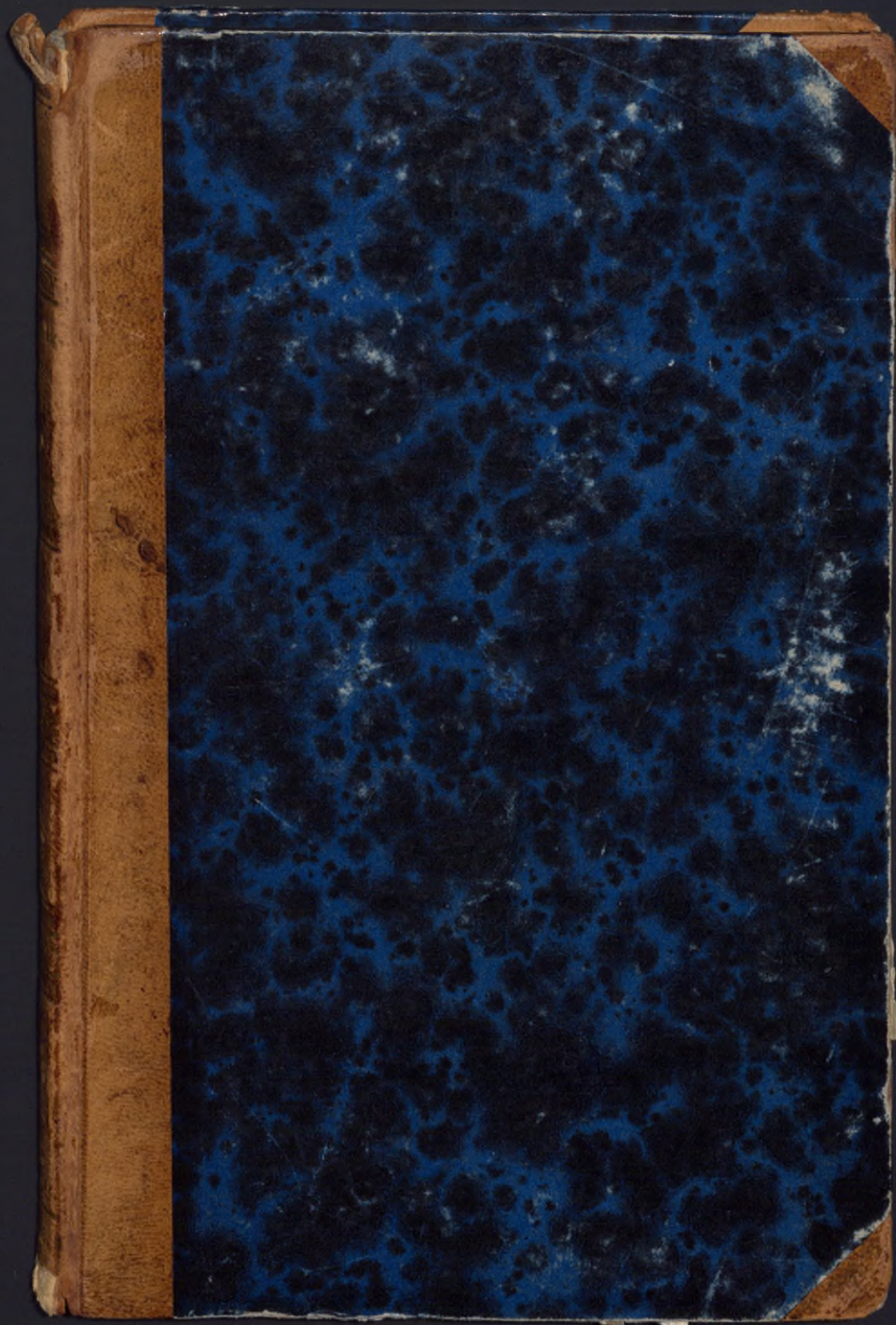

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

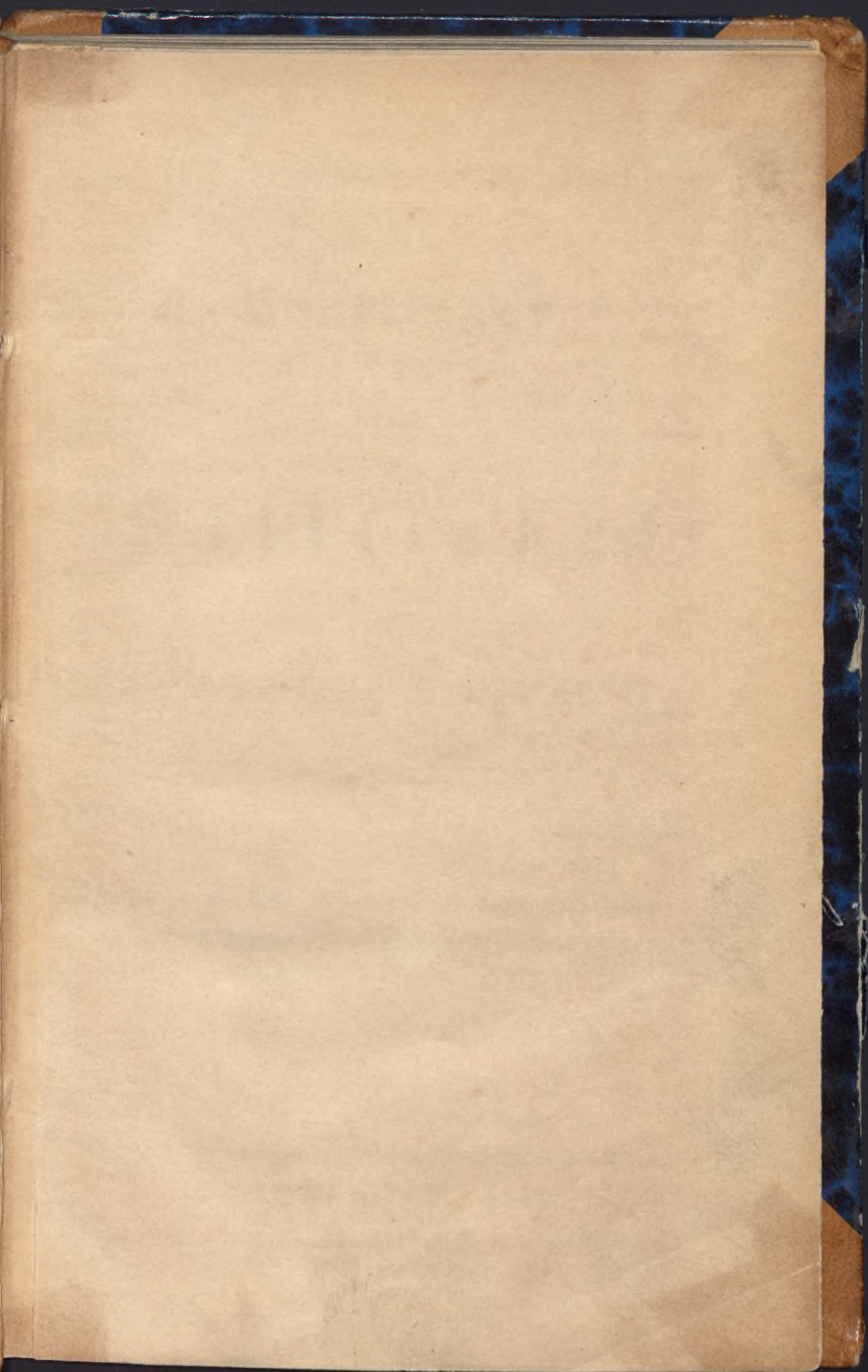
Bunden
hos
B. ERIKSSON.
Göteborg.

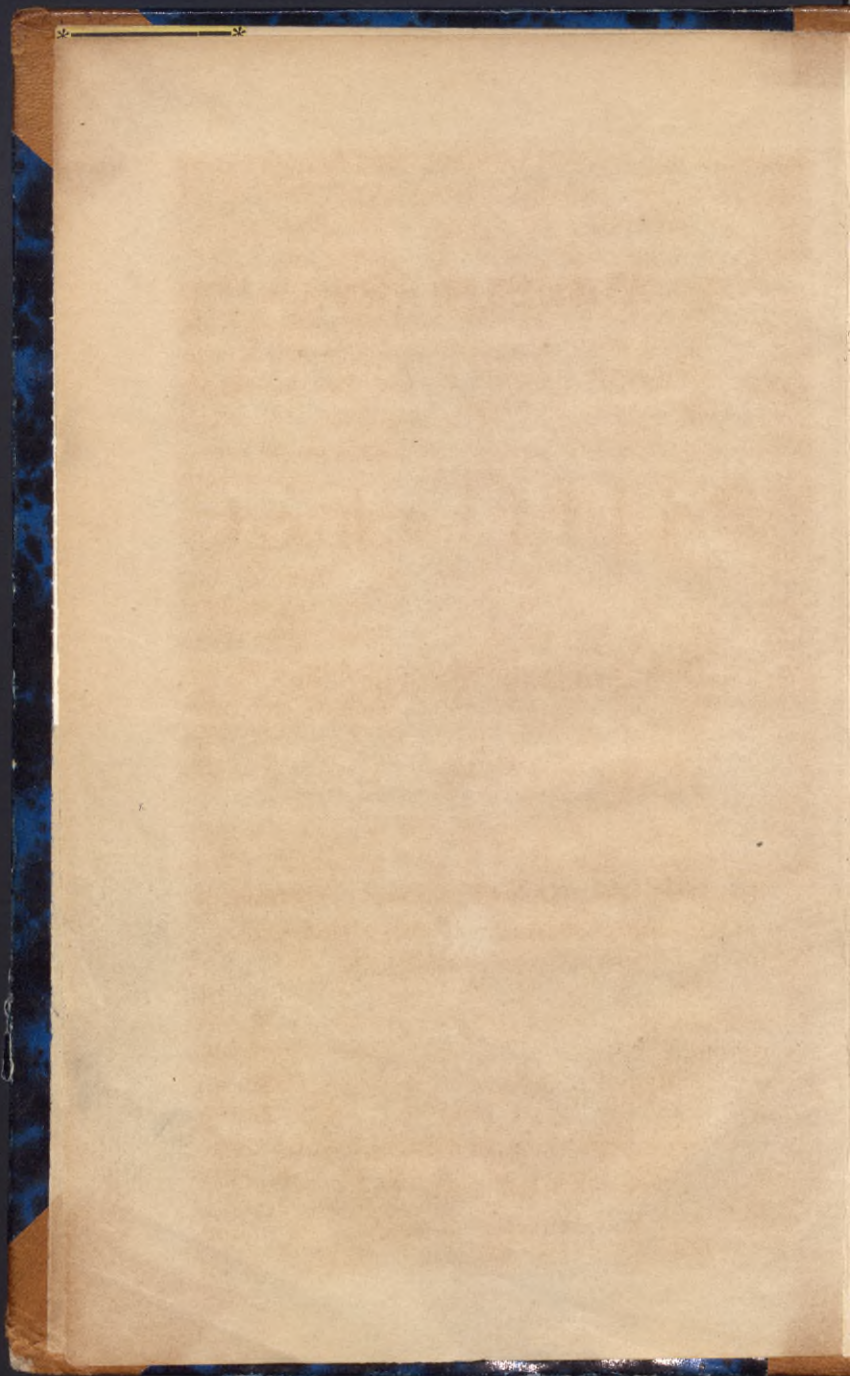

Allmänna Sektionen

Ekon.
Sv.
Fiske

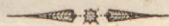
Handlingar

rörande

Sillfisket

i

Bohuslänska Skärgården.

på KONGL. MAJ:TS Nådiga befallning
genom Kongl. Commerce-Collegii föranstäl-
tande till trycket befordrade.

G. N. MUSEUM.

STOCKHOLM, 1843.

P. A. Norstedt & Söner,
Kongl. Boktryckare.

Stenbiller

1797

Stiller

Stenbiller

Stenbiller

1813

P. J. Norstedt & Söner

Stockholm

Utdrag af Professorn och Middaren S. Nilssons, den 11 November 1826, till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga Berättelse om Fiskerierne i en del af Sverige och Norrige.

1:o Sillsfisket.

Bland Sveriges kuster är i synnerhet den Bohuslänska bekant för det rika sillsfiske, som derstädes under åtskilliga perioder blifwit idkadt. Den sista af dessa perioder börjades kring medlet af förra seklet och slutades år 1808. Under denna sextioåriga tid hafwa derigenom betydliga summor årligen infutit i Riket, en talrik mängd af menniskor blifwit närd och underhållen, samt landet i öfverflöd och till ringa pris försedt med ett allmänt använt födoämne, utan att behöfwa köpa det af utländningen.

På 1780-talet war sillsfisket i Bohuslänska skärgården bringadt till sin högsta afkastning. Blott från Götheborgs Stad exporterades då årligen till utrikes orter kring 150,000 tunnor saltad sill, kring 2,000 tunnor röklad, stundom likaså mycket pressad, samt från 10,000 till 50,000 fat tran. Från Uddevalla, Strömstad och Marstrand exporterades desutom betydligt. Man har beräknat att under ett enda år, nemligen 1787, saltades i skärgården öfwer 400,000 tunnor, röktes öfwer 4000 tunnor, pressades kring 2,000, samt kokades till tran ungefär 1,066,000 tunnor sill, hvaraf sngos ungefär 44,000 fat tran. När man härtill lägger det quantum af färsk sill, som utgick till Norrige, Dan-

mark, Halland och Skåne, samt den som förtärdes af Skärgårdsfolket m. fl., så torde man ej öfwerdrifwa räkningen, om man antager att den under nämde år fångade sillen gick till minst 1,500,000 tunnor. Till en tunna åtgå kring 1000 fillar. Således blef, endast under det året, i Götheborgs Skärgård fångadt minst 1,500,000,000 fillar. Och ändå war detta blott en obetydlig del af hela sillskaran! I en enda drägt med sillwad fick man ibland öfwer 2,000 tunnor sill. Då en stimma gått in i en wif, instängde man henne med en eller två stora wadar, hwarefter man uppfiskade henne med mindre wadar och lastade dermed stora båtar i flera dagar. Såsom bewis på den enorma winst, som denna handelswara inbringade, torde följande kunna anföras: På ett enda tranfokeri, beläget på Brinngärdsholmen, lokades under ett år med 24 kettlar 2,000 fat tranz och behållningen af werket steg för året till 100,000 R:dr.

Innan jag lemnar en historisk berättelse om detta sillfiskes uppkomst, fortgång och slutliga förfall, anser jag mig böra anföra de wetenskapliga grunder, hwarpå mitt omdöme stöder sig, om de orsaker som wållat dess undergång, och om de mått och steg, som möjligen skulle kunna medverka till dess återställande. Dessa grunder äro hemtade från den fiskarts lefnadsfatt och sedwanor, hwarom här är fråga.

Länge trodde man, att all den sill, som stimwis på wisa årstider besöker kusterna, komme från Nordens polarhaf: att hon der under isen hade sitt egentliga stamhåll: att hon der fortplantade sig, och att hon, af brist på födoämnen och utrymme, liksom Bin ur kupaorna, årligen gåfwe ifrån sig dessa otaliga stimmar, som besöka Europas och det norra

Asiens kuster. Man trodde vidare, att dessa stinnar blefwo från ishafwet drifna nedåt till kusterna af hajar, hvalar, skälhundar och andra rosdjur. Anderson, fordom Borgmästare i Hamburg, bragte, i sina Nachrichten von Island und Grönland, dessa åsigter i ett slags system, och uppgjorde en utförlig march-route för sillens årliga wandringar. Denna teori wann allmänt bifall, emedan hon stadfästade den gamla fördomen och öfwerensstående förträffligt med den tidens smak för det underbara och besynnerliga. Men, likasom alltid oriktiga åsigter i teorien hafwa ett skadligt inslytande på det praktiska lifwet, så skedde det äfwen här. Då sillen troddes besöka kusterna blott för att få födoämnen, så war det tydligt, att hon mest skulle besöka sådana, der dessa funnos i största mängd, och då man bland dem äfwen räknade sill-afskräden, ja till och med trangruns, så foljde, att dessas utkastande i fjärdar och wikar, långt ifrån att bortdrifwa sillen, twärtom skulle locka henne till kusterna. (Trangruns-acten pagg. 6, 92, 204, 208 etc.)

Med förutsättande deraf, att hvalar och skälhundar woro bestämda att drifwa sillen från polartrakterna nedåt nordsjön och vidare in i skärgårdarna, kunde man äfwen konsequent antaga, att den jagt, som årligen i polar-hafwet blef anställd på dessa djur, och hwarigenom de betydligt minskades, skulle hafwa ett menligt inslytande på sillens migrationer, och förorsaka att hon ej i sådan mängd, eller åtminstone icke så tidigt som förr, anlände till kusterna. (Trangruns-acten pagg. 7, 97, 133 etc.) Då sillen snåningom började uteblifwa i skärgården, föregaf man derföre, att felet icke låg uti fiskeri-idkarens werksamhet att jaga henne från kusten, utan i hvalarnas försummelse att drifwa henne dit. De

öfverklagade oriktigheterna i fiskeri-inrättningen kunde således, enligt dylika åsigtter, bewisas icke wara oriktigheter, och man försummade icke heller att insinuera den mening, att klagomålen endast woro uttryck af afundsjuka, åt hwilken ingen uppmärksamhet borde lemnas (Trangrums-acten på flera ställen).

Jemte dessa föreställningar om sillens stamhåll och om orsaken till dess årliga wandringar, hyste man äfwen en lika skadlig, om icke, genom sina följder i praktiken, ännu mer förderflig mening om sillens yttre sinnen och deras bruk. Man föregaf, att dessa ej utgjorde mer än 2:ne, nemligen kånselfn och synen. Man nekade således dessa djur ej mindre hörsel, än lukt och smak: och i följd deraf trodde man att bulle och stoj likaså litet kunde bortskrämma sillen, som trangrumset kunde wara henne widrigt.

Att wedertägga dessa gamla fördomar är att wisa det oriktiga i sillfiskeri-idkarens hushållning under den ifrågawarande perioden, samt att ådagalägga de rätta orsakerna till sillfiskets förfall.

Hwad således den förstnämnda theorien beträffar, att alla de sillstimmar, som besöka det tempererade Europas kuster, skulle såsom kolonier utgå från en enda hufwudstam, hwilken lefde och fortplantade sig under polar-isen; så innebär denna teori en fysisk omöjlighet. På botten af djupet under den sammanhängande polar-isen skulle hwarje korn af fiskrom, om den också der fälldes, wara för alltid förspildt. Hwarje stråle af dagsljus och hwarje grad af värme, så wäsendeliga för fiskrommens utveckling, är från dessa mörka afgrundar alldeles utestängd. Således kan ingen sill der lefwa och ännu mindre fortplanta sig. Men äfwen en annan wiktig omständighet bewisar oriktigheten af den anförda meningen. Den sill nemligen, som årligen i

stimmar besöker kusterna, ehuru hörande till en och samma art (*Clupea Harengus*, LINN.), utgör dock flera särskilda varieteter, hvilka hwardera besöker särskilda kuster, och wisar sig aldrig wid andra. Östersjön hysar i desö öfra delar, eller det så kallade Bottenhafwet, sin bestämde egna varietet, strömmingen, som aldrig lemnar denna väg, och som just derföre aldrig får den storlek som sillen i oceanen. Längre ned i Östersjön träffas en annan sillsort, i Skåne kallad Kiwiksill, som är större än strömmingen, men hinner aldrig den storlek som Nordsjöns sill. Äfwen Nordsjön och Kattegatt hafwa i olika trakter olika sillsorter, och den Norriska wårfillen, som ärligen infinner sig wid westra kusterna af Norrige, är ännu aldrig fångad wid någon Swensk kust. Här af är det således tydligt, att äfwen blott den sill, som besöker Skandinawiens olika kuster, icke kan utgå från en och samma hufvudstam eller från ett och samma ställe, utan att hwarje särskilt artförändring tillhör en särskild trakt i hafwet. Olika heterna, som icke bero af olika ålder, måste bero af olika temperatur, djuplek, salta m. m., af det watten, der hwar och en af dem har sitt stamhåll. Man wet att sillen har sitt stamhåll i hafwens djup. Det synes mig derföre ganska säkert, att hafwet hysar i sina olika bassiner olika artförändringar deraf. I dessa bassiner lefwer hon mera spridd, och derföre obemärkt, under den mesta tid af året. Men då fortplantningsdriften waknar hos henne, söker hon sina likar, slår sig sammans i större tätare skaror, lemnar djupet och tågar mot de grundare ställen, som äro tjenliga att mottaga och utveckla desö yngel. Att dessa tågande skaror förföljas af hwalor, hajar, fålar och andra rofdjur, är ej underligare, än att t. ex. fjällrättorna under sina periodiska wandringar

förföljas af räfwar, fjällractor, ugglor m. m., eller att de om hösten mot söder flyttande sparsfoglar förföljas af fallkar och andra roffoglar. Men det skulle vara orimligt att tro, att fjällråttorna och sparsfoglarna flytta blott dertföre att de jagas af rofdjur. Likaså orimligt är det att påstå, att sillen kommer till kusterna dertföre att hon jagas dit af hwaler och skälhundar. Sillen wandrar af egen drift, af ett inre naturbehof till kusterna eller de grunda bankarna, för att der fortplanta sig. Hon söker dertill sådana ställen som hafwa rent, icke grumligt watten, samt helst en med tång och sjögräs bewuren botten: icke dybotten eller lerbotten. Det yngel som utvecklas af rommen, håller sig de första åren nära wid kusterna, går småningom längre ut på djupet och sprider sig; men samlar sig årligen och återwänder till de kuster, hwarifrån det först utgått. Ty det är en allmänt gällande regel i naturen, att hwarje djur i wilda tillståndet årligen återwänder, att fortplanta sig, till den trakt, der det sjelf blifwit frambringadt; så framt inga betydliga hinder läggas det i vägen.

Huru långt den sill, som besökte Bohusläns, och den, som nu besöker Jutlands och Låhöns kuster, går ut i hafwet för att sprida sig, är wäl icke alldeles afgjort; men mig synes af flera skäl troligt, att hon aldrig går utom Skagerack.

Hwad de yttre sinnen beträffar och framför allt hörselsinnet, som man welat bestrida sillen, så kan det både theoretiskt och praktiskt bewisas, att hon äger detta sinne. Desz hörsel-organer, ehuru slutna inom hufwudskålens ben, synas vara ganska skickliga att mottaga intryck af ljudet i ett sådant element som wattnet, genom hwilket ljudets intensitet ökas; och att det i sjelfwa werket så är, bewisar

ersfarenheten. Då fiskarena wille under en mörk natt undersöka, om någon sillstamma war inkommen uti en fjord, och denna stimma gick midt i wattenet, brukade de att blott med en tullpinne stå i båtkaanten, då i ögonblicket hela stimman gjorde en hastig rörelse, hwilket förorsakade ett starkt sken i wattenet. Wid ett tillfälle inkommo några Drlogskepp i skärgården och lade sig för ankar i en fjord, hwari fiskare hwarje natt fängade sill. Daktadt intet skott löbades, blef sillen dock så skrämde af skeppens nattflocker och annat buller, att hon ej gick in i fjorden under hela den tid de der lågo. Fiskarena måste då fånga henne utanför fjorden i öppna sjön, dit hon dragit sig tillbaka. Dessa uppgifter äro så mycket pålitligare, som erfarenheten lärt, att äfwen andra fiskarter äro ömtåliga för buller.

Huruwida fiskarna lukta och smaka på samma sätt som de mer utbildade djur-organismer, torde wara swårare att afgöra, då de motsvarande organer hos dem äro föga utbildade; men säkert är det att fiskarne weta uppsöka sådana ställen, der för dem tjenliga födoämnen finnas, och undwika sådana som för dem hysa något widrigt. Men t. ex. samlar sig snart dit, der ett kadaver ligger; de mesta andra fiskar fly sådana ställen. Något sinne måste härwid wara deras ledare, och detta sinne måste hafwa analogi med lukten.

Annu en naturhistorisk anmärkning torde jag böra anföra, emedan den kan bidra att förklara wisa fenomen wid sillfisket. Enligt alla de fiskares intyg, som jag haft tillfälle att afhöra, är sillen, innan hon lekt, mera qwick och listig i sina rörelser, och söljaktigen mera skugg än sedan hon lagt rommen och mjölken, då hon blir mager, trög och dufwen, och söljaktigen mindre skugg. Denna

uppgift är så öfwerensstämmande med det man warseblifwer hos de andra fiskarterna, att man ej kan twifla på sanningen deraf.

Efter dessa anmärkningar om sillens instinct och lefnadsfatt, torde jag böra lemna en kort historisk berättelse om det Bohusländska sillfiskets början, fortgång och slutliga upphörande, under dess sista period. Denna börjades, som förut är nämnt, fring medlet af förra seklet. Wäl hade man förut under samma århundrade märkt sill i skärgården; men de starka utskrifningarna af krigsmanskap, som under de första decennierna deraf ägde rum, hade så utblottat landet på arbetsfolk, att sillfisket måste helt och hållet åsidosättas. Sedan uppmuntrades detta fiske genom en Kongl. Förordning af den 17 Mars 1724, hwilken ock bidrog till betydlig fångst, i synnerhet år 1727; men brist på folk, redskap och insigt i yrket gjorde, att det ej kom till någon särdeles utöfning för än år 1747. Den första sillen skall då hafwa blifwit fångad med makrillnotar i norra skärgården; men man märkte snart, att hon gick in så wäl i södra som norra skärgården. Före denna period war skärgården föga bebodd, och det endast af några fattiga fiskare; men genom Regeringens nådiga omtänka, att uppmuntra en för landet så löfswande näringsgren, blef folk från alla håll snart kalladt dit. Genom en Kongl. Författning af den 8 September 1752 stadgades, att de, som wille nedsätta sig på Kronans ägor i skärgården för att idka saltjöfiske, skulle utan afgift äga frihet dertill och utan betalning erhålla byggningswirke. Genom en annan Kongl. Kungörelse af den 27 April 1756 tillåts sådana Swenska undersåtare, som olofligen afwikit, att fritt återkomma i landet; och derjemte stadgades att, om de wille idka saltjöfiske i skär-

gården, Kongl. Maj:t wille draga nådig försorg, att nödigt utrymme till slike inrättningar måtte blifwa dem till erwardelig ego upplåtet, samt nödige hus och fiskarekojor derstädes för dem på Kronans bekostnad uppbyggde. Genom dessa och andra förmåner ditlockades snart en otrolig mängd af menniskor. Bönder, köpmän och possessionater ditsände folk och uppförde byggnader på öar, holmar och skär. Genom det ökade antalet af fiskeri-idkare och de betydligt förbättrade fiskefredskapen blef fångsten ansenligt ökad, och redan kring 1760 war den så betydlig, att man ej kunde använda all sill till insaltning eller rökning; och att, om än man kunnat anskaffa nog salt och käril, så hade dock priset fallit så, att sillen blott med ringa winst kunde affättas. Några spekulanter föllo derföre på den utvägen att koka tran af sill, — en method, som redan förut war använd wid Söndmör i Norrige, och kanske äfwen på andra ställen. Denna handelswara war alltid affättlig, hwarföre många följde exemplet, så att år 1787 woro 429 tranfokerier med 1812 kettlar, utom 336 salterier, samt en mängd rökerier och sillpressmachiner i skärgården inrättade.

All sill, som kunde fångas, fick derigenom genast afnåmare. Detta ökade ännu mer tilloppet af arbetsfolk, och man har uppgifwit att i skärgården funnos under fiske tiden öfwer 50,000 menniskor mer än des egna ständigt der boende folkmängd.

Redan kring år 1767 fanns knappt en enda holme i norra skärgården, som ägde hamn, utan att derpå war anlagdt ett sillfalteri eller tranfokeri. Hela skärgården ända ut i hafsbandet war fullbyggd med större och mindre hus. Från tranfokerierna utsläpptes trangrumset i sjön och blandades der med watten. På salterierna förorsakades ständigt buller och

oljud af tunnbindare och andra handtwerkare. Hamnarna woro fulla af fartyg och båtar, som wäntade på sill-last; alla holmar och skär hwimlade af menniskor af alla åldrar och kön, hwilka winningsbegäret samlat. Dans och musik anställdes i sillbodarna och buller och støj föröfwades öfwerallt. Då man känner dessa sanningar, så finner man ganska naturligt, att det, som hände, nödwändigt skulle inträffa. Under de första åren af denna period anlände sillen i Augusti och September månader, och gick då in i Skärgården i stora stummar, för att der leka på grunderna. Hon war wid denna tiden mycket fet och full af rom och mjölke. I början fångades hon med sättgarn och makrillnotar, men ester hand inrättades stora sillwadar, hwarmed hon blef instängd eller upphemad, då hon gått in i fjordarna. I samma mån som skärgården blef bebyggd, drog sillen sig tillbaka. Så snart hon befanns i större mängd gå in i ett sund, blefwo genast sillsalterier och tranfokeries på ömse sidor derwid anlagda. När då sillstumman kom till insoppet mellan klipporna, möttes hon genast af bullret och det grumliga wattenet, och wände sig derföre snart åt annat håll för att afbördas sig rommen. Häraf hände att, sedan skärgården blifwit öfwerallt bebyggd, gick sillen sällan eller aldrig dit in för att yngla. Denna förättning måste hon då werkställa i öppna sjön; och först sedan hon lekt ut, och war mager samt trög och duswen, gick hon in i skärgården, och äfwen då merändels blott i swårt wäder och med westlig wind, då hon mindre war beswärad af buller och trangrums från de så kallade förädlingswerken. Ester 1767 kom sillen aldrig in i skärgården förr än i October och November, och togs då i stora wadar under hela wintren, så framt icke is hindrade fång-

sten. Först i Februari eller Mars månad gief hon åter bort.

Som förut är nämnt war det på 1780- och 1790-talen som detta fiske war drifwet till sin största höjd och gaf största aflastningen; wist icke derföre att mera sill fanns då än förr, men derföre att de fiskande woro flera, samt mera öfwade, och fiskeri-redskapen mycket större och bättre. Emellertid, sedan sillen nästan med hwarje år befanns komma sednare in i Skärgården, började man befara att hon omsider skulle helt och hållet uteblifwa. Man mistänkte, ej utan skäl, de fiskeri-idkandes förhållande wara orsaken dertill; men man hade dock icke rätt att skjuta hela skulden på trangrumset, ehuru det wiserligen medverkade. Flera Kongl. Förordningar utgås wos tid efter annan för att hindra de misbruk, som inkommit i fiskerierna. Genom Kongl. Maj:ts Stadga af den 14 November 1766, §. 15, ålades, wid 100 Daler S:mts vite, salteri-innehafware och de, som insalta sill uti hamnar på fartygen, att till transfuderierne aflåta, eller på åker aföra, eller ock på landet nedgräfwä all samling af ofokad sill, råf och gäl; emedan erfarenheten bestyrkt att sillen skyr de ställen, der slikt afffråde i sjön nedstörts. Den 20 November samma år utfärdades åter en Kongl. Stadga, hwaruti, genom 3 §., den sist anförda på det sättet ändras, att de som salta i öppna sjön och på klippor, der intet nedgräfwas kan, måge få störta råf och gäl i sjön. Genom en Kongl. Förordning af den 24 Januari 1771 förbjudes åter detta, "i anseende till den skada som sillfisket derigenom tillskyndas." År 1774 den 21 Juli utkom Kongl. Maj:ts nådiga Stadga och Reglemente för Nordsjö-fiskerierna samt salterierna i Gotheborgs och Bohus län. Uti 11 Art. 9 §.

deri åläggas salteri-idkare att, så widt tillfälle och omständigheter medgifwa, anlägga tranfokerier. Genom Kongl. Maj:ts Swar, af den 2 Nov. 1774, på ett af Landshöfdingen i orten afgifwet underdånigt Memorial, tilläts dem, som hade sina salterier och tranfokerier i hafsbandet wid Klädes- och Koholmarna, att kasta sillråk och affkråde i sjön. År 1779 den 21 October förbjöds åter att i sjön utkasta affkråde af sill, såsom skadligt för fisket. Den 16 April 1783 befalltes, genom ett Kongl. Bref till Landshöfdingen, att alla de tranfokerier, som woro belägna på klippor och berg i öppna sjön, der grumset ej kunde nedgräfwat, borde flyttas antingen upp i landet, eller i sådana wikar, der sillen ej hade sin gång; att intet tranfokeri fick behållas eller anläggas så nära stränderna, att affkrädet kunde utflyta i wattenet. Såsom följd häraf blefwo, efter skedd besigtning, 328 tranfokerier utdömda. Men då tranfokeri-ägarena samma år den 10 Sept. till Kongl. Maj:t ingingo med en underdånig böneskrift om nådigt uppskof i werkställigheten af nämde dom, täcktes Kongl. Maj:t, genom Skrifwelse af den 16 September samma år, lemna transjuderi-ägarna frihet att under då instundande fiske, på wanligt sätt få tranberedningen fortsätta. Dem blef desutom anbefaldt att förete sina förmodade skäl och bewis för trangrumsets ofskuld uti fiskets och hamnarnas fördel. Dessa deras skäl och bewis blefwo inlemnade och kommunicerade med Magistraterna i Uddewalla och Marstrand samt Kommendanten på Carlstens fästning, hwilka derwid gjorde åtskilliga ganska grundade påminnelser. Wid dessa gjorde åter tranfokeri-ägarna en del anmärkningar, bland hwilka jag här tror mig böra upptaga en eller annan, för att wisa huru man sökte förswara sitt oriktiga förhållande wid

sillfisket. För att förswara trangrumsfets och sill-
 affskrädets utkastande i sjön, anföra tranfokeri-ägar-
 ne, bland annat, att invånarne i Bretagne köpa
 affskräde och innanmäte af all stor fisk från Norrige,
 för att dermed fånga Sardinier wid sina kuster. De
 mena att då Sardinerna, som äro ganska lika vår
 sill, låta locka sig till stränderna af fiskräk och af-
 skräde, som blifwit minst ett halft år förut samladt
 och fördt från Norrige till Bretagne; så kan icke
 vår sill bortfrännas af det sillräk och affskräde,
 som i notwarpen utkastas. Denna konklusion synes
 vara riktig; men uppgiften, hwarpå hon grundar
 sig, är oriktig. Det är icke fiskaffskräde, utan fisk-
 rom, som till Bretagne sändes från Norrige. Den-
 na fiskrom insaltas uti tunnor och förwaras derige-
 nom fullkomligt frisk, samt blir, endast då han är
 sådan, använd wid sardinifisket. Många fiskarter, och
 deribland äfwen sardinier och sill, tycka om frisk fisk-
 rom, men de tåla dertföre icke affskräde och trangrums.
 De enda fiskarter, som tyckte om detta grums, war
 id och ål; wid hwarje tranfokeri, der grumsfets ut-
 släpptes i sjön, kunde dertföre en myckenhet ål fångas.

Alla dessa twister slutades ändtligen på det sätt,
 att sillen småningom drog sig bort från kusten, hwil-
 ket redan märktes åren 1798 och 1799. Hon in-
 samm sig dock årligen, ehuru i mindre mängd, till
 år 1808, då hon alldeles förswann. Sedan den
 tiden har sällan annat än småsill wisat sig i Skär-
 gården. Denna war under de första åren blott gan-
 ska liten, men hon har sedermera befunnits större
 år från år. Att denna småsill blott är ungar af
 den förra så kallade wadsillen, och icke en särskilt
 sort, är så mycket säkrare som hon aldrig leker.
 Hon har wäl både rom och mjölke; men denna be-
 finnes aldrig lös och flytande. Af den större så

kallade wadsillen eller astingsillen infinner sig för närvarande stundom en och annan stinna i Skärgården, och förliden winter fångades deraf wid Kallsund kring 100 tunnor. Men småsillen både wäxer och ökas årligen, och om denna fredades, torde man ännu en gång kunna hoppas ett rikt sillfiske i Bohuslänska Skärgården. Wäl tror mången att denna tid nalkas af det skäl, att sillen wid westra kusterna wid Norrige småningom tyckes flytta sig nedåt söder; men detta hopp synes mig vara utan grund, emedan den sill som årligen besöker Norriges kuster kring Bergen, eller den så kallade wårsillen, är en helt annan sort än den, som gick in i Götheborgs Skärgård. Den sill, som nu årligen i stor mängd fångas på grunderna wid Jusland och Læfö, synes deremot vara samma sort som den Götheborgska; och dit har hon troligtwis wändt sig, då hon hos oss blifwit så oförsigtigt behandlad.

Man har ofta hört den mening yttras, att sillen enligt sin instinct periodiskt besöker wiså kuster och åter frivilligt lemnar dem. Som bewis derpå har man anført att sillen mer än en gång förut besökt Götheborgska Skärgården och åter derifrån förswunnit, utan att af trangrums hafwa blifwit bortjagad. Man anför att under en period, som räckte från år 1556 till 1587, war ett ymnigt sillfiske på Bohuslänska kusten. Detta är saunt; men om man läser den gamle Norrske Historieskrifwaren Peder Clausons berättelse derom (pag. 25, 26), så finner man, med undantag af de förändringar i seder och bruk, som olika sekler medföra, en så förwånande likhet mellan förhållandet i Skärgården under denna sillfiske-period och den sist förflutna, att man ej kan twifla på, det ju ungefär samma orsaker wållat bå-

das slut. Clausen berättar att tusentals menniskor strömmade dit från kringliggande orter: att en mängd stora hus och bodar af 2--3 våningar woro uppförda wid alla wikar och sjordar, der sill kunde fångas: att några tusende fartyg af alla slag kommo årligen dit för att fiska eller hemta sill: att skärgårdsfolkets seder woro i hög grad förderfwade: att de utmärkte sig genom slagsmål, fylleri och andra grofwa laster m. m. Efter dessa underrättelser synes det ej wara swårt att inse orsakerna till sillens försvinnande.

Efter sistnämnde är wet man ej af något betydligt sillfiske i denna skärgård förr än kring år 1660, och detta upphörde wid år 1675; och det synes ganska troligt, att de följande årens krigsbuller warit dertill orsaken. Således har wäl sillen åtskilliga gånger besökt och åter lemnat Bohuslänska skärgården; men man kan temligen säkert bewisa, att hon hwarje gång blifwit derifrån bortjagad, antingen af krigsdunder eller af de fiskandes alltför stora mängd och buller, ishinnerhet wid de yttre skären. Från urminnes tider har sillfiske warit idkadt wid Norrska kusten wid Helgeland, och idkas der ännu. Holländarne hafwa redan öfwer 300 år fiskat sill på samma bankar, utan att hon försvunnit eller ens minskats. Häraf synes tydligt att det ligger i sillens, liksom i hwarje fisk-arts, natur att årligen infinna sig på samma ställen för att yngla, om hon ej med wåld blir derifrån bortjagad. Efter min öfwerlygelse låg således hufwudorsaken till sillens försvinnande från Bohuslänska kusten deri, att salteri-idkare och transjudare singo uppbygga sina hus och bodar öfwerallt på klippor och holmar, hwarigenom hela skärgården ända ut i yttersta hafsbandet

blef fullsatt med byggnader, från hwilka buller och dån hördes långt ut i sjön. Om, ifrån sillfiskets början, de så kallade förädlingswerken endast blifwit uppförda på kusten och de inre holmarne, och för öfrigt ordning blifwit iakttagen, samt onödigt buller och oljud undwikna; så skulle sillen högst sannolikt ännu hafwa besökt denna skärgård.

Jag har redan wägat yttra min öfvertygelse att man ännu en gång kan hoppas ett förmånligt sillfiske i Bohuslänska skärgården, och att detta hopp så mycket snarare uppfylles, ju mer man fredar den derstädes förekommande småsillen, hwilken i sanning ej är annat än ungar af den större. Men denna fredas nu icke. Man bortfiskar henne ärligen till stor mängd i små wadar med fina maskor. Denna hushållning är i min tanke ganska oriktig. Som denna småsill är af olika ålder, så har hon äfwen hunnit olika storlek. Den större kallas mellansill och fångas äfwen i de wanliga större sillwadarna. Också denna borde skonas; ty hon är ännu icke så utwuxen, att hon lägger rom. Hon kan ej användas i handeln, utan kan brukas till agn för annan fisk, eller att ätas färsk, eller på sin höjd att saltas för den i orten boende allmogens räkning. Så widt jag förstår wore mistningen deraf, under några år, icke särdeles kännbar. I skärgården förekommer äfwen ett annat slags sill, kallad skarpsill eller hwasbuk, hwilken aldrig hinner den storlek som den wanliga sillen, och hwilken äfwen fångas med wadar. Men den obetydliga förlusten äfwen deraf torde mångfaldigt ersättas genom den wanliga sillens fredande och sillfiskets återställande.

Om sillen wore, som man fordom trodde, så wagabond att hon, kommande från widt aflägsna haf, endast infann sig wid de kuster, dit hwalar och

Skälhundar händelsewis dreswo henne; så wore det wisserligen bäst att taga det säkra för det osäkra, och att fånga henne när och hwar hon träffades. Men om detta är en fördom utan all grund: om det kan bewisas att sillen, ostörd, årligen besöker samma kuster för att yngla: om det är en instinct hos sillen, som hos hwarje fiskart, att fredad årligen återwända till sin födelseort: korteligen om det befinnes wara just samma sill som årligen besöker samma kust; så torde man lätt inse, att hward man det ena året sparar, har man igen det andra, och att framför allt den sill borde skonas som ännu ej är fullwuxen, äfwen som tilläfwentyrs de så stimmar af fullwuxen sill, hwilka nu insinna sig i Skärgården för att yngla.

Wid den westra kusten af Norrige, som jag under resan besökt, insinner sig om wintern en stor sillsort, kallad wärsill, och fångas der i mängd. Hon besöker en wis sträcka af kusten, från Skudesnes till Gleswär. Redan i Januari eller Februari anländer hon, och går bort i April. Då fiskaren wäntar sillens ankomst, bestiger han klipporna och ser ut åt hafwet, der han redan på flera miles afstånd kan upptäcka den antågande ofantliga sillstimman, eller, som han kallar den, silleflottan. Hon åtföljes af hundradetals hwalar, som spruta watten högt i lusten, så att, enligt fiskarens försäkran, hafsytan står som en tåga. Sedan sillflottan avancerat till kusten, lägga sig hwalarna der utanför i en halfcirkel och gå af och an. Stimmar afföndra sig från silleflottan och gå in i fjordarna för att leka; sillen står då tätt tillsammans, från hafsytan ända ned mot botten. Afwen här brukar man att instänga sillstimman med stora wadar, som man sätter för inloppet af fjorden, och derefter uppffiskas hon med

mindre notar. Förleden winter fångades sill wid Gleswär i sådan mängd, att hon såldes för 8 skillingar tunnan, och slutligen wille ingen köpa henne. Här war brist på kärll och salt. Då Bergens köpmän säkert äro bland de driftigaste och omtänksammaste på Halsön, kan man ej förklara denna brist på annat sätt än genom brist på affättning utomlands. Detta torde till en del hafwa sin grund i behandlingsfättet; men dock hufwudsakligen deri att denna sill, wårfillen, ehuru mycket stor, är dock wanligt wis mager. Likwäl insaltas ärligen, blott wid Gleswär, för en enda köpmans räkning, kring 2,000 tunnor.

Äfwen rökes något; dock drifwes denna handtering ej i stort. Tranfokerier finnas här inga; och de lära wara förbudna att anläggas. Man fruktat att om sådana anlades, skulle fillen gå bort; och man säger sig wara warnad genom exemplet i Götheborgs skärgård.

Wid Nordlandens kuster i Helgeland, som jag för tio år sedan besökte, drifwes äfwen ett betydligt sillfiske med så kallad sommarfill, som mest fångas i driftgarn. Denna sillsort är mindre än wårfillen, men wanligen mycket fetare, samt afgifwer för närwarande den bästa norrska sill i handeln, stundom jemngod med den Holländska.

Utdrag af Professorens och Middaren Nilssons
förynade underdåniga Berättelse om Fi-
skerierne i Bohus Län, d. 1 Mars 1828.

Sedan, enligt Kongl. Maj:ts nådiga befallning, jag under d. 11 November 1826 till Kongl. Maj:t afgifwit underdånig relation om fiskerierna i en del af Sverige och Norrige, täcktes Hans Kongl. Maj:t, under den 13 Dec. sistnämnde år, låta utfärda nådig befallning för mig att samla ytterligare rön i samma ämne, och att derwid i synnerhet fästa uppmärksamheten wid sillfisket och storfisket i Bohusläns Skärgård, samt att, efter slutad undersökning, inkomma till Hans Kongl. Maj:t med underdånig berättelse derom.

Till underdånig följd af denna Kongl. Maj:ts nådiga befallning, har jag under sistlidne år å nyo företagit resor och anställt undersökningar, i synnerhet rörande storfisket och sillfisket i Bohuslänska Skärgården; och jag har nu den nåden att derom afgifwa en förnyad underdånig relation.

Då dessa sista undersökningar till alla delar bekräftat och stadfästat den öfvertygelse jag yttrat i min underdåniga Berättelse af d. 11 Nov. 1826, vågar jag i underdånighet åberopa denna Berättelse, samt derwid göra de tillägg, som kunna anses nödiga, och som en utwidgad erfarenhet gifwit wid handen.

Då fiskerierna utan twifwel utgöra en vigtig gren af Sveriges statshushållning, synas de mig böra, likasom all annan hushållning, drifwas efter en wis plan, en wis teori, och denna synes mig böra stödjas på säkra wetenskapliga grunder. Endast härigenom torde de för Staten kunna bringas

till det, som de böra vara, och förena den högsta afkastning med den största waraktighet. Så widt jag kan inse, söker man förgäfwes wid idkandet af våra fiskerier, åtminstone sådane, som de befinnas i westra skärgården, något spår till wetenskaplig theori eller sund princip.

Den enda princip, som derwid kan skönjas, är, att för dagen gripa allt hwad gripas kan, utan att bekymra sig om man derigenom, för en kommande tid, förstör fångsten för sig och andra. Mången torde tyckas att just denna princip är för fiskerierna den enda rätta; men wid närmare eftersinande finner man lätt att den icke är en hushållnings-princip, utan en plundrings-princip. Använd på hwilken hushållningsgren som helst: åkerbruk, skogsfförsel, jagt m. m., skall den genast befinnas vara i högsta grad felaktig och förfästlig. Hwar och en wet att en på få år bortarrenderad jordegendom kan på dessa få år af egen nyttan utmärglas och i grund förstöras: hwar och en wet att, om man uthugger sin unga tillwäxande skog, bereder man sig wäl derigenom winst för ögonblicket, men också en ännu mycket större förlust för framtiden. Klart inser man att man otwiswelaktigt förstör jagten i en trakt, om man skjuter djuren under deras dräktighets-tillstånd, foglarna under deras lektid, och fångar hönan på äggen. Men hwarföre inser man då icke lika klart, att denna plundrings-princip, så förfästlig i alla andra hushållsgrenar, äfwen är det i fiskerierna? Hwarför inser man icke att man owilforligt, förr eller senare, förstör fisket i en wis trakt, om man i denna trakt förföljer och oroar fisken under dess lektid och utan urskillning bortfångar så wäl ynglet, som de mogna fiskarna? Denna gåta kan man endast lösa då man känner de allmänt herr-

skande, under sekler inrotade, och från slägte till slägte fortplantade fördomarna.

Man tror nemligen att den fisk, som i en trakt af hafwet förstöres, snart ersättes genom invandringar från andra trakter; och man tror i synnerhet att de mest okända delar af norra oceanen, dit människans forskningar, hindrade af den ewiga isbetäckningen, föga eller icke kunnat sträcka sig, utgöra outtrömliga fiskfabriker, från hwilka millioner fiskar, drifna genom yttre tvång, årligen utwandra till de bebodda kusterna, för att der tjena människan till föda och beqwämlighet.

Deze fördomar, uppkomma i de råaste åldrar, närda af missförstådda religionsbegrepp, herrska ännu, icke blott bland fiskarena, som icke kunna afskudda sig dem, utan äfwen bland många eljest bildade män, som af beqwämlighet icke wilja analysera dem och blotta deras orimlighet. Deza fördomar, så oskyldiga de än synas vara, hafwa dock redan förorsakat Fäderneslandet oersättliga förluster genom förstörandet af sillfisket i Bohus-Län; och wi skola nedanför se, att de äfwen bidraga att derstädes förstöra storfisket. Det synes då wäl wärdt att något mer utförligt, än hittills skett, wåga ett försök att wederlägga dem, om man också icke har hopp att derföre på en gång kunna hos allmogen utrota dem. Sanningen är ett godartadt träd; det bär säkra, ehuru icke brådmogna frukter.

Det är en lika så gammal som lätt förklarlig fördom, att anse okända eller dunkelt kända ställen för stamhåll åt de skaror af flyttande djurarter, hwilka blott periodiskt wisa sig i wisa bebodda trakter. Så kallade man Sidenswansen i Frankrike den lille Böhman; emedan man tog för gifwet att han hade sitt stamhåll i Böhmens föga kända sko-

gar, dit man förlade så många naturunder. Wid närmare undersökning har man dock funnit, att han är en främsling likaså wäl i Böhmen som i Frankrike. Så drömde man länge att storkar, swalor, wipor och andra flyttfåglar lågo i dwala på bottnen af sjöar och träsk, under den tid af året, då de ej syntes i våra nordliga trakter. Sådana exempel kunde många anföras. Hwad under då, att den råa fiskare-allmogen satte stambället för de ofantliga fiskskaror, hwilka tidtals besökte des kuster, i ett okänt, söga besegladt haf, sådant som Polarhafwet! Denna fördom lärer wara årsbarn med fischerierna i Norden; men så widt jag wet, erhöill hon först i förra seklet en systematisk form. Från fiskarens berättelser inkom hon i de lärds skrifter, utstyrdes der med en prydlig, efter tidens religiösa åsigter tillskuren klädnad, och wandrade så utsmyckad åter tillbaka ut i det praktiska lifwet.

Engelsmannen Dott, i des Atlas maritimus et commercialis, tryckt i London 1728, och Hamburgarn Joh. Andersson, i des Nachrichten von Island etc. (hwaraf en Dansk öfversättning utgafs i Köpenhamn 1748), hafwa, så widt jag wet, lemnat de första skriftliga uppgifter om sillstimmarnes årliga utwandringar från Polarhafwet. Den sistnämde äro i synnerhet utförliga, och af en mängd andra författare, som bewis åberopade. Jag anser mig derföre här böra anføra de hufwudsakligaste af des uppgifter, och sedan, med naturvetenskapens biträde, granska dem.

Herr Anderssons åsigter om sillens wandringar äro följande: De årligen utwandrade obeskrifligt stora skaror af sill nedkomma från Norden: de fördela sig derefter och genomstryka Nordsjön i åt-

skilliga armar. Hittills har man dock ej gått dem till mötes längre åt norr, än wid Sjetländska öarna, der Holländarne insinna sig hwarje år wid midsommarstiden med sina buyser, wid Fairhill och Bocanes, för att fånga den derstädes på den tiden från Norden tjockt nedkommande swärmen, m. m.

Herr Andersson har bemödat sig att uppsåra sillen än längre åt nordn. Han har derwid byggt sina undersökningar på den förutsättning, att hwarest sådana hafsdjur finnas, som helst lefwa af sill, der måste också sill finnas. Dessa hafsdjur äro skälar, hajar, marswin och hvalfiskar. Dessa finnas både wid Spikbergen och andra ställen inom Polarzonen: "följaktligen måste wid Nordpolen finnas sill i stor mängd." (pag. 55.) — Afwen drager han samma slutsats deraf att, enligt hans mening, kabiljäär och långor finnas i mängd wid Grönland (pag. 57). Zörgdrager påstås intyga detsamma, emedan han sett en mängd sillben wid sjöfoglarnas nästen på Grönlands strandklippor (p. 57).

Af allt detta har Andersson dragit den slutsats, att just "den allerhögst Norden" är det rätta och egentliga hem för sillen och andra mindre slags fiskar, som wandra i des sällskap, såsom makrill, flundror m. m.; och det af den orsak att de derstädes hafwa det mesta lugn att lägga (ynsla) och det säkraste tillhåll för sina ungar att tillwära, under de stora, widt och bredt sig sträckande isfält (Zisplader) som aldrig smälta, utan blifwa med hwarje år tjockare. Ty det är klart, säger författaren, att rätt långt inunder sådana isfält och i de djupaste afgrunder kunna hajar, kabiljäär och dylika icke gerna komma till dem och störa deras stolta lugn, emedan det faller dem beswärligt att der draga andan (!).

De nämnde hvalsfiskar, som äro dem allraffadligast, kunna alldeles icke komma till dem af brist på ren och frisk atmosfer-luft, som de städse behöfwa för sina lungor, och allraminst kunna de menckliga fiskarna der oroa dem genom sina esterspaningar. Men det är ganska naturligt och derföre lätt att begripa, fortsfar författaren, att sillen, som så utomordentligt förökar sig, och som derföre med tiden tager sådan öfverhand der, hwarest hon ej genom rosdjur eller menniskor minskas, att hon icke derstädes finner sin fulla föda: — det är ganska naturligt att hon nödsakas, så ofta som erfarenheten wisar det ske, utvända från sig talrika kolonier eller härskaror, hwilka måste begifwa sig ut i öppna sjön och söka sin näring widare. Och sedan dessa dragit omkring en stor omwäg, wänder kanske en rest af dem, eller deras afkomma, tillbaka igen till Norrpolen och hjälper der till att fortplanta släktet, m. m. (p. 58).

Författaren tror att Skaparen gifwit de nämnda och andra rosfiskar den egenkapen att helst lefwa af de fiskarter, som för menniskan äro nyttiga, och i synnerhet af sill, "på det han måtte kunna betjena sig af deras nästan omätliga glupskhet, som det allrabeqwämaste medel till att utdela och utsprida, "så wäl denna lilla, dock otroligt nyttiga fisk, som "ock des förföljare, uti alla haf, och leda dem till "alla kuster." Ty så snart sillen begifwer sig fram under isen, eller från det grundlösa djup, som för är nämdt, blifwer hon genast sökt af sådana rosdjur. Dessa drifwa denne från sjö till sjö, från en zon af hafwet till en annan. Hon flyr derföre in på grund eller i wikar, "och framställer sig således "likasom för dörren af de kringboende, samt öfwerlemnar sig åt dem i outtömmelig mängd, både till "föda och handel." m. m.

Derefter uppgör författaren en utförlig marche-
route för de från iszonen ärligen utvandrande sill-
skarorna. Han låter hufwudstammen bryta upp
från Norden mycket tidigt om året. Den ena fly-
geln deraf, som wänder sig mot wester och i Mars
månad stöter till wid Island, följer han icke vidare.
Men den andra stora eller östliga flygeln (som
också för öf är den wigtigaste att fullfölja) låter han
straxt dela sig, så att den östliga afdelningen
deraf styrer kosan bort mot Nordkap och derifrån
nedåt hela Norriska kusten, hwarest en del deraf
fortsätter sitt lopp genom sundet in i Östersjön, och
en annan del, som stöter på norra spetsen af Jut-
land, delar sig åter så att ena armen löper ned
wid östra kusten af Jutland, samt igenom Belterna
in i Östersjön, der han förenar sig med den flock,
som inkommit genom sundet. Men den andra
armen går ned wid westra sidan af Jutland och
skyndar fram wid Schleswig, Holstein, o. s. w.

Den westliga stora afdelningen stöter snart på
wid de Sjetländska och Orkadiska öarna, samt wid
Skottland, der han åter delar sig så, att den ena
grenen skjuter ned wid östra kusten af Skottland
och drager omkring England, under det han emed-
lertid affänder ansenliga swärmar till Frieslands,
Brabants och Flanderns m. m. kuster; den andra
grenen går wester om Skottland till Irland o. s. w.
Alla dessa afdelningar stöta slutligen tillhopa i We-
sterhafwet och förswinna der, eller sannolikare wända
tillbaka igen till sin älskade Nord, som är des för-
sta hem och födelseort."

Sådan är Anderssons hypothes om sillens
ärliga wandringar. Dott har ungefär samma åsig-
ter. Han antager likaledes att i Norden finnes en
nästan oändelig stor hufwudstam, från hwilken, af

brist på utrymme, likasom utstötes hvarje år en så förwånande stor swärm, att den måste tränga sig mycket tätt sammans då den kommer mot söder och skall passera mellan Grönland och Nordkap (!). — Längre ned låter han äfwen swärmen dela sig och besöka åtskilliga Länders kuster "just som om den blefwe förd af den Högstes hand, för att frambjuda sig till föda för de fattiga och till fördelaktig handel för köpmännen."

Nästän alla de författare från förra seklet, som omtala sillen, yttra dylika hypoteser om dess migrationer. Om dessa hypoteser blott höllo sig inom området af de lärdas skrifter, skulle jag wiserligen icke här bjuda till att utförligt wederslägga dem; deras wederslägning hörde då endast till naturhistoriens gebiet. Men som de utspridt sig i det praktiska lifwet och der såsom trosartiklar ännu af de flesta förfäktas, eller åtminstone på god tro antagas, så torde deras granskning ej wara främmande för mitt ämne. Ty klart inser man, att om dylika åsigtter äro rådande bland de fiskande, eller bland dem som dirigera fiskerierna, är ej att tänka på någon annan princip för dessa fiskerier, än den förut nämnda, och då wore den också den allvarigtigaste: att taga allt hwad tagas kan, och när som helst, utan afseende på en kommande tid. Ty förlusten, ehuru än så stor, skulle snart åter ersättas från den outtrömliga hufwudstammen i Norden. I det fallet skulle hvarje förbättring af fiskerierna inskränka sig till förbättrade fiskeri-redskap, förbättrade fångningsmetoder och förbättrade sätt att insalta, torka eller på annat sätt för handeln bereda den fångade fisken.

Men om det deremot kan bewisas att dessa hypoteser äro alldeles falska; om det kan bewisas

att hwarje district af hafwet har sitt egna quantum af fisk, som der födes, derifrån utsprider sig, och dit årligen infinner sig för att yngla: om det kan bewisas att, sedan detta quantum är förstördt eller bortfördt, det ej under en längre tid kan åter ersättas, så blir det wäl påtagligt, att man wid frågan om fiskeriernas förbättring ej blott bör afse förbättrade fångnings- och berednings-metoder, utan först och i synnerhet widtaga sådana åtgärder, att blott den mogna fisken fångas och att alldeles icke, eller så litet som möjligt, ynglet och den omogna förstöras. Man bör i det fallet behandla denna, som hwarje annan hushållsgren, och söka att göra den både så indrågtig och så waraktig, som möjligt.

De nämnda hypoteserna, ehuru af olika författare olika utstyrda, kunna reduceras till följande 2:ne hufwudsatser: 1:o att de sillstimmar, som årligen besöka det norra och tempererade Europas kuster, utgå alla från Norden och komma från en enda gemensam hufwudstam, belägen längst uppe i norra Polarhafwet; och 2:o att dessa stimmar neddrifwas till de bebodde kusterna af hwalar, hajar, skälar och andra rofdjur, för att komma menniskan till nytta.

Hwad den förra satsen beträffar, så är den till hälften sann och till hälften falsk. Det är sant, att sillens årliga wandringar i stimmar ske i en riktning från norr åt söder, och dertill skola wi nedanföra wisa orsaken; men det är falskt, att dessa stimmar utgå från Polens is-zon, eller att de i den högsta Norden blifwit alstrade. Det är sant att sillstimmarne redan i Junii månad infinna sig, kommande från norr, på bankarna wid Shetländska och Orkadiska öarne, och att det stora Holländska sillfisket således der tager sin början, samt fortsättes deresfter mer och mer åt söder. Men deraf följer

endast, att dessa stummar komma från hafwet norr om nämde bankar; men wist icke att de komma ända från Nordpolen. Deraf följer icke heller, att det mer och mer åt söder flyttade sillfisket sker på samma stummar, på hwilka det wid Shetland börjades; ty stummarna sägas förswinna mellan bankarne och wisa sig blott på dem.

Det har länge warit bekant, att sillen endast tillhör de kalla och tempererade zonerna. Att hon äfwen förekommer så nordligt som Grönland, känna wi redan genom Egedes, Cranz's och Fabricii skrifter. Men af den sistnämde författarens klassiska Fauna Greenlandica (pag. 182) få wi tillika den för vårt ämne högst wigtiga underrättelsen, att sillen wid Grönland blott är ganska liten, knappt mer än $5\frac{1}{2}$ tum lång och 1 tum bred, samt att hon wid de nordligare kusterna (t. ex. i Davidsundet) är högst sällsynt, men säges vara något talrikare i de södra trakterna. På förra stället har Fabricius blott sett några få stummar i sjordarne i Junii och Julii månader.

Samma förhållande synes äga rum wid de nordligaste kusterna af Norrige. Till och med Leem, som eljest så öfwerdriswet beskriswer Finmarkens herligheter, och i synnerhet utförligt uppräknar de fiskarter, som der förekomma, yttrar dock *) att sill blott då och då (under tiden) wisar sig i hafwet wid dess stränder, och att den aldrig till någon mängd fångas.

Naturen har anwisat åt hwar och en djurart en wif zön, inom hwars gränser hwarje individ deraf lefwer och rör sig. Det är naturligt, att

*) Knud Leems Beskrivelse over Finmarkens Bopper, pag. 322.

hvarje djurart är talrikast och mest utbildad wid centern af sin zon, samt blifwer glesare och mindre mot zonens gränser. Det är således häraf klart, att redan Grönland och Finmarken ligga norr om den trakt af hafwet, der sillen har sin hufvudstyrka, eller der denna fiskeart är mest och bäst utvecklad. — I dessa nordliga delar af norra oceanen intager deremot lodden (*Culpea villosa*, Müll. *Salmo arcticus*, Fabr.), ett slags nors, den wanliga sillens ställe. (Jemf. Fabric. In. Groenl. p. 177. — Leem p. 323, och Buchs Reise I. p. 458 och följ. *). Denna hypotes om sillens stamhåll och utvandring från Polens is-zon strider således mot all erfarenhet. Den strider äfwen mot sunda förnuftet. Det är en fysisk omöjlighet att romfornen af sill skulle kunna utläckas i de "grundlösa mörka djupen under polens isfält." Det är en fysisk omöjlighet, att de späda ungarne, om de ock der blefwe utläckta, skulle kunna motstå det förfärliga wattertryck, som på detta djup nödwändigt måste finnas. Af dessa skäl går hvarje art af flyttfiskar, äfwen de, som tillhöra en nordligare och kallare zon, än sillen, tidigare eller senare om våren eller sommaren, mot söder, för att likasom möta solen, samt uppstiger ur djupen på bankarna, för att der anförtro sin afföda åt de lifgifwande verkningarna af dess strålar. Till och med den förutnämnda lodden, som om wintren lefwer spridd i Polarzonens djup, samlar sig mot sommaren i stinnar och intågar i fjorderna wid Grönland och Finmarken, för att der i grundare watten lägga sin rom (Fabric. In. Groenl. p. 180. Leem p. 324 och Buchs Reise I. p. 458). — Så-

*) Wid Spitzbergen träffade Kapiten Whips allsingen sill. Jemf. Whips' Tagebuch.

ledes uppehåller naturen, genom implantad instinet, sina verk, och lärer äfwen fiskarna att icke anförtro sin späda afföda åt djup, der den otwifwelaktigt skulle förgås.

Om wi också för ett ögonblick wilja antaga det omöjliga; om wi ock wilja antaga att sillrommen skulle kunna utsläckas utan solstrålarnas tillhjälp, och "i de djupaste afgrunderna under Polens isfält," så möter os genast en annan fysisk omöjlighet för bibehållandet och utvecklingen af det späda ynglet; och den består i det förfärliga wattertryck, som i hafwet finnes på hwarje större djup. Erfarenheten lärer att redan på 150 a 200 famnars djup är trycket så starkt att, om man dit nedsänker ett stycke trä, det wid upptagandet befinnes så hoppräbadt att det ej mer flyter, utan sunker genom sin egen af pressjonen ökade specifika tyngd.

Jag har sett ett ihåligt prisma af tjockt jernbläck, som blifwit nedsänkt med storbacken på 120 famnars djup, wid upptagandet wara på alla fyra sidorna hoptryckt, och watten hade genom sielfwa metallen trängt sig in i dess cavitét. — Det är en erfarenhet, som äfwen fiskarna wid våra kuster hafwa, att de fiskar, som med kroken uppdragas från 150 a 200 famnars djup, sällan eller aldrig komma helt lefwande till hafsytan. De sprängas wanligen innan de hinna upp till densamma, det will säga: magen uppskjutes genom munnen eller gälarna och ögonen utskjutas wanligen ur ögonhålen; — följder af det minskade trycket i de högre regionerna af hafwet, och som wisa huru betydligt trycket måste wara i de djupa regioner, som dessa fiskarter wanligen bebo. Och likwäl gå dessa fiskar, som af naturen äro organiserade att motstå ett förfärligt

färligt wattentryck, och som äro såsom fullwurna bestända att bo uti betydliga djup, — likawäl gå dessa fiskar, mot fortplantningstidens annalkande, på grundare watten (af 30—40 famnar), för att der sätta sin späda afföda. Jefe en gång dessa fiskarter fortplanta sig på djupet: huru skulle det då vara möjligt att sillen, som är skapad att lefwa på mindre djup, och som, utan att sprängas, kan i stimar uppgå i sjelfwa hafsytan, skulle kunna under sin spädate tid uthärda trycket på ett betydligt djup! Twärtom wisar oss erfarenheten, att äfwen sillen wandrar ur djupen upp på bankarna eller in i fjordarne, för att der yngla. Sillen, säga fiskarena, gick in i wikar för att leka, på 12—14 famnars djup, på ren gräsbottnen.

Det förtjenar anmärkas, att äfwen de citerade författarna anföra det wäl kända factum, att sillen, då hon anländer till bankarna wid Shetland eller till kusterna af Skottland o. s. w. är full af rom, hwilken han afbördar sig i hafwet på de nämnde ställen, så att han är helt tom innan han går bort derifrån: men det oaktadt antaga de dock att han sjelf är född wid Polen och att han dit återwänder, för att äfwen der fortplanta sig. De låta hwarje romsill af den tallösa swärmen lägga wid påß 10,000 romkorn*) på nämde bankar; men de synas förgäta att just derigenom skall en otalig skara af sillungar utveckla sig och tillwäxa. Dessa gå de stillatigande förbi, eller låta dem wandra till Polen, och låta deremot ärligen komma nya swärmar från den diktade hufwudstammen under polar-isen. — Jag tror

*) Detta är dock för litet; man kan i allmänhet antaga, att hwarje sill lägger omkring 50,000 romkorn.

mig redan genom flera data hafwa bewisat, att en sådan polar-stam för sillen icke kan finnas, och att han blott är ett hjernspöke, som saknar all realitet i erfarenheten.

Jag torde nu böra undersöka, huruvida en enda sådan hufvudstam för alla de ärligen utvandrande sillswärmarne kan finnas på något annat ställe i norra oceanen. Denna undersökning är icke främmande eller owigtig för mitt ämne. Gifwes en sådan hufvudstam, hwarifrån ärligen alla sillswärmar till kusterna utvandra, så kan det för hufvudfrågan vara fullkomligt likgiltigt hwar han finnes; följden blir alltid densamma, att man ej behöfwer hushålla med de stämmar, som ärligen insinna sig wid kusterna, ty de förswinna i alla fall snart, utan att återwända, och ersättas nästa år af andra utvandrade från hufvudstammen.

Om en sådan gemensam hufvudstam finnes, från hwilken den tallsösa swärmen ärligen utvandrar, och sedan utgrenar sig i en östlig och en westlig afdelning o. s. w., för att besöka kusterna af de ätskilliga länderna af norra och westra Europa, så är det klart att alla de stämmar, hwari denna swärm utgrenar sig, skola utgöras af fullkomligt likadan mogen sill, både till storlek, kroppsform och smak m. m. Ty alla de sillar, som äro födda af en och samma hufvudstam, måste anses som syskon, och föga eller ingen olikhet, om ej efter åldren, kan bland dem gifwas. — Men nu lärer of erfarenheten, hwars bewis äro så beswärliga för alla lösa hugskott, att det finnes en större eller mindre olikhet mellan den sill, som besöker olika kuster af Europa. Jag behöfwer blott återöpa den erfarenhet, som kusterna af Skandinaviska halfön lemna; jag behöfwer blott nämna, att äfwen wid denna half-

öns stränder, från Nordkap till Falsterbo och från Falsterbo till Torneå, finnas knappt twänne något skilda trakter, i hwilka fullkomligt likadan sill insinner sig. En uppmärksam granskare skall genast upptäcka olikheter. — Norriges wår sill, som tidigt om wären insinner sig wid kusterna söder om Bergen, är både till storlek, form och smak olif Norriges sommarsill; och denna är olif den höstsill, som jag i September sett fångas i fjorderna wid Helgeland*). Alla dessa varieteter äro olika den Kattegatska sillen, som insinner sig i Bohuslänen, och denna är olif den Sundska, som fångas wid Nää och Barsebeck. Den Sundska deremot är olif Kiwiksillen, i södra delen af Östersjön, och denna är olif strömmingen i Bottniska wiken; och dock äro alla dessa olika former blott varieteter af en och samma art (Culpea Harengus, Linn.). Men hur är det då möjligt, att, om ock blott ett enda ögonblick, kunna föreställa sig, att alla dessa olika varieteter utwandra från en och samma hufwudstam, och utwandra derifrån årligen! Man skulle då komma till det widunderliga resultat, att den gigantiska Norska Gråbenssillen, under sin årliga wandring åt söder, helt och hållet ombytte natur och hopkrymtes i Östersjön först till Kiwiksill och sedan längre fram till strömming!

Det orimliga i antagandet af en enda hufwudstam för alla till kusterna årligen inwandrande sillstimmar är så påtagligt, att jag derwid ej behöfwer längre uppehålla mig.

Det återstår således att undersöka, huruvida de från norr åt söder årligen på bestämda tider wan-

*) Att sillen tidigt om wären besöker Norriges sydvästra kuster och på senhösten des norra kuster, strider äfwen mot hypotesen om utwandringen från Polen.

drande sillstimmar drifwas af hwalat, hajar, skälar och andra rofdjur, eller om de wandra af egen inre drift, utan alla yttre bewekelsegrunder. — Den förra meningen försäktas ännu af kustallmogen i Norden; den senare deremot synes bewisas af förnuft, erfarenhet och wetenskaplig analogi.

För denna, äfwen för hufwudämnet wigtiga undersökning, torde jag för några ögonblick få fästa uppmärksamheten på några analoga fenomen i naturen. En naturen är sig, under alla sfenbara motsatser, dock öfwerallt i grunden lik. Lifwets rörelser sse öfwerallt efter samma lagar; och de fordom sedda anomalier, för hwilkas förklarande momentela underverk behöfdes, förswinna mer och mer, i samma mon som naturforskningens comparativa rigtning utbildas, och enheten och sammanhanget i det stora hela inses.

För att således göra mig en redig föreställning om detta märkwärdiga fenomen, sillskarornas wandringar, will jag äfwen betrakta de andra wandringar, som wisa sig i djurwerlden. Dessa i massa företagna flyttningar från trakt till trakt, från zon till zon, wisa sig för åskådaren under 2:ne skilda former: såsom reguliera och irreguliera. De förra inträffa hos samma djurart årligen, på samma tid och i samma direction; de återwända till samma trakt, hwarifrån de utgått. De kunna på förhand beräknas, och man har efter dem uppgjort temperatur-kalendrar för särskilda orter.

De senare inträffa icke hwarje år, icke efter ett alltid lika antal år, ej heller alltid i samma trakt eller i samma rigtning, och de återwända icke till det ställe, hwarifrån de utgått. De kunna ej på förhand beräknas, och dershöre förefalla de irreguliera, ehuru de i och för sig icke torde wara det;

emedan man ej kan antaga något irreguliert eller regellöst i naturen.

Då man uppmärksamt följer de förra, finner man att de alltid hafwa till affigt och följd slägtets fortplantning; men i de senare kan man ej upptäcka annan affigt, än den att afbördas en wiß trakt öfwerflödet af de individer, som der blifwit alstrade. De kunna jemföras med medeltidens folkvandringar, som orsakades af öfwerproduction af folk, och i hwilka de utvandrande skarorna icke hade något bestämdt mål eller någonsin ämnade att återvända dit, hwarifrån de utgått.

Det är tydligt att sillens årliga vandringar på samma tid, till samma trakt och i samma riktning, höra till förra slaget, eller de reguliera vandringarna.

Desa fenomen af reguliera och årligen på bestämda tider inträffande vandringar, möta wi i synnerhet bland fiskarna och bland foglarna; och i sanning finna wi, wid en noggrannare jemförelse, en så stor analogi mellan dessa 2:ne djurklaser, att wi icke kunna underlåta att derpå fästa uppmärksamheten. Hwad foglarna äro för luften, det äro fiskarna för watten: lätttröliga wareser, som, utan att stödjast wid jordytan, kunna fortflytta sig från trakt till trakt, från zon till zon. Hwad wingarna äro för foglarna, det äro senorna för fiskarna; och hwad luftfäskarna äro hos de förra, det är simblåsan hos de senare.

Foglarna äro, efter olika arter, antingen flyttfoglar, sträckfoglar eller stannfoglar. Bland fiskarna träffa wi äfwen flyttfiskar, strykfiskar och stannfiskar. Flyttfiskarna hafwa samma ändamål, som flyttfoglarna, med de årliga reguliera vandringarna, nemligen släktets fortplantning; och begge slagen

återvända ärligen på bestämd tid till sin födelseort, för detta ändamål. Men just olikheten i fortplantningsfättet medför en stor del motsatser i fenomenerna, i hvilka motsatser man dock äfwen finner en tydlig analogi. Flyttfoglarna fortplanta sig nemligen parwis; flyttfiskarna stinwis. Flyttfiskarna samla sig derföre i stora, tätt slutna skaror, då de närma sig platserna för sin fortplantning; flyttfoglarna upplösa sina skaror, då de nalkas dessa platser och kringspida sig parwis. Foglarna meddela hvarandra värma för utfläckningen af sina ägg; fiskarna anförtra sina åt solens värma. För att fortplanta sig, wandra flyttfoglarna endast åt norr; flyttfiskarna wandra i samma affigt åt söder *). Sedan flyttfoglarna fortplantat sig och draga mot södern, sker det wärligen i skaror; sedan flyttfiskarne fortplantat sig och draga mot norden, upplösas deras skaror och de kringspida sig oförmärkt i hafwens djup.

Det är en af alla naturforskare antagen och aldrig bestridd sats, att då foglarna om wären flytta mot norden och om hösten mot södern, sker det af inre naturdrift, oberoende af alla yttre twångsmedel. Och i sanning skall man ej på annat sätt, än genom en inre drift, nedlagd af naturen och mäktig som hon, kunna förklara dessa märkwärdiga fenomen.

Då wi betrakta dessa talrika skaror af små landtflugor, som under wären lemna det mer tempererade Europas nordliga stränder och med en förwånande driftighet kasta sig uti lusten öfwer den brusande oceanen, för att, efter flera hundra mils lustresa, slutligen få hwila på Islands eller Grönlands jord; då wi, seglande på dessa haf under flyttningstiderna, möta skaror af dessa små emigranter,

*) Nemligen de, som fortplanta sig på bankar och i wilar af hafwet.

hwilka, kringvräfte af en storm, mot hwilken de förgäfves kämpa, söka en hwiloplats på rår och tågwerk af vårt skepp; då wi betrakta deras oro under den tid de twingas att der dröja och se deras ofta förnyade försök att fortsätta wandringen; då wi slutligen, sedan stormen lagt sig, se deras skara skjuta rakt ut fullkomligt i det wäderstreck, hwari den isolerade ön ligger, oaktadt de ännu äro mer än 100 mil derifrån aflägsnade; då wi, så långt ögat kan följa dem, se dem wandra i nämnda direction lika säkert, som om de reste efter kompass; så kunna wi wiserligen icke nog beundra den omotståndliga inre drift, som förer dem, och den dolda wishet, som styrer deras losa. Wäl förföljas dessa flyttande fogelskaror ofta af mer eller mindre talrika roffoglar, men aldrig har det fallit någon in, att dessa roffoglar utgöra den verkande potensen för migrationerna.

Samma fenomen, som wisa sig wid foglarnas flyttning, wisa sig äfwen wid fiskarnas. Man betrakte blott de swårigheter, som möta laxen i strömmarne och den ihärdighet, hwarmed han bekämpar dem. Hur är det då möjligt att man kunnat tro, det de förföljande rofdjuren wälla flyttfiskarnas migrationer och styra deras losa "för att föra dem de kringboende framför dörren?" Är det wäl möjligt att hajar och hwalar, om ock några hundrade, skulle kunna sammanhålla en sillstim och drifwa den, tätt slutet, flera hundrade mil! Om den ej wandrade af egen inre drift, skulle den ju snarare skingras, än frandrifwas af rofdjur. Och hwad werkan kunde rofdjurens anfall på de eftersta maßorna hafwa på de främsta maßorna i en stim af flera mils widd! (Och dock är det de främsta, som bestämma tågets direction.) Och huru skulle, i det fallet, wandrin-

garna blifwa så reguliera och inträffa på bestämda tider till samma kuster!

Således måste man wäl antaga, att fillen, lika som alla andra migratoriska djur, wandrar af egen drift, ehuru hon, likasom de, förföljes af rosdjur, hwilka bland henne anställa stora härjningar.

Resultaterna af det hittills anförda torde således blifwa:

1:o Att det ej, under polar-isen, finnes en hufwudstam, från hwilken all den säll utwandrar, som årligen besöker Europas kuster och bankar;

2:o Att det icke heller på något annat ställe i hafwet finnes en enda stam, från hwilken sillstimmarna utgå; och

3:o Att stimmarna wäl förföljas af rosfiskar, men wandra dock, likasom flyttfoglarne, af en inre naturdrift.

Jag torde nu något närmare böra utveckla ändamålet med sillens och de öfriga flyttfiskarnas årliga wandringar.

Jag har ofwansföre i förbigående nämnt, att slågtets fortplantning är ändamålet med och följden af dessa årliga migrationer. Jag har också anmärkt, att de författare, som antaga en hufwudstam för fillen under polar-isen, och som anse de utwandrade skarorna blott som öfwerflödsswärmar, utdrifna af rosfiskar, likwäl anföra, att dessa skaror komma till Shetlands och Skottlands bankar, lastade med rom och mjölke, och att de äro tomma då de tåga derifrån. Således leker fillen, äfwen efter deras wittnesbörd, på de bankar och i de fjordar wid England, dit hon från Norden inwandrar. Att äfwen de sillstimmor, som på bestämda tider besöka det westra och nordwestra Norrignes fjordar och wi-

kar, der lägga sin rom och mjölke, känna wi både af författarens uppgifter *) och af de muntliga berättelser, hwilka wi på selswa stället erhållit af pålitliga ögonwittnen.

Men den säll, som i så talrika stummar, ända till för tjugu år sedan, ärligen besökte Bohus-Läns skärgård; männe den gick dit för att leka? Detta nekas af de flesta fiskare i skärgården. De mena, att hon ej kom dit i den afsigt, emedan, efter somligas uppgift, blott en femtedel, och efter andras, blott en tiondedel af den fångade sillen befans vara full af rom och mjölke; all den öfriga war tom. Dessa fenomen, som bestyrkas af många trovärdige mäns erfarenhet, äro i mer än ett afseende anmärkningsvärda. Då man känner det Bohus-lännska sillfiskets historia, finner man dem ganska naturliga och dertföre lätt förklarliga. Man känner nemligen bestämdt, att ända mot slutet af 1760-talet började sillen ingå i skärgården redan i Augusti och September, och då war all sill full af rom och mjölke. Således gick hon åtminstone då in för att leka. Men efter nämde tidsperiod, då hwarenda holme i skärgården ända ut i hafsbandet war bebygd med salterier, trankeferier, röfhus m. m.; då från trankeferierna utströmmade en stinkande gyttja, som blandade sig med hafswattnet och gjorde det för rom-utfläckningen otjenligt, och då från salterierna buller och slag ständigt dånade mot de antågande sillstimmarna, ingick sillen sällan i skärgården förr än i October och November, då hon redan till största delen hade lekt. Detta naturbehof hade hon således varit twungen att förrätta utomskärs i öppna sjön. Hon gick då in i skärgården, för att undwika

*) L. ex. Pontopp. Norg. Nat. Hist. 2. p. 277!

stormarna i öppna hafwet, sedan hon lefvt och således war swag och "dösig." Hon indresser då wänligen om natten och under stark westlig storm; hwilket allt synes bewisa, att i skärgården mötte henne någon olägenhet, hwilken hon om dagen och i lugnt wäder wiste att undwika.

De nämnda fiskare hade hämtat sin erfarenhet från de senare åren af fiskeri-perioden. Det war då ganska naturligt, att den sill de fångade inne i skärgården, skulle till större delen bestå af tom, ehuru hon likwiht samlat sig till kusten för att der lägga rom.

Således kan man med all säkerhet antaga, att sillens årliga reguliera migrationer, likasom flyttfoglarnas, hafwa släktets fortplantning till föremål.

Det torde för ämnet ej wara owigtigt, att upptaga och beswara den frågan: hwar har sillen sitt tillhåll under den tid af året, då hon ej i stimar finnes på bankarna och i skärgårdarna wid våra kuster? Afwen denna fråga synes erfarenheten kunna beswara. Wäl biter sillen sällan på agn, och kan soljaktligen ej ofta fångas på krof, och på större djup fåttas aldrig garn. Hon kan derföre icke rätt wäl fångas på andra tider af året, än då hon besöker de grundare wattnen. Men det är en erfarenhet, som bestyrkes af en mängd fiskares öfwerensstämmande intyg, att på de tider af året då aldrig någon stor sill wisar sig i skärgården, sås ej sällan en och annan deraf i de kabiljåar och gråsenar, som fångas ute i öppna sjön, på ett större djup. Häraf torde man kunna sluta, dels, att den stora sillen under dessa årstider finnes på djupet, och dels, att hon der lefwer spridd. Och af dessa twenne omständigheter, att hon finnes på djupet och lefwer spridd, synes följa, att sillen under nämnde årstider icke behöfwer wara så långt

af lägsnad från oss, som man föregifwit, för att ändå icke synas.

Vi hafwa förut sett hwilken stor analogi äger rum mellan flyttfoglarna och flyttfiskarna. Om wi därför anföra den lättare erfarenhet wi hafwa om de förre, kunna wi hos de senare förklara många efter skenet besynnerliga fenomen, hwilkas sammanhang dölsjes för oss under vågens bädd. På den årstid, då flyttfoglarna hos oss leswa spridda, märkes icke deras mängd; och de skulle ännu mindre, än som sker, märkas, om ej deras läten förråde dem. — Brockfoglen t. ex. finnes om sommaren utspridd öfwer tuswiga sält och själlhedar, i synnerhet i nordnen af halsön. Dock ser man på intet ställe mer, än ett eller annat par, så långt synkretsen sträcker sig. Men om hösten, då han för sina wandringar åt söder slår sig sammans; hwilka tallösa skaror deraf swärma icke öfwer Skånes, Dlands och Gottlands sält! Så förhåller det sig äfwen med norrqvinten, snösparswien och de flesta flyttfoglar med talrika individer.

Det är en allmänt antagen mening, att hafsbotten i det närmaste liknar fasta landet. Det är också ganska naturligt, då hafsbotten ej är annat än en fortsättning af landens yta under watten, eller en med watten betäckt del af jorden. Hafsbotten har således, äfwen som landet, sina dalar, sina berg, sina plateauer och sina slätter. Af de förut anförda facta synes mig troligast, att den mogna sillen, under de tider af året, då hon ej fortplantar sig, leswer spridd i dalarna af hafwet (ehuru hon wisserligen ej kan nedstiga uti de djupaste). Först då fortplantningsdriften waknar hos henne, samlar hon sig i tätt slutna skaror och tager mot de grundare bankarna eller kusterna för att tillfredsställa naturens

drift, att fortplanta sitt släkte. Det olika djupet, utsträckningen, saltan m. m. i de olika bassiner, som hon bebor, kan allt för wäl vara orsaken till de varietet-olikheter, som finnas hos de stimmar, hwilka wid fortplantningstiden uppstiga till olika kuster. Som en analogi härmed skulle jag kunna åberopa de olika racer af en och samma djurart, hwilka bestämdt äro alster af olika traktens inflytelser på samma organism. Således synes det mig temligen säkert, att hwarje något utsträckt bassin af hafwet har sitt egna förråd af mogen sill, som der lefwer spridd, och som har sitt bestämde samlingsställe der hon sjelf är född, och dit hon ärligen tågar för att leka.

Jag nämnde med litet mogen sill, ty det är en afgjord sanning, att sillhnglet och den omogna fillen, likaså litet som hwarje annat fiskehngel, finnes på djupet. Allt fiske, så widt wi hittills känna den, födes på grundare djup, än der han tillbringar sin mogna lifsperiod. Allt fiske håller sig i början af sin lefnad i grannskapet af de grunda ställen, der han föddes, och flyttar småningom mer och mer ut på djupet, i samma mån som hans krafter tilltaga och han bättre kan motstå det ökade wattertrycket. Häröfom kan man lätt öfvertyga sig genom erfarenheten.

Den fiskart, som man kallar gråsey (*Gadus virens*), uppehåller sig på djupet under de flesta årstider, sedan han är mogen; men då dess fortplantningstid inträffar, hwilket sker om wintren, lemnar han djupet och begifwer sig in under land i wikar och sund, för att der lägga sin rom. Af denna utwecklas ungar, och dessa (i Norrige kallade mort, i Bohus-Län nolle, så länge de blott äro långa som ett finger) hålla sig ständigt på grundarne in wid landet i fjordar och wikar, samt träffas aldrig

ute på djupet. Sedan denne fiff hunnit storleken af en stor sill, kallas han wid Bergen pale, och träffas något längre ute från landet, än morten. Palen delas åter i småpale och storpale, och den senare, som är wid pass tre sjerdedels aln lång, träffas längre ute i hafsbandet, än den förre. Först i sjerde eller femte lefnadsåret blir han mogen gråsey, och då först lemnar han kusterne och bankarna, samt begifwer sig ut i öppna sjön på djupet, från hwilket han blott en wiß tid på året uppstiger in under landet, för att på grunder och i wikar fortplanta sig.

På samma sätt förhåller det sig äfwen med sillen. De få stimmar af så kallad storsill, ganesill eller aflingsill, som nu årligen ingå i skärgården för att leka, inkomma efter Jul, i Januarii, Februarii eller Mars, samt gå åter ut, sedan de lagt sin rom. Det deraf utfläckta yngel kallas af fiskarena sillmyr eller sillmör. I början af våren, då man först warseblir sillmören, är han fin som nålar och pellucid i wattnet, så att nästan endast ögonen synas. I slutet af Maji skall han, enligt fiskarens försäkran, redan ha wuxit till nära en tum i längden, och i medlet af Augusti skall han hålla kring två tum. Nästa höst, då sillungen är ett och ett halft år gammal, håller han 3—4 tum i längd. Först i femte eller sjetta året börjar sillen leka; men hon wäret dock flera år derefter.

Jefe blott sillmören, utan äfwen de något mer utvecklade sillungarna hålla sig alla årstider inne i wikarne och på grunderna i skärgården. Då man om sommaren i lugnt wäder reser i båt bland Bohusfären, ser man här och der i de lugna wikarna stimmar af sillungar utaf olika storlek: men nästan hwarenda sill i samma stim har samma stor-

lek, af det skäl, att de, ehuru barn af tusendtals föräldrar, äro att betrakta som syskon, födde i samma full. — Man ser derstädes, under sommarmånaderna, stinnar med sill af två tums längd, andra af tre, fyra, fem tums längd. Större träffas den wäl knappt om sommaren inne i skärgården; men i de kabiljår och gråseyar, som under nämnde årstid fångas utomskärs, finner man rätt ofta småsill af sex, sju, åtta tums längd. Således gå dessa större sillungar (liksom de större seyungarna) om sommaren längre ut mot djupet, än de smärre. Men så snart vinterstormarna begynna, eller i början af November, insinna sig äfwen de mer utbildade gradationer af sillungar i skärgården och uppehålla sig der under hela wintren eller till slutet af Mars; hwarefter de åter lemna skärgården och utsprida sig i hafwet utom skärs. Den till fortplantning utwurna sillen inkommer ej i skärgården förr än efter Jul, och går åter ut sedan hon lekt.

Det är således intet twiswel, att ju den så kallade småsillen, lottsillen eller halfsillen, som under vintermånaderna, i mindre eller större mängd, fångas i skärgården, är ung sill, ännu omogen till fortplantning. Just dertföre träffas den af så olika storlek och dertföre besinnes den också aldrig hafwa flytande rom och mjölke. Om den wore mogen och i sitt slag så stor den kunde bli, skulle den ofelbart under någon årstid fortplanta sig. Men att småsillen aldrig har flytande rom eller mjölke, bewittnas genom fiskarens öfwerensstämmande erfarenhet. Det är således ganska klart, att den sill, som för några år sedan war sillmör och som i år är småsill, eller lottsill, skall om ett eller annat år utwära till stor sill eller aflings sill.

Efter fiskarens eget intyg fanns det ojemförligt mer sillmör i skärgården, under de år, då sillfisket var i stor, än som nu finnes. Denna, likasom sillen, minskades mer och mer. Och huru naturligt var icke detta! I samma mån, som den romläggande sillen minskades, måste äfwen ynglet minskas. — Denna uppgift, bewittnad af de samma som nekade att sillen kom för att leka, bewisar likväl, att hon verkligen lekte, ehuru slutligen en stor del lekte utomskärs.

Det torde ej anses alldeles ändamålslost, att här med några drag wisa, hwilka orimliga fördomar, i anseende till fisket, ännu herrska i skärgårdarna. Mer än på ett ställe har jag träffat fiskare, som nekat att sillen gick in för att leka, och de ha ändå försäkrat, att under det stora sillfisket fans långt mera sillmyr, än nu. Att af sillmyr utwärer småsill, och af denna storsill weta de alltför wäl; men de tro ej att sillmyren kommer af sillrom: de säga att den stiftas, det will säga Skapas eller alstras af sig sjelf i hafswattnet. Enligt denna teori tycka de också, att de böra få bortfånga så mycken småsill, som de möjligen kunna; ty sillmör stiftas till dem i alla fall. Andra anföra som giltigt skäl för småsillens bortfiskande, att den mesta i alla fall går bort från trakten i sjerde eller femte året, och således innan hon är mogen att leka.

Det wore offickligt att här wisja wederslägga dessa fördomar: de äro under all wederslägning. Men der fördomen är förenad med egennyttan, är hon swår att utrota. Det wore lika ensaldigt att tro, det fiskarena sjelfwa skulle kunna uppgöra en sund teori för fiskerierna, som om någon trodde, att grufarbetarna wore de skickligaste att uppgöra ett system i geologien, eller att våra wanliga stångjernsmeder wore de

rätta männen att föreslå förbättringar wid jernhand-
teringen. — Fiskarena kunna lemna goda enskilda
bidrag till fiskarnas historia; men att sammanbinda
desa enskilda facta till ett helt och att deraf göra
en theori för fisket, ligger utom gränsen af deras
förmåga. — Blott den omständighet, att följa en
fiskart från den stund, då han utvecklas af rom-
kornet, till den stund, då han sjelf lägger rom, för-
må de sällan uppfylla. Der uppkomma ständiga
lacuner i deras iakttagelser, och dem söka de att
supplera genom orimligheter. Men åter till saken.

Nu uppkommer den frågan: Kan man vara
säker, att desamma individer af sill eller annan fisk,
som äro födda i en wis skärgård eller på en wis
bank, ärligen återwända dit, och fortplanta sig der,
sedan de till fortplantning äro nog utwurna? Man
finner lätt, att denna fråga är, för ämnets prakti-
ska behandling, af yttersta wigt. Jag skall dertfore,
så fullständigt som möjligt, söka att beswara den.

Wi hafwa redan sett, att en stor analogi fin-
nes mellan flyttfoglarna och flyttfiskarna: det torde
dertfore lända till sakens upplysning, att efterse, huru
det i detta fall förhåller sig med flyttfoglarna. Er-
farenheten har redan länge intygat, att det är de
samma individer af flyttfoglar, som ärligen återwän-
da till samma ställen, för att der fortplanta sig.
Att samma swala ärligen uppsöker samma stall och
samma bjelke, derom har man öfwerthgat sig genom
att fästa en metalltråd om ena benet på den, innan
de flyttade. Genom dylikt märke har man funnit
att samma storkar återwända till samma trakt.

I den klippa eller torn, hwari en wis roffogel
en gång kommit att bosätta sig, besinnes samma so-
gelart under århundraden hafwa sitt bo. **Pelegrims-
falken**

falken har från urminnes tider bebott en klippa i Blekinge, benämnd *Walhall*, och han förekommer, i hela södra Sverige, bosatt endast i denna klippa*). *Maupertuis* fann år 1736 falkar bosatta i en brant af berget *Uwasaxa* wid *Öfwer-Torneå*, och 1799, då *H. Fr. Grefwe Skjöldebrand* besökte detta ställe, befanns ännu samma falknäste vara bebodt**). Och dock äro alla de nämnda foglarna flyttfoglar, som mot vintern göra långa färder åt sydligare zoner***).

Desa exempel, tagna ur foglarnas klaf, göra det likwäl blott sannolikt, att det äfwen så förhåller sig i fiskarnas. Wi kunna likwäl äfwen anföra absoluta data ur fiskarnas egen klaf. Herr *Dela-landes* skaffade sig 12 lefwande laxar ur en ström wid *Chateaulin* i Frankrike, och, sedan han satt en kopparring om sterten på hwardera, gaf han dem åter friheten. Följande året fångades på samma ställe 5 af de märkta laxarna och året derpå 3, samt året derefter åter 3 †). Herr *Landles*, hwars far länge varit föreståndare för ett laxfiske i Skottland, har försäkrat mig, att han haft samma erfarenhet.

Af dessa och andra facta är det klart, att laxarna återwända hwarje år till samma ström för att fortplanta sig. Och att de emedertid göra långa resor i hafwet, troligen ännu längre än sillen, bewises af det säkra factum, att man ibland i floderna

*) *Nilsf. Skand. Sn. 2. p. 19.*

**) Se *Skjöldebrands* resa i *Sprengels* Biblioth. B. 26, p. 115.

***) *Jensf. widare* *Faber* über das Leben d. hochnord: Vögel p. 10—11.

†) *Blöch, Naturgesch. der Fische Deutschl. 1, p. 131.*

af Norrland fångar laxar, som befinnas hafwa uti sig sådana fiskekrokar, hwilka blott brukas till laxfiske wid Pommeriska wallen.

Uti äfwen sullen ärligen återwänder till samma trakt, hwarifrån hon först utgått, besyrtas genom följande händelse, berättad af P. Kalm i desß Resa till Norra America. 2, p. 394. "Herr Benj. Franklin lemnade mig följande berättelse: På den orten i nya England, der hans fader bott, woro 2:ne floder af den beskaffenhet, att det fångades en myckenhet af ett slags fisk de kallade Herring (sill) i den ena; men i den andra fanns allsingen. Wynnigarna eller utloppen af dessa floder woro dock ej långt från hwarandra. När herringen steg om wären upp att lägga sin rom, gick han alltid i den ena floden, der man fick herring, men aldrig uti den andra. Herr Franklins fader, som bodde emellan dessa floder, wille försöka, om det ej wore görligt, att herring äfwen kunde komma i den andra; detsföre när herringen just skulle gå upp att lägga rommen, lagade han att han fick några uti sina nät utur dem han tog rommen, förde den samt öfwer land till andra floden och lade den deri, hworeft den kläcktes ut. Påföljden war, att efter samma tid började det ärligen mer och mer jemwäl finnas herring i denna flod, hwilket continuerat in till denna dag."

Häraf drager Herr Kalm den ganska sunda slutsats, att "der fisken är utkläckt, och hwarifrån hon först gått i sjön, dit kommer han gerna sedan tillbaka att lägga sin rom." Och i sanning skulle man swärligen kunna inse orsaken, hwarföre stimmar af en wis fiskart ärligen på bestämd tid in finna sig i en wis trakt, men icke uti fringliggande trakter, om ej dessa stimmar utgjordes af samma in-

divider, hvilka således ända från utfläckningen blifwit wana wid denna trakt.

Åf allt detta tro wi oß således kunna draga följande allmänna slutsats, att till den trakt, der fiskarna äro födda, dit gå de sedan årligen och fortplanta sig der, då de blifwit mogna *).

Huru gammal hwarje fiskart är, innan han kan fortplanta sig, känner man wäl ännu icke. Dock hafwa uppmärksammas fiskare, som i lång tid, år efter år, iakttagit fiskarnas utveckling, försäkrat mig, att ingen fiskart leker i andra lefnadsåret. Enligt de uppgifter man på åttskilliga ställen lemnat mig, leker sillen wid 5 a 6 års ålder.

Utdrag af Professorn och Riddaren S. Nilssons underd. Berättelse, af den 1 Nov. 1832, om hans nästl. sommar werkställda resa i afseende på Fiskeri-näringens upphjelpande.

Jemte underdånigste återställande af de handlingar, rörande fiskeri-näringens upphjelpande, hvilka till Eders Kongl. Majestät, från Des och Rikets Commerce-Collegium, under den 23 sistlidne Maji, blifwit i underdånighet inlemlade, och af hvilka Eders Kongl. Majt nädigst tillåtit mig att erhålla del, har jag den nåden att för Eders Kongl. Majt i under-

*) NB. Det följer af sig sjelf, att om de alltför mycket öroas under fortplantningstiderna, eller finna lokalen för rom-utvecklingen otjenlig, lemna de denna trakt och wälja en annan. Så göra äfwen foglarna. — Alla djur älska ngn och ro under fortplantningstiden.

dånighet framlägga några resultat af mina, under loppet af sistförflutne sommar företagna, ytterligare undersökningar i ämnet.

Jag vågar äfwen härwid lika underdånigt åberopa mina, under den 11 November 1826 och 1 Mars 1828, till Eders Kongl. Majt afgifna underdåniga Berättelser i samma ämne; helst de deri yttrade åsigter blifwit till alla delar bekräftade under den sistlidne sommar företagna undersökningsresan. Att jag derunder blifwit öfwerallt bemött med den mest förekommande wälwilja, så wäl af Embetsmän och Ståndspersoner, som Allmoge, anser jag för en kär pligt att i underdånighet witsorda. I synnerhet har Lotswerkets personal, så wäl Befäl som manskap, hwars biträde, i anseende till sakens beskaffenhet, för mig måst wara af ganska stor wigt, på allt sätt sokt befordre ändamålet med denna resa. — Då handlingarne i detta wigtiga mål redan wärt till en betydlig volume, anser jag mig endast böra något utförligare afhandla de punkter af mina yttrade åsigter i ämnet, wid hwilka mer eller mindre motiverande betänkligheter och twifwelsmål, från ett och annat håll blifwit framställda. Dessa punkter angå i synnerhet frågan om

Sillfisket.

För att bringa detta nu mera temligen inwecklade ämne till nödig enkelhet, torde de frågor, som skola afgöras, lämpligen kunna indelas i wäsendtligen nödwändigade och mindre nödwändigade. Till de förra wille jag räkna dem, som angå det närwarande sillfiskets tillstånd wid Rikets westra kust; till de senare dem, som röra det sillfiske, hwilket upphörde med år 1808. Man torde efter mitt underdåniga förmenande icke hafwa bordt samman-

blanda dessa frågor; de kunna och de måste särskilt
afhandlas, så framt ljus och reda i ämnet will winnas.

Nästan i hwarje uppsats om Bohuslänska fi-
skerierna förekommer en mer eller mindre prunkande
beskrifning öfver det stora sillfisket, som upphörde
med sistnämnde år, samt beklagelser öfver dess upp-
hörande, och slutligen mer eller mindre rimliga hy-
potheser om orsakerna till den öfverklagade olyckan.
Allt detta är mindre wäsentligt i sakens närwa-
rande stic; men deremot synes mig följande frågor
nu mera vara de hufwudsaktigaste:

1:o Den sill, som nu ärligen på bestånd
årstid wisar sig i wisra trakter af Sveriges
westra kuster, inwandrar hon dit från is-
hafwet eller från Nordsjön, eller från någon
annan aflågsen del af hafwet, och har hon
der blifwit alstrad? Eller är hon född i den
trakt, dit hon ärligen samlar sig; och sam-
lar hon sig dit blott för att söka födoäm-
nen, eller äfwen för att fortplanta sig?

2:o Den smårre sill, som i större eller
mindre mängd hwarje winter, då sjön är
öppen, fångas i Bohusläns stångårdar un-
der namn af småsill, lodd-sill o. s. w., är det
en egen art, som hunnit all den storlek hon
i sitt slag kan uppnå? Eller utgöres den
endast af mer eller mindre tillwäxpta ungar
af den stora sill, som tidtals fångas i sam-
ma trakter?

3:o Denna stora, fullmogna, med rom
och mjölke förfeddade sill, som hwarje år, ehur-
ru merendels i ringare mängd, fiskas i Bo-
husläns stångårdar, är den alldeles samma
art, som den stora sill, hwilken i så förwå-
nande mängd fiskades i samma stångårdar

under det sillfiske, som upphörde med 1808? Eller är den nu warande stora sillen en egen och från den förra skild art?

Deſa frågor finnas wiſerligen utredda och beſwarade i mina förut till Eders Kongl. Maj:ts afgifna underdåniga berättelser; men då det icke ſaknas anledning till den förmodan, att en eller annan förmenat dem wara beſwarade eſter en på förhand uppgjord theori, hwars läror icke anses wara öfwerensſtämmande med erfarenhetens; ſå tror jag mig lemna de meſt öfwertygande ſwaren på alla deſa frågor derigenom, att jag ej blott framlägger en kort berättelse, ett slags visum repertum, öfwer mina egna ſenast företagna undersökningar i ämnet, utan ock i underdånighet bilägger fiſkarenas på ſtället uppgifter och intyg, hvilka oftast stödjå sig på ett halft ſekels "erfarenhet" utan någon theoretisk eller wettenskaplig underbyggnad.

---

§. 1.

Om sillens nu warande ſtamhåll, lektid, tillwärt m. m., ſamt de nu bruklige ſillfiſkeredſkapen wid Sveriges weſtra kuſter.

För närwarande finnes fyra widt ſkilda trakter, wid Sveriges weſtra kuſt, i hvilka ſill årligen, i större eller mindre mängd, på beſtånd tid, ſamlas. Deſa trakter äro: 1:o Kullen i Skåne; 2:o Skärgården wid norra Hallands kuſt, från Morupſtånga till Wendels-darne; 3:o Kalſſunds ſkärgård mellan begge utloppen af Götha elf, och 4:o Skärgården i norra Bohuſlän innanför Wäder-darne och utanför Sjöllbacka.

I mellanrummen mellan hwar och en af dessa fyra trakter träffas för närvarande antingen alldeles ingen sill, eller åtminstone mindre betydligt deraf och, som det vill synas, blott då och då en lifsom kringirrande stim. Men i de nämnda trakterna insinna sig mer eller mindre talrika sillstannar årligen på bestämd tid: och det förtjenar synnerlig uppmärksamhet, att i ingen af dessa fyra trakter är sillen fullkomligt lik den, som förekommer i någordera af de andra trakterna. I hwardera trakten (åtminstone i de tre) leker sillen årligen på en egen årstid, och man ser i hwardera trakten sill af alla dimensioner, från den minsta, som nyss blifwit utkläckt ur rommen, till den största som sjelf lägger rom. I anseende till någon olikhet i yttre kroppsförmen och olika lektid, skulle man kunna indela den sill, som förekommer wid Sveriges westra kust, i 2:ne sorter, hvilka jag wille kalla Kulla sill och Götheborgs sill. Den förra leker om hösten; den senare om wintern eller wären. Den förra har sina stationer stäcktals från Sundet och Kullen i Skåne, till upp mot Onsala-fjorden i Halland; den senare har sina tillhåll stäcktals på wiså strålen i Bohusläns färgårdar, från Götheborg till Strömstad. Men begge sorterna höra till den art, som Linné kallade *Clupea Harengus*, och af begge sorterna förekomma i skilda trakter olika varieteter. Wid Sveriges westra kuster förekomma äfwen 2:ne andra sillarter, nemligen stamsill (*Clupea Finta*) och skarpsill (*Clupea Sprattus*). Men fångsten deraf är ej så betydlig, att den här kan komma i beräkning.

Efter dessa allmänna anmärkningar tror jag mig böra beskriwa hwarje trakt särskild.

Den första trakt, från söder räknadt, wid Sveriges westra kust, der en mer betydlig sillstam

förefinnes och forplantar sig, är Skelderwiken wid Skåne. Här, liksom på alla ställen, der sillen har sitt stamhåll, träffas hon af olika storlek, från de minsta sillungar till fullmogen sill, och här som öfwerallt följer hon samma instinkt. Den halfwårta eller något mer än halfwårta, men ännu ej fullmogna, sillen samlar sig i denna trakt, liksom i alla silltrakter, i stinmar, långt tidigare på året än den fullmogna, och wanligen 2—3 månader före dennas egentliga lektid. Daktadt denna smärre Kulla-sill redan leker, följer dock icke deraf att hon utgör en egen art; ty all sill börjar leka innan hon är fullwårt eller fullmogen. Under de rika sillåren utgör denna smärre sill (af lätt insedda skäl), liksom lodd-sillen i Bohuslän, den största myckenhet af fångsten. Hon samlar sig och uppstiger på grundarne, stundom redan i början af Juli. Den större fullmogna sillen infinner sig deremot sällan derstädes förr än wid pås en månad före Michaeli. Sillens lektid anses här icke vara fullt bestämd, emedan någon sill med flytande rom och mjölke, både större och mindre, fås från fiskets början om sommaren till Ryndelsmeßan; hwarföre ock många fiskare tro att samma sill leker två gånger årligen. Allmänast leker hon likwål här wid Michaeli-tiden.

Den som leker om sommaren, förrättar leken på grundare ställen i öppna sjön. Wid sillfiskets början fångas deraföre den betydligaste mängden på längre afstånd från landet, ofta 3—4 mil ut i sjön och på ett djup af 12—16 famnar. Omkring Michaeli och senare går hon närmare land och leker på 3 till 7 famnars djup, helst på stenig, tångbewårt botten, wid ömse sidor om mynningen af Skelderwiken, dels i den lilla skärgården kring Hallands Wederö och dels inwid Kullaberg, stundom ända in

i de så kallade lärarna mellan bergets rötter. Orsaken till de ombytliga lekställen i samma trakt äro windarna; ty hon söker alltid att stå i lä under det land, hwarifrån vinden kommer. Af denna orsak söker hon olika bräddar i samma bassin, men ur bassinen går hon aldrig. Hon är årminstone under lektiden så ömtålig för orent watten, att om strömmen i hafwet ändrar sig under det en stim står och leker, så flyttar han sig genast, derföre att sand och annan orenlighet uppröres från botten.

Det sillhygel, som alstras af de stimmar, hwilka här leka, söker lugu på grundar och sandiga stränder inne i Skelderwiken, och ses der i stilla wäder under sommar och höst, stundom i stor mängd; och det förtjenar uppmärksamhet att dessa sillungar af 3—4 tums längd hålla sig i största antalet wid utloppen af floder och åar. Sådane stimmar af sillungar träffar man i Skelderwiken, i synnerhet wid myningarna af Wegeån och Nöoneån.

Alla sillar i samma stim (äfwen de större) äro wanligen ungefär lika till storlek, fetma o. s. w. Sedan hela stimmen lekt ut, återwänder han till öppna sjön. Om han der upplöses eller håller sig samman, kunna Kullens fiskare ej bestämdt afgöra; men det förre synes troligast deraf att då fiskarena, för att få bete till annan fiskångst, någon gång sätta sina sillgarn på de tider af året, då inga sillstimmar förmärkas, så erhålla de wanligen en eller annan sill på garnen; hwilket wisar att hon ibland går spridd. Någon inwandring af sill från Nordsjön är här icke känd.

Omkring en månad före än sillen leker är hon fetast; derefter asmagrar hon småningom ända till lektiden. Sill af samma storlek fås ibland på en och samma tid wid Kullen, wid Torekow och i Dresund.

Den sill, som först fås, är nästan alltid af den mindre sorten.

De här bruklige sillgarn kallas nåringar. De mest brukliga, som kallas halfnåringar, äro 23 a 24 samnar långa och $1\frac{1}{2}$ samn höga. Zelnåringarne hafwa samma höjd, men äro 40 samnar långa. Dessa garn sättas alltid wid botten. Wid dem brukas sten till sänken längs ena sidan, och så kallade starn eller stöten, som hålla dem upprättstående, längs den andra. I en del nåringar äro maskorna större, i en del mindre; här finnas storbåndta, medelbåndta och småbåndta nåringar. I de småbåndta hålla maskorna $\frac{2}{3}$ tum från knut till knut: i de medelbåndta wid påß 1 tum och i de mest storbåndta $1\frac{1}{4}$ tum. På de småbåndta kan storsill ej fastna, emedan hon ej får in huswudet i maskorna; på de storbåndta går småsillen igenom. De så kallade medelbåndta äro de brukligaste; ty med dem kan både små och stor sill fångas *).

I den närmsta bugten ofwansför Skelderwiken, och som blott genom en utskjutande landtunga är skild derifrån, nemligen i Laholms-bugten, finnes äfwen någon sill, som der leker och utvecklar sig, ehuru icke i så betydlig mängd, som i den nästgränsande Skelderwiken. Men det förtjenar anmärkas att sillen i dessa begge wikar är så olika, att både fiskare och andra inwånare i orten kunna skilja den. De inwånare i Laholm, med hwilka jag hade tillfälle härom samtala, berättade detta som en allmänt

*) För en stor del af de här meddelade underrättelser om Sullens sillfiske står jag i förbindelse hos Herr Kammarherren Friherre N. Gyldenstierna, ägare till säteriet Krapperup, under hwilket flera af Kullers fisklägen lyda. Friherren har haft den godheten att på min begäran låta sammankalla Byfogdar och Fiskare, samt meddela mig deras Skwerensstämmande uppgifter uti ifrågawarande ämne.

känd sak. Kulla-sillen har mindre hufvud och tjockare rygg, än Laholms-bugtens sill.

I denna bugt leker sillen wid samma tid som i Skelderwiken, eller kring 14 dagar före och lika långt efter Michaeli. Som bugten är mycket långgrund och sandig, leker sillen här på sandbotten, på 1 till 3 famnars djup, efter som wädret är mer eller mindre lugnt. Redan om wåren i Maji månad ser man i lugnt wäder en mängd af de sillungar, hwilka de sillstimmar lemnat efter sig, som under föregående hösten lekt i bugten. Afwen i denna bugt söka sillungarne utloppet af sött watten, och träffas både oftast och i tätaste stimmar wid utloppet af Lagaån. Dessa sillungar äro i Maji månad redan kring 3 tum, men äfwen ses stimmar af något större ungar, hwilka således äro äldre och från ett föregående års lektid. På tillfrågan om sillungarna märktes wäxa, swarade fiskaren: "det är säkert; ty om dessa ej tillwarte, blef här ingen sill i bugten." Det är lättare att uträkna att sillen ej leker före en wiß ålder, än att hon leker just wid denna ålder. Före 4:de eller 5:te året leker hon icke; men kanske ännu ej på några år. Säkert är det åtminstone, att hon ännu ej är fullwärt då hon börjar leka. Afwen i denna bugt, liksom wid Kullen och i Sundet, fiskas sillen endast i sättgarn eller näringar.

Afwen wid Halmstad börjar man se småsill af 3—4 tums längd i bugten, och förlidet år såg man stimmar deraf wid Nisa-åns utlopp.

Den glesare skärgården, utansför norra Halland, från Morupstånga till Wendels-öarne, utgör den andra betydligare silltrakten wid Sveriges westra kust. Sillsfisket i denna trakt synes dock wara betydligast wid Bua, hwilket nedansför skall wisas.

Från fiskeflåget Södra Näs, söder om Warberg, har jag *) fått följande uppgifter underkrifne af der boende fiskare:

Sillfisket, som i flera år här varit obetydligt, tyckes nu vara i tilltagande. Sillen leker här i första hälften af October. Dess storlek är 10 a 12 tum i längd och kring 3 tum i bredd. Hon är ganska fet. Hon fiskas med sättgarn som äro 36 alnar långa och 70 a 80 massor djupa. Massorna deri hålla kring 1 tum mellan knutarne. Ett sådant garn, med dertill hörande tåg och draggar, kostar 22 R:de 32 ff. Rgs **).

Wid Båtstjorden eller Bua är ett ganska godt sillfiske, hvilket nu synes vara i ärligt och starkt tilltagande och dertföre förtjenar särdeles uppmärksamhet. Äfwen i denna trakt ser man sill af åttfyllig storlek, från de minsta ungar till mogen sill; och äfwen här wisar hon samma instinet som wid Kullen och på andra ställen.

Den stora fullmogna sill, som här leker, är större än den wanliga Kullasillen, och håller i längd $11\frac{1}{2}$ till 12 tum, samt i bredd 3 till $3\frac{1}{2}$ tum. Denna går ej in i sjordarna, utan samlas på bestämd tid och leker kring holmarna och på bankarna utanför kusten. Hon börjar leka här före slutet af October och fortsätter in i November. Men äfwen här börjar sillen leka inman hon är fullvärt eller redan då hon är kring 10 tum, och denna snärre sill samlas äfwen här tidigare än den stora och redan kring slutet af Augusti. Då sillen först börjar leka, är hon åtminstone 4 eller 5 år gammal. Af denna

*) Genom Lotsfördelnings-Chefen Herr Lieutenant A. Höök.

***) Detta är dock alltför högt uppsatt, som kan ses af följande af Lieutenant Höök sjeli gjorda beräkning.

omogna sill fiskas här blott litet, som användes till agn eller att koka eller steka färsk. Den fullvärtas samlas ej förr än 4—6 veckor senare. Hon leker här på tångbotten på olika djup af 5 till 20 famnar; på 10 famnars djup är dock det vanligaste. Om våren i April månad, då fiskaren åter kommer i sjön, ser han redan det yngel, som de stimmar alstrat, hvilka lekt under föregående höst. Detta yngel, som då i början är ganska smått och smalt, håller sig äfwen här mest på grundt watten och nära land. I solken och stilla wäder ser man stora stimmar deraf: det tillwäyer småningom och aflägsnar sig då mer från landet; men insinner sig dock åter ärligen, och ju yngre desto tidigare. — I denna trakt nyttjas aldrig sillwadar eller notar, utan sullen fiskas äfwen här med sättgarn. Dessa äro 12 famnar långa, $2\frac{1}{2}$ till $2\frac{1}{2}$ famnar breda (nemligen hoplagda) med 74 till 80 maskor, och hwarje maska håller 1 a $1\frac{1}{2}$ tum från knut till knut. De, som förfärdigas af godt lingarn, anses vara bäst och starkast. Ett sådant garn warar wanligtwis i 6—8 år och kostar, utom dragg, tåg och flöten, 8 R:de Rgs, men med allt tillbehör, reparticeradt på en garnlänk af 10 garn, 12 R:de Rgs *).

På Floden, eller som det här kallas Bredgrundet, 3 mil ute i sjön utanför Båtsfjorden, gå fiskarena ut och draga torff. I denna torff få de ej sällan stor sill, men ingen har försökt om hon går i stim eller leker på detta grund.

*) För meddelandet af dessa beräkningar har jag att tacka Lotsfördelnings-Chefen, Lieuten. Höök på Köran i Upsala. De äro så mycket pålitligare, som Hr Höök sjelf i är utredt dylika garn. I sitt sista bref till mig uttrar han: "På min uppmaning och egen deltagning äro nu i Upsala 6 sillgarn färdiga till försök här å orten.

Utanför Loddholmen i Walda socken wisar sig äfwen en mängd större och mindre sillungar, mest wår och höst. Äfwen ser man här någon stor mogen sill, som leker; men den är ännu härstädes sparsam.

I den Skärgård, som ligger mellan Listlarna och Risö-fjorden, eller Känsö Skärgård, finnes, så widt man wet, alldeles ingen sill.

Kalfsunds eller Dckerö Skärgård synes mig hysa en alldeles egen sillstam, skild från de öfrige. Denna Skärgård är belägen utanför Hisingen, mellan begge utloppen af Götha elf. Han begränsas i söder af Danafjorden och i norr af Sälöfjorden. Om man utdrager en linia längs södra stranden af Götha-elfwen, så att den stöter till norra stranden af Risö och Brännö, samt en linia från norra stranden af Nordre elfwen, så att hon widrör södra stranden af Körön; så har man gränsorne gifna, inom hwilka denna sillstam finnes. Söder om den nedre linien finnes ingen sill förr än wid Walda socken, och ingen af betydighet förr än wid Bua; och norr om den öfra linien träffar man ingen sill, förr än man kommer upp i Fjällbacka Skärgård. Inom nämnde gränsof finnes en ganska betydlig sillstam, som der tillwäxer, leker och förökar sig. Denna sillsort synes olif de förut nämnde, äfwen deri, att hon leker mycket senare, nemligen ej förr än i slutet af Mars och i April. Sistlidne winter fångades här 150 tunnor fullwårt (mogen) sill; men ungefär tio gånger så mycket omogen småsill, af åtskillig storlek från 5 till 10 tum. Den mogna sillen, som här kallas wadsill, storsill eller aflings sill, ingår ej i Skärgården förr än en eller annan månad före lektiden. Wanligen inkommer hon efter Jul, i Januarii, Februarii eller Mars. Ju tidigare hon kan fångas, desto fetare är hon. Strax då hon inkommer är

hon fetast; men hon asmagrar efter hand och då hon leker, wid slutet af Mars, är hon redan mager. Den halfwärta eller omogna fillen, som här kallas loddfill eller lottfill, ingår här, liksom på de andra sillsjällen, långt förut (hon börjar inkomma i November) och blir här inne under hela vintern. De små sillungarna af 2—3—4 tumms längd, som här kallas sillstagg, wisa sig i swimmar äfwen under sommaren. Så wäl den stora fillen, som i synnerhet sillungarna, säg. s här hafwa ökat sig under de sista åren. Småfillen är i allmänhet större nu än för några år sedan. Alla gamla och erfarna fiskare i skärgården, hwilka under en längre tid deltagit i det stora sillfisket, som upphörde med år 1808, försäkra enstämmigt att den stora sill, som nu fås, är till alla delar fullkomligt lik den stora sill, som då ficks; och att den omogna sill, som nu fås, under namn af lottfill, är fullkomligt lik den omogna sill, som äfwen då ibland fiskades. Men då sokte man den icke, utan twärtom man undwel den, emedan den, såsom oduglig, förkastades af sillsaltare och trankolare. På tillfrågan om ej den sill, som nu fås, wore gråsfill, swarade fiskarena, att gråsfill blott är ett serffilt namn på samma sillsort, sedan hon lekt om wåren, hwarunder hon affskar en mängd fjäll, så att hon synes mer grön. På tillfrågan om ej den sillsort, som här fiskades förliden winter, wore Norrsf så kallad winterfill, som här insunnit sig, försäkrade de alla, att denna sill är betydligt skild från den Norrska winterfillen. Äfwen anse fiskarena sin sill wara skild från den Hallandska, som de kalla Kullasill.

På ytterligare förfrågan huru man, utan att antaga inwidringar från aflägsna trakter, skulle kunna förklara den händelsen att under sistlidne win-

ter infann sig en så owanligt stor mängd af sill i denna skärgård, swarades ganska bestämdt: att sådant wore lätt att förklara, emedan de nästföregående wintrar varit så stränga, att isen hindrat fiskarna från att begagna sillwadarne, och hwarigenom sillen emellertid haft tillfälle att tillwäxa och föröka sig. I denna skärgård finnes wäl nu mera knapt en enda fiskare, som ej är öfvertygad derom, att den stora och små sill, som här fiskas, tillhör en och samma art; och att denna här i skärgården kläcker, samt här blifwit kläckt. På tillfrågan om de weta säkert att sillen leker i början af April, swarades: ja; ty störsill, som då fångas, ligger i wadan och flyter liksom i ett hwitt spad, och romklasar klibba wid wadan.

Äfwen här i Kalfsunds skärgård följer sillunglet den oswanför på flera ställen omnämnda instineten, att under sommaren och i synnerhet hösttiden söka utloppen af sött watten. I Götheborgs-fjorden ses sillungar af 3—4 tums längd i stim, stundom i betydlig mängd, ända upp oswanför nya hwarfvet: och wid Nordre elfwens utlopp skola de äfwen wisa sig i stim i Elfwesfjorden.

I denna skärgård brukas inga sättgarn, som wid Bua eller i Kullen, utan sillen fiskas här med sillwadar, ett slags stora djup-notar, som äro 36 alnar djupa, öfwer 400 alnar långa och hafwa så fina maskor, att 36 finnas på hwarje alns längd. Med dessa wadar fångas således, så wäl den små som stora sillen; allt som förekommer, smått och stort, upsopas. I ett och samma notwarp fås stundom sill af alla storlekar; ty ehuru de sillar, som äro lika gamla och således lika stora, gå i skilda stimmar, så händer dock ofta att flera skilda småstimmar af

olika storlek, omslutas af wadan och blifwa uti henne hopblandade. Jag skall längre fram anföra mer om detta förderliga fiskredskap. Norr om Körö finnes ingen sill af betydighet förr än på 15—16 mils afstånd derifrån. Likwäl ser man ibland wid Marstrand något sillstagg i sjordarne i godt wäder, och wid Klädesholmen inkommer till och med någon storsill tidigt om wären och leker på rångbotten. Denna säges wara fullkomligt lik den stora sill, som fiskades under det stora sillfisket. Den halfwäxta, eller lottsillen, börjar wisa sig wid Jultiden och tilltager derefter till Februari. Denna säges skilja sig från den stora genom något större hufwud och smalare kropp. Detta är alldeles riktigt och samma skillnad finnes alltid mellan fiskungar och äldre fiskar af samma art.

Wid Gulholmen och des trakt fås i Mars och April stundom några tunnor stor, mogen sill med rom och mjölke, och om hösten fiskas här ibland något lottsill.

Wid Grundsund fiskas äfwen då och då litet lottsill, mest i Januari och Februari. Sällan fås här litet storsill.

Wid norra Grundsund hade man redan i början af Augusti fångat 20 tunnor småsill af olika storlek, från 5 till 9 tum.

Norr om Sotesfjorden, mellan Hjällbacka och Wäderöarna, ligger en skärgård, som utgör den 4:de trakten wid Sveriges westra kust, der för närwande en ganska betydlig sillstam (af alla fyra troligen den betydligaste) söker utweckla sig.

I denna skärgård war förleden winter det betydligaste sillfiske eller rättare den största plundring af sillungar och omogen sill, som på något ställe wid

Sveriges westra kust ägde rum. Fisset inifrånkte sig hufvudsakligen till den skärgård, som i söder begränsas af Hamburgerön och i norr af Musön. Nedan wid slutet af November månad började man fiska smärre sillungar, mest af 4—5 tums längd (ty dessa samla sig, som bekant är, först), wid de yttre holmarne, såsom wid Skjulöfjorden. Derefter under wintern ficks något större sill, på 6—8 tum, längre in i skärgården mellan Hjertrö och Walö. Här togs den mesta och ännu längre fram på wintern war den stundom blandad med någon ännu större af 10 tums längd. Af den största, som dock ej war fullt mogen, erhöles ej mer än några tjug bland den öfriga. På årskilliga ställen under resan såg jag sill, som här blifwit fångad förliden winter, af olika storlek, från 4 till 10 tum. Den minsta kallades af fiskarena ganska naivt fjoryngla, emedan de ansågo den wara kläckt året förut. Den som höll 6—8 tum kallades lottfyll, och den som höll 10 tum hade rom och mjölke, ehuru hon wiserligen ej war fullwärt. Att all denna sill af så olika storlek hörer till en och samma art, weta fiskarena ganska wäl. Någon fullt utwärt leksill ficks här icke; men att sådan måste hafwa funnits i trakten, är ej att betwifla. Fiskarena mena att den fullwårta ej går in i skärgården, utan leker der utanför*). Det är möjligt och synes mig troligt att hon lekt på grunderna bland Wäderöarna. Att han skulle leka utanför dem, i wida och djupa hafwet, är åtminstone otroligt**).

*) Det är högst sannolikt att äfwen denna sillfort leker i April, och det förtjenar i detta äfseende anmärkas att ingen sill fiktades i denna skärgård i Mars eller April.

***) Under det gamla sillfisket sams äfwen här sill, och då ingick ej blott den små, utan också den stora mogna sillen i denna skär-

Fiskarena berättade att här årligen fiskas småsill i denna skärgård; men att den dock aldrig förr blifwit fiskad till sådan mängd, som förleden winter, undantagandes 1817 *). Då fiskades, enligt deras uppgift, ännu mer, ehuru småsillen då i allmänhet war smärre än den, som förleden winter erhöles.

På tillfrågan om orsaken till den owanligt ymniga fångsten sistledne winter, upplystes äfwen här att de föregående wintrar warit iswintrar, så att fiskarena ej kunnat komma i sjön med sina wadar. På tillfrågan om ej dylika iswintrar äfwen föregått den förra betydliga fångsten af småsill, yttrade fiskarena att de två eller tre föregående wintrar, äfwen då, warit så hårda, att de ej kunnat fiska sill. Någon inwandring af sill från Norrige kunde de så mycket mindre antaga, som den sill här fångas är mycket olif den Norrska winterfyllen.

Norr om denna skärgård hörde jag ej omtalas något sillfiske, förr än i Swinesund. Då isen går upp, i April månad, går sill in i sundet för att leka. Denna sill skall wara stor och fet; hon fångas med sättgarn och säljes färsk tjugwis i Fredrikshall.

§. 2.

Närmare swar på de framställda frågorna
m. m.

Genom denna korta berättelse om det närvarande förhållandet med sillen, des lefnadsfatt, lek,

gård. Det är troligt att hon äfwen nu kommer att småningom insinna sig der, om småsillen unge wära till och blifwa mogen.

*) Om årtalet syntes de dock ej wara fullkomligt säkra.

tillwärt m. m. wid Sweriges westra kuster, tror jag mig fullkomligt hafwa beswarat den i första momentet framställda frågan. Ty då det nu är upplýst, att wid Sweriges westra kust från Skåne till Strömstad finnas flera widt skilda trakter, i hwilka sill förekommer, och att hwar och en af dessa trakter har sin egna sillstam, som der leker under en egen årstid, samt att i hwar och en af dessa skilda trakter finnes sill af hwarje storlek, från sillstagg till mogen sill; så måste wäl denna sakra och bestämde erfarenhet för alltid aflägsna hwarje tanke på årlig invandring af främmande sillstimmar från aflägsna trakter. Antagandet af en årlig invandring från polar-trakterne innebär en fysisk orimlighet: antagandet af en årlig invandring från Nordsjön saknar äfwen all grund och all rimlighet. Hypotesen om invandring från aflägsna trakter, wederslägges tillräckligt af det factum, att sillen utläckes och tillwäxer under våra egna ögon i våra egna skärgårdar. Men någon torde ännu invända: "wi weta alltför wäl att den sill, som nu fångas i skärgården, der är född; men wi hoppas med tiden erhålla en stor invandring dit, liksom derifrån skedde en stor utvandring 1808. Sillen skall, efter en obestämmd tid, återkomma." Den sill, som gick bort, kan wäl ej återkomma. Der lefwer sannolikt nu mera, efter 24 års förlopp, ingen enda individ deraf. Sannolikt hafwa de alla blifwit i hafwet förstingrade, förstörda. Troligen fästa sig aldrig sådane bortjagade swärmar i någon främmande trakt. Men antagom att detta wore tänkbart: är det likwäl ej kloktare att hushålla förståndigt med deras afkomlingar, som finnas qwar, och att af dem utweckla ett lönande och indrägtigt sillfiske, än att dwäljas med det osäkra hoppet att en rubbning åter skulle ske

mot naturens ordning, och att denna rubbning just skulle tillföra oss en ofantligt stor sillswärm? Sådau rubbning sker ej utan förutgåendet stort wäld; och det finnes för närvarande ingen trakt på jorden, der man behandlar sillfisket så wäldsamt och förwändt, som fordom i Bohuslän.

Hwad den andra frågan beträffar: om småsillen eller den så kallade lottsillen är ungar af storsillen, eller utgör en egen art, som i sitt slag hunnit all den storlek han kan få; så är äfwen denna frågas utveckling och besvarande af yttersta wigt för ämnets praktiska behandling. Jag tror mig därför i underdanighet böra något utförligare beswara den.

På åtskilliga ställen i Skärgården lemnade man mig sillar af sifstidne winterns fångst, af alla längdmått, från 4—5 till 11—12 tum, hwilka man fiskat tillsammans i sillwadarna. Daktadt den mest noggranna undersökning, så wäl af deras ytre som inre delar, kunde jag icke upptäcka en enda afwikelse, som antydde olika arter. De olikheter, som förefunnos, woro endast sådana, som alltid finnas mellan individer af samma art, men af olika ålder. Hos de smärre exemplaren woro nemligen hufwudet och dess delar större, i förhållande till kroppen, än hos de större exemplaren; och ju mindre de woro, desto större war hufwudet, relativt betraktadt *). Äfwen war kroppen smalare efter sin längd hos de smärre än hos de större. Utom dessa olikheter, som förefinnas mellan ungarna och de fullwårta individerna af hwarje fiskart, och de olika proportioner,

*) I min under året utgifna Prodrömus Ichthyologie Scandinavica har jag indelat LINNÉS *Clupea Harengus* i 2:ne former, mest efter hufwudets relativa storlek. Jag har der endast afsett mogna exemplar af hwardera sorten.

som dessa olifheter medföra, woro alla individer, till delarnes former, lägen och antal fullkomligt lika. — I fall ännu någon tvöfel skulle finnas, så häfwes den utan allt twiswel genom följande facta.

I hwar och en af de beskifna, widt åtskilda silltrakterna ser man sillstagg af ett och annat tums längd, och stor sill försedd med rom och mjölke. Det kan icke vara minsta twiswel underkastadt att ju sillstaggat är kläckt ur storsillens rom, och att det således utgör ungar af samma art. Det är således intet twiswel att ju dessa ungar skola kunna tillwära och således en gång blifwa hward deras föräldrar äro: storsill. Men under denna tillwärt, från sillstagg af 2—3 tums längd, till storsill af 11—12 tums längd, måste de träffas af mycket olika storlek. De hafwa derunder olika namn; de spädate ungarna kallas sillmyr eller sillstagg till dess de hunnit en längd af 3 tum; derefter kallas de i wisa trakter fjoryngla, då de äro kring 4 tum; först sedan de hunnit en längd af 6—7 tum börja de kallas lodd-sill, och så kallas de äfwen, ända till dess de börja mogna. Derföre är lodd-sillen aldrig af beständ storlek; der finnes större och mindre lodd. Derföre har jag också aldrig träffat någon fiske i skärgården, som kunnat säga mig att han sett lodd-sillen leka eller vara försedd med rinnande rom och mjölke, förr än hon börjar öfwer-gå i storsill. Desså har jag, så widt jag minnes, aldrig träffat någon sillfiske i Bohuslän, som ej wetat att lodd. wore kommen af sillstagg och kunde wära till aflings-sill, d. w. s. storsill.

Desså, oaktadt alla inkast, som blifwit gjorda mot mina i underdånighet framställda åsigter, har dock ingen, så widt jag känner, wågat påstå att små-

fill eller loddfill wore en egen art, som i sitt slag wore mogen och ej kunde widare tillwära. Alla antaga att storsillen alstrat loddan, och följaktligen medgifs wa de äfwen att loddan skall kunna utwära till storsill. Om de sedan wilja gis wa denna namnet gråsfill eller något annat, synes wara en ganska likgiltig sak.

Någon kunde göra den anmärkning, att småsillen finnes i mycket större mängd än storsillen, och att det är besynnerligt att, då ej mera storsill förefinnes, den kunnat alstra en sådan mängd af småsill.

Men härwid får jag i underdånighet erinra, att en enda tunna (2,000 stycken) mogen romsill lägger hwarje vinter en swärm af wid påß 100 millioner sillungar. Dessa behöfwa åtminstone 5—6, kanske flera år, innan de blifwa mogna; och under hela denna tid efterfattas de ej blott af roffiskar, utan, det som wärre är, äfwen af fiskarens wadar. Det är således ej underligt att stumarna blifwa för hwarje tillwärt-år smärre, och att så hinna till full mognad. Wore Skärgården under hwarje vinter öppen, skulle kanske ej en tusendedel hinna till mognad. Det inkast, man kanske äfwen kunde påhitta, att hwad fiskarena sparade, skulle roffiskarne förstöra, wederslägges af iswintrarne. Roffiskarne äro då lika glupska som eljest, men att sillen då ökas och tillwäres mer än eljest, lærer oss en ojäfaktig erfarenhet.

Den tredje frågan: om den storsill, som nu fiskas bland Bohusfären, är samma sort som den storsill, hwilken derstädes fiskades före katastrofen 1808, kan bäst beswaras af de äldre fiskare, hwilka idkat sillfiske i Bohuslän så wäl före som efter nämnde tidsperiod. Fiskarena inthga hells wa att

den stora fillen i Bohuslän, före och efter 1808, är fullkomligt lika; och om de också icke hade intgat det, skulle dock intet twifwel finnas att det så förhölle sig. Ty om man också antog att all den gamla fullmogna fillen borttågade ur Bohusfärgårdar 1808 (hvilket likwißt icke war händelsen; ty der fiskades ännu någon mogen sill 1809), så är det ju klart som dagen, att ej de små sillungar, hvilka blifwit födda under de näst föregående åren, äfwen kunde företaga en så lång bortvandring. Och om man äfwen wille medgifwa denna orimlighet, så måste man wäl ej kunna antaga att den rom, som af sillstimmarna lades 1808, också kunde tåga bort eller tillintetgöras! Men kanske man ännu will försäkra den mening att den sill, som samlades i Bohusfären före 1808, ej lekte der. Hon kom dock ärligen full dit och gick tom derifrån. Hade hon ej lekt, så hade der ej kunnat finnas yngel eller sillstagg; men nu känna wi ganska bestämdt, så wäl af många äldre fiskares muntliga försäkningar, som af tryckta berättelser från sillfiske-tiden, att der då i färgården fanns långt mera sillstagg än nu. Man wiste äfwen då att detta sillstagg war ungar af den stora fillen (Trangrums-acten sid. 222 och 51). Nu är det ganska säkert att detta sillstagg och småsill ej förswann 1808; ty det fanns både 1809 och de följande åren. Enligt försäkran af fiskare be-
fanns småsillen tillwära och blifwa större år från år, redan de första åren efter 1808. Således tror jag mig hafwa fullkomligt bewisat att den sill, så wäl små som stor, som nu finnes i Bohusfären, är afkomling af den sill, som utgjorde derstädes det stora sillfisket.

Då det så förhåller sig, att wi uti Bohusfären hafwa samma sillsort qwar, som derstädes

fordom utgjorde ett så rikt fiske (ja äfwen om raka motsatsen kunde bewisas); så synes det wara långt wigtigare att uttänka medel att flokt hushålla med det wi hafwa, än att disputera om det wi förlorat. Att, som wanligt sker, fästa särdeles uppmärksamhet wid orsakerna till sillens försvinnande 1808, synes mig wara att bortblanda hufwudsaken med en bisak. Ty ehuru nu mera, sedan egennyttan i det fallet tystnat, orsakerna till sillens försvinnande 1808 äro allmänt kända och erkända, anser jag ej denna fråga af särdeles wigt för bestämmandet af de praktiska åtgärder, som nu af behofwet påkallas för sillfiskets upphjelpande. Ty om man också antog den mening, som likwäl aldrig kan bewisas, att sillen bortwandrade från Bohus-Åkären 1808 af inre drift utan alla yttre bewekelsegrunder, och att det följaktligen tillhör sillens instinet att, sedan hon en längre tid uppehållit sig i en trakt och der betydligt förökat sig, hastigt och på en gång afståga derifrån, antingen man under tiden idkat fisket flokt eller oförnuftigt; om man också antog denna hypothes, som likwäl kraftigt motsäges af mångfaldig erfarenhet; så lära wi likwäl ännu ej på många år hafwa att befara någon ny sill-emigration från Bohuslän, och således är det i alla fall klokare att spara än förstöra de sillungar, som nu i stor mängd söka utveckla sig och tillwära i Skärgården. Dersöre att Skogsfogeln då och då befinnes emigrera från Norrland, wore det wäl icke rätt förståndigt att slå ihjel och förstöra alla kyecklingar och ungfoglar, som man der kunde öfwerkomma.

Man anför som bewis för sillens periodiska migrations-instinct, att hon under flera skilda tidsperioder lemnat Sveriges kuster. Men detta bewisar ju blott att sillen, som alla djur, kan bort-

jagas, icke att det tillhör hennes natur att själf-
mant begifwa sig bort.

§. 3.

Om den förmodade stora winsten af sillfisket
i Bohuslän sistlidne winter.

Af det redan i underdånighet anförda torde så-
ledes wara satt utom allt twifwel, att sill åter söker
utveckla sig i åtskilliga trakter af våra westra kuster,
och att wi icke hafwa anledning att hoppas någon
stor inwandring från främmande trakter. Det enda
säkra hoppet om ett återstaldt förmånligt sillfiske i
Skärgården måste derföre grunda sig på fredandet af
det sillhyngel, som der alstras och som der söker till-
wära och föröka sig. Mot denna enkla och lätt be-
gripliga hushållnings-princip kan man ej göra någon
annan grundad inwändning, än att erinra om "de
utarmade fiskarenas behof." "Finge de ej fiska små-
sill, så kunde de ej lifnära sig," är en försäkran,
som man ofta får höra i Skärgården. Man anför
den betydliga winst, som tillfaller de fattige fiska-
rena wisa år, "då vår Herre will skicka sin wäl-
signelse till dem;" det will med andra ord saga:
då det varit några iswintrar, så att fiskarena ej
kommit åt att plundra sillungarna, hwilka emeller-
tid fått tillwära och ökas.

Efter 3ne iswintrar inträffade sistlidne winter
en sådan period af ett ymnigt småsillfiske. Det
fiskades då i Bohusläns Skärgårdar kring 20,000
tunnor sillungar, af storlek från 4 till 8, 9 a 10
tum. Detta fiske inskränkte sig till Kallsunds och
Själlbacka Skärgårdar. Då jag fått bäst reda på

förhållandet dermed på det förra stället, anser jag mig här böra göra en kort framställning deraf, för att wisa i hwad mån winsten för "de utarmade fiskarena" war werkelig eller skenbar. I nämnde Skärgård fiskades förliden winter säll för 12,800 R:dr Rgs. Bland den säll, som fiskades, woro 150 tunnor storsäll; allt det öfriga war småsäll. Storsällen såldes färsk och tjugwis i Götheborg; för hwarje tjug fick i medeltal 16 skill. Rgs. Wanligen räknar man 100 tjug på sälltunnan. Således betaltes denna mogna säll färsk med 33 R:dr 16 sk. tunnans, hwilket för 150 tunnor gör en summa af 5,000 R:dr Rgs. Öfwer detta förhållande woro uppgifterna i Skärgården öfwerensstämmande; men ingen kunde uppgifwa mängden af småsäll, som blifwit fångad. Likwäl tror man sig kunna antaga 5 R:dr Rgs såsom medelpris för hwarje tunna småsäll (en del kostade 8 och en del blott 3 R:dr). Då man således från hela försäljningssumman, 12,800 R:dr, afdrager 5,000 R:dr för den mogna sällen, så återstår 7,800 för den omogna. Om man delar denna med 5, får man en summa af 1,560, hwilket är ungefärliga antalet af tunnor småsäll, som här blifwit fiskade. Således har, ty wär! mer än 10 gånger så mycken omogen som mogen säll blifwit uppfiskad, räknadt i mått (tunnantal) hwilket i antal utgör 30 till 40 gånger; emedan det fördras 3 a 4, ofta flera småsällar för att fylla samma rum, som fylles af en enda stor säll. Således har man genom småsällfisket förliden winter, blott i Kallsunds Skärgård, utödt en sällskara, hwilken såsom sällwärt skulle hafwa utgjort kring 5 eller 6,000 tunnor mogen säll. Det torde således, äfwen i detta hänseende, wara af wigt att undersöka, om winsten werkligen swarat mot förlusten.

Till fiskeet användes 6 sillwadar. Således fick hwarje wad, om summan lika fördeltes, 2,133 R:dr 16 ff. Rgs. Af denna summa singo wadredarena och arbetsfolket hwardera hälften, eller 1,066 R:dr 32 ff. En sillwad, som är omkring 12—13 famnlar djup och 140 a 160 famnlar lång *), består af 20 lotter, och hwarje lott kostar, med troß, tåg och allt tillbehör, fring 100 R:dr, och således går hela wadan till wid påß 2,000 R:dr Rgs. En sådan wad kan ej begagnas mer än i 3 år och knappt det, om den nemligen hwarje winter brukas så mycket som under den sistlidne; och brukas den mindre, så lemnar den också mindre winst.

Således måste från wadredarens andel, 1,066 R:dr, afdragas:

intereße för inköpssumman	120: —
förbrukning $\frac{1}{3}$ af inköpssumman	666: 32,
	<u>summa 786: 32,</u>

således rest wid påß 280 R:dr, hwaraf, då de delas på 20 lottägare, hwardera får 14 R:dr Rgs. Kanhända att wadredarena hade något mer, derföre att wadarna kanske ej stodo dem i så högt pris, som det här upförda: mycket mer war det wäl icke; och härwid bör anmärkas att wadredarena ej utgöras af de "utarmade fiskarena." Dessa höra till den afdelning wid sillfiskeet, som jag nu kommer att omtala, nemligen arbetarena wid wadarna. Dessa summa, 1,066 R:dr 32 ff., skall äfwen delas på 20 man, då hwardera får 53 R:dr 16 ff., som, då tiden beräknas till 4 månader, gör 13 R:dr 16 ff. Rgs i månaden, eller 21 ff. 4 rst. om dagen.

*) Om Sillfiskeet i Bohuslän. Göteborg 1822, sid. 4.

Det är wiserligen möjligt att här finnes något fel i beräkningen; men då består det snarare deri att winsten blifwit räknad för högt än för lågt. På tillfrågan erhöj jag på stället den uppgift, utan egen beräkning, att hwar man, som förliden winter arbetade med wadarne, förtjente på hela tiden från 68 R:dr 24 ff. Rgs till 27 R:dr samma mynt. De förra gingo i fulla 5 månader, de senare i 3 månader. De förra förtjente således kring 22 ff. om dagen, de senare nära 14½ ff. — och för dessa skillingar måste fiskaren underhålla sig och ofta äfwen hustru och barn, med föda, husrum, kläder och alla lifwets förnödenheter.

Här ser man således ungefär hur det förhåller sig med den förmodade stora winsten af småsill-fisket förliden winter. Denna winst wore ändå någon, om den kunde påräknas hwarje år; men enligt sakens natur kan den blott då och då infalla, nemligen efter några på hwarandra följande iswintrar, som gjort att småsillen emedlertid "fått wara i fred" att wära till och förökas.

Det will synas som om man, innan några administrativa åtgärder widtagas, önskar inwänta ännu en winters erfarenhet, för att se om ej den Norriska sillen emedlertid will antåga. Det är kanske möjligt, men knappt troligt; deremot synes det säkert att följden af ett sådant uppskof blir: om iswinter inträffar, kommer ingen skada på småsillen att ske i skärgårdarne. Isen är derstädes en naturrens polisförfattning; och denna Magt widtager alltid kraftiga åtgärder; men om wintern blir blid och skärgården öppen, är att befara, att ett sådant nedderlag på sillhyngel i Bohusläns skärgårdar inträffar, att sillfisket swärligen på lång tid skall der kunna återställas. Den stora fångsten förliden winter har,

som man försäkrat mig, och som synes troligt, väckt specularer, äfwen i widt aflägsna trakter. Dessa utreda wadar och skola insinna sig i Kallsunds Skärgård, så snart någon småsill der börjar wisa sig. Förliden winter fiskades derstädes med sex wadar. Man har anledning tro att antalet af sillwadar nästa winter blir wida större. Följden är ej swår att inse. Det synes derföre wara hög tid att sätta en gräns för dessa plundringar af omogen sill, och att, oakadt allt hwad egennyttan kan påhittra att dera mot invända, uppgöra en annan plan än den, som nu följes för sillfisket i Skärgården.

§. 4.

Underdånigt förslag till åtgärders widtagande för sillfisket wid Rikets westra kust.

Nedan i min första underdåniga Berättelse, af den 11 November 1826, har jag yttrat samma åsigter, som jag ännu hysar, att "framför allt den sill borde skonas, som ännu ej är fullvärt;" och i min förnyade underdåniga Berättelse af den 1 Mars 1828 har jag yttrat, att "man borde skona så wäl de mogna sillstimmarna, som de minskade långsillfiskarna." Men jag har dock på intetdera stället yrkat ett förbud; jag har twärtom i underdånighet wisat olämpligheten af ett sådant. Jag har trott att man först borde skaffa de utarmade fiskarena annan förtjenst, större och säkrare än den de draga af småsillfisket, innan man tänkte på att förbjuda dem det, ehuru förderfligt och förödande det än wore. Jag har trott att det enda sättet att rädda dem och Skärgårdsfisket wore att gifwa deras werksamhet en ny riktning och Skärgården en behöflig hwila. Med

öklad kännedom om förhållandena äger jag ännu samma öfvertygelse i detta fall, som den jag uttrat i mina anförda underdåniga Betänkanden. Jag ser ännu intet annat medel att rädda och upphjelpa det förfallna sillfisket, än att för plundring freda de omogna sillungarna; och jag skulle ändå, likaså litet nu som förr, i anseende till fiskarens armod, våga i underdånighet föreslå ett direct förbud mot sillfiske, vare sig på längre eller kortare tid. Om jag ej mistager mig skall sillfisket kunna, genom andra medel och utan synnerliga statsbidrag, upphjelpas. Ty om de sätser befinnas vara fullkomligt bewista, hwilka jag förut i underdånighet anført: att sillen ej inwandrar från långväga haf till våra kuster, utan alstras i trakten och utvecklar sig der: att således samma sill årligen besöker samma silltrakt, och att följaktligen desamma stinmar, som man det ena året skonar såsom omogna, har man åter i samma trakt ett konmande år, såsom mogna; så synes det enklaste och säkraste medlet att upphjelpa sillfisket blott bestå deri, att nyttja sådana fiskredskap, i hwilka endast den mogna sillen fångades, men sillynglet och den omogna ginge fri: med ett ord, att utbyta wadarna mot sättegarn*). Fiskarena wid Öresund, i Kullen och wid Halland bruka aldrig andra redskap till sillfiske än sättegarn. Af samma skal, som sättegarn kunna användas wid Bua, några mil från Kallsunds skärgård, kunna de äfwen användas der. En del fiskare menade att strömmen skulle hindra sättegarns begagnande; men andra trodde att ej strömmen kunde här mer än wid Bua lägga hinder i

*) Orsaken att jag ej förr framställt detta underdåniga förslag war den, att man försäkrat mig att strömmen i norra skärgården skulle hindra bruket af sättegarn. Jag är nu öfvertygad om motsatsen.

wägen för detta fiske. När strömmen är stark, stå garnen med strömmen. Det är klart att ett glest sättgarn, af fin tråd och med stora maskor, ej på långt när så lätt fångas af wattnet, som en tät wad af grof tråd och små maskor. Garnen ha desutom många fördelar framför wadarne. Garnen kunna sättas nästan öfwerallt, hwar man märker att fillen går; waden kan endast lastas och dragas på några få ställen, der bottnen är jenn och der man har passande landningsställe. Ett sättgarn kostar obetydligt och slites långt mindre, samt warar mer än dubbelt så länge som wadan; i hwarje wad ligger ett betydligt kapital, och som hon snart slites, är förbrukningskostnaden stor, och fångsten bör således wara mångdubbelt större, för att gifwa lika winst som garnet. Garnen kunna begagnas hwarje winter, antingen skärgården är islagd eller öppen; wadan endast då skärgården är fri från is. En wad kan sällan utredas utan ett helt bolag, då deremot få fiskare lära wara så arma, att de ej kunna skaffa sig utwäg att utreda ett sättgarn. Två eller tre man med en enda båt kunna föda åtskilliga sättgarn, då deremot 3 båtar och 20 man fordras för att handtera en enda wad. — Wisserligen bleswe fångsten de första åren betydligt mindre med sättgarn än med wad; men om den också bleswe blott $\frac{1}{2}$ i tunnetal, bleswe den dock lika stor eller större i ren winst. All den fill, som finges, wore mogen och betaltes wida mer än den omogna småfillen. Och efter några års förelopp, sedan småfillen på detta sätt sparats och blott fullmogen fill fiskats, skulle småfillen (som nu i förtid bortfopas af wadarne) tillwära i mängd och storlek. I stället för att, som nu, wara inskränkt blott till ett eller annat år, skulle det

det då kunna idkas årligen. Fångsten med garn skulle således år från år blifwa mera lönande och sillfisket derigenom komma i full gång.

Någon torde inwända att sillfångst med sättegarn alltid skall blifwa obetydlig. Sedan tillgången på mogen sill blefweynnigare (och det skulle den ofelbart om några år blifwa), skulle fångsten helt wißt blifwa ganska betydlig. Man skulle utan twiswel erhålla dels så mycket som man förmodde rätt föta och inlägga till duglig köpmanswara, och dels så mycket som man förmodde affätta färsk till nästgränsande städer och landsorter. Må man för alltid afstå från den tanken att någonsin mera så skamligt mishushålla med denna national-egendom, som under den förra sillfisketiden, då ofta flera tusende tunnor sill på en gång dödades i wadarnes och lemnades för att ruttna i sjön. Må man aldrig mer tänka på att i Sweriges fårgårdar koka tran af sill; men må man icke heller mistrosta att återfå så lönande sillfisket wid våra stränder, att de kunna förse hela Swerige och kanske äfwen andra länder med detta oundärliga födoämne. Jag förmodar att denna winst för Riket icke wore obetydlig.

Då jag i underdånighet föreslår att utbyta de förderliga och förödande wadarnes mot ändamålsenliga sättegarn, med bestämde maskor af minst 1½:delstum och af samma construction som de, hwilka nyttjas wid Bua; så är det ingalunda min underdåniga mening att wadägarena skulle genast och utan ersättning förbjudas att använda sina sillwadar. De hafwa lagt en betydlig del af sin förmögenhet i dessa fiskredskap; det wore utan twiswel hårdt att de på en gång gjordes för dem alldeles obrukbara. Det skulle synas så mycket mer obilligt, som de på åt-

Billiga sätt blifwit uppmuntrade att inrätta wadar, för att dermed uppfiska småfisk. Till och med en kronowad har, förmodligen på underdånig tillstyrkan, warit för samma ändamål i skärgården utredd. Denna åtgärd war ädel i sitt syfte, men skadlig i sina följder.

Skulle den här i underdånighet föreslagna förändring af fiskeredskapen ej anses böra genast widtagas i hela Bohusläns skärgård; så hemställer jag i underdånighet, om den ej åtminstone kunde företagas i Kallfunds skärgård och inom de gränser jag för densamma uppgifwit. I denna skärgård finnas för närwarande 6 sillwadar, af hwilka några äro gamla. Hela deras värde torde knappt uppgå till mer än omkring 4,000 a 5,000 R:dr B:co. Jag wägar i underdånighet tillstyrka att dessa inlöstes af Kronan.

De fiskare, som ej skulle wilja, till skäligt pris, afstå sina sillwadar, äfwen som de, hwilka, boende utom Kallfunds skärgård, anskaffat sig wadar, kunde få använda dem i andra skärgårdar i Bohuslän, t. ex. wid Fjällbacka, der också största antalet af wadar förliden winter woro i gång. Det synes mig wara bättre att gifwa något till spillo än att förstöra allt.

Om Eders Kongl. Maj:it i näder gillar hwad här i underdånighet blifwit föreslaget; så wägar jag äfwen lika underdånigt hemställa om icke, innan bestämd åtgärd genom Förordning widtoges, några i orten boende Embets- och Tjenstemän, som äga folkets förtroende och tillgifwenhet, måtte få befallning att sammankalla och widtala fiskarena, för att med dem uppgöra nämnde förändring. Komme Författningen att grundas på folkets öfwertygelse, och utginge den från deras egen önskan, så blefwe den

också säkert efterleswad; de skulle sjelfwe hålla der-
öfwer den säkraste kontroll. I annat fall blefwe
controllden swår. — Alla de fiskare wid Bua och
Dnsala sjorden, som jag under resan träffat, hafwa
sjelfwe yttrat den önskan, att en försättning måtte
bestämma att i deras skärgård inga andra fiskered-
skap singe användas, än garn med maskor af be-
stämd storlek. Som skäl till denna önskan anföra
de, att deras sillfiske redan en gång blifwit förderf-
wadt genom bruk af för fina garn, och de frukta
att detsamma ännu en gång kunde inträffa. Ge-
nom egen omtänka hafwa de redan betydligt för-
bättrat sillfisket wid deras kust, och det synes just
genom denna berömliga omtänka wara i årligt till-
tagande.

Jag är öfvertygad att de driftige och omtänk-
samme fiskarna i Kallsunds skärgård snart skulle
öfvertygas om det rätta och sin egen fördel, så framt
saken blefwe för dem riktigt framställd. — Jemte
de förmåner, hwilka Krono-Befallningsmannen Hell-
berg föreslagit för dem, som i Kallsunds skärgård
fiskade sill med sättgarn, vågar jag äfwen i under-
dånighet hemställa om ej Eders Kongl. Maj:t skulle
finna det lämpligt att ett wist premium, om också
till summan icke betydligt, tilldelades fiskaren för
hwarje tunna storsill, som med sättgarn bewisligen
blifwit fångad i Kallsunds skärgård. Uppoffringen
wore utan twiswel obetydlig, för ett så stort ändamål.

Beträffande de öfriga sillfisket wid Rikets
westra kust, så har jag endast att erinra, att der
nästan öfwerallt brukas för fina garn. Inga finare
sillgarn borde, efter mitt underdåniga förmenande,
så begagnas än sådana, hwilkas maskor hölle minst

1½dels tum i qvadrat. Med de finare garnen kan wäl sillfisket börjas tidigare; men det egentliga fisket af fullmogen sill skadas derigenom ögonstentligen. Dock torde dessa oordningar efter hand kunna corrigeras.

Utdrag af de Protocoller, som blifwit förda wid de under sommaren 1833, på Kongl. Maj:ts nådiga befallning, hållna undersökningar rörande fiskerierne i Bohus Län.

Den 17 Juni i Strömstad.

Kongl. Maj:t hade, uti nådig Skrifwelse till Desz och Rikets Commerce-Collegium af den 9:de sistl. Februari, förständigat Collegium bland annat, att Kongl. Maj:t, i anledning af de skiljaktige åsikter som gifwit sig tillkänna, angående orsakerna till sillfiskets astagande i Bohuslänska skärgården, samt de åtgärder som kunde vara att widtaga, till detta fiskets upphjelpande och förkofran, ansett i näder närmare undersökning i orten böra anställas, i samråd med Landshöfdingen i Götheborgs och Bohus Län, Herr General-Lieutenanten och Commendeuren af Kongl. Maj:ts Nordstjerne-Orden m. m. Grefwe N. von Rosen och Herr Profesorn och Riddaren af Kongl. Wasa-Orden S. Nilsson, hwarwid, så widt ske kunde, besiftnlige förhållanden, i afseende på förenämnde ämnen, borde utredas, och uppmärk-

samheten fästas endast å sådane medel till befräm-
jande af sillfisket, som wore att använda utan allt
för drög kostnad för det allmänna eller större olä-
genhet för fiskeri-idkarne, samt huruvida anlednin-
gar förefunnos till förmodan, att det ymnigare sill-
fiske, som ägt rum senast i Bohuslänska skärgården,
antingen wore att anse såsom tillfälligt, eller stå i
något sammanhang med hwad som är uppgifwet,
att sillstimmarne, hwilke besöka Norriska kusterne,
skola de senare åren dragit sig allt mer och mer åt
söder.

Wederbörande tillsades derefter, att på det de här-
wid förekommande ämnen skulle kunna behandlas
utan widlyftighet och likwäl fullständigt, så komme
dem att föreläggas enkla, bestämda frågor att af
dem enkelt och bestämdt beswaras, och då redighet och
ordning swärligen wore att bibehålla, i fall alla
närwarande om hwarandra skulle deltaga i förhand-
lingarne, så anmodades de att namngifwa bland sig
någre af de äldste, som de själwa ansågo äga den
bästa erfarenheten och till hwilkas urfskilning de i
öfrigt hyste förtroende; dock en hwar förbehållet, att
i fall han fann något af de afgifne swaren ej in-
stämmande med hans egen känedom eller öfwer-
tygelse, eller ock han för sin del fann att något wore
att tillägga eller erinra, sådant allt wid tillfället
gifwa tillkänna. — I anledning häraf namngäfwos
Hjelte Jöranson från Nöddö, 56 år gammal; Jo-
nas Kämppe från samma ställe, 78 år gammal;
Hans Åsberg från Strömstad, 67 år gammal; Olof
Hansson från Kärnebo, 50 år gammal; Anders
Hansson från samma ställe, 60 år gammal.

Om Sillfisket.

7. Erinna sig de här närvarande det förra så kallade stora sillfisket, och huru dermed tillgick?

Ja! de fleste.

8. Hwad tid på året kom sillen då in till kusten?

I början, då hon endast gick till i södra Skärgården, eller söder om Marstrand, visade hon sig wid Michaeli-tiden; i denna trakt deremot, der hon började fångas omkring 1773, kom hon ej till kusten förr än i November månad.

9. Med hwad redskap fiskades sillen då den först visade sig wid denna kust?

Härtill begagnades först så kallade makrill-notar, som förut woro i bruk; men sedan gjordes särskilda sillwadar, hwilka woro wida större, än de förstnämnde.

10. War tillgången af sill alltid lika ymnig det ena året som det andra?

Nej! den war ömsom större och mindre!

11. Hwilka orsaker ansågos bidraga härtill?

Man kunde ej med någon säkerhet uppgifwa dessa; men wid sydliga och westliga windar kom sillen wanligen in i stor mängd.

12. Uteblef sillfisket helt och hållet något år under förra perioden?

Ja! 1805 fångades ingen sill i denna trakt, då man likwäl i södra Skärgården fick någon.

13. Fortfor detta förhållande en längre tid?

Nej! Åren 1806 och 1807 fångades sillen åter i mängd; men upphörde alldeles det följande året.

14. Känner man orsaken härtill?
 Man tillskref detta förhållande i början misgynnande vindar och väderlek; — men, då fillen allt framgent uteblef, kunde man ej göra sig reda för egentliga orsaken.
15. Åstog sillfisket småningom år från år under den tid, som närmast föregick des slutliga upphörande?
 Nej! tillgången på sill war, det sista året, lika ymnig som den varit under flera af de föregående åren.
16. Wisade sig anledning till den förmodan, att skjutning och buller i allmänhet bortjagat fillen?
 En af de närvarande besvarade denna fråga jakande. Salteri-idkaren Simonsson förenade sig häruti; alla öfrige trodde sig ej kunna lemna något bestämdt yttrande i detta afseende.
17. Har, sedan det gamla fisket upphörde, någon sill blifwit fångad i denna trakt?
 Ja! man har deraf, sedan 1817, erhållit dels mer och dels mindre; några år flere tusen tunnor. I Tanums, Nwille och Wätte härader fiskades år 1831: 10,000 tunnor, och i samma härader har man, åren 1823 och 1824, erhållit dubbelt så mycket.
18. Fångades ej här någon sill mellan 1808 och 1817?
 Nej! man såg då endast yngel, och detta i obetydlig mängd.
19. Har denna i senare tider fångade sill varit lif den så kallade gamla fillen, som här gick till före 1808?
 Nej! den nya fillen är ej af samma slag som den gamla; hon är mindre, magrare och har

- större hufvud; men bland denna ser man några få större, liknande den gamla. Den sill, som nu fångas, kallas i allmänhet loddfill.
20. Fick man ej, under förra sillfisket, äfwen små sill bland den stora?
- Nej! — men wid början af sillfisket hwarje år fick man något af mindre sill, sådan som den hwilken nu allmänt fångas; eljest war den gamla sillen jemnt stor, endast någon gång blandad med litet af så kallad Skarpfill.
21. Åger man någon kännedom om ynglet af sill?
- Ja! Sill-ynglet wisade sig i myckenhet så wäl under det förra sillfisket, som för närwarande. Det närmar sig kusterna och Skären om wären, är då knapt en tum långt, dröjer qwar under sommaren, blir till hösten nära 3 tum långt, och försvinner då derifrån. År 1830 i Maj månad syntes här en mängd yngel; stimmar af sill kommo under tiden in och man såg att de slukade en del af det nämnda ynglet.
22. Wet man hwar sill-ynglet uppehåller sig, sedan det om hösten aflägsnat sig från kusten?
- Nej!
23. Är all så kallad loddfill lika stor?
- Nej — all sill, som ej är lika med den fordom fångade sillen, begripes under allmän benämning af lodda; denna kan wara större och mindre, ifrån 5 a 6 tum till 8 a 10 tum, — af hwilka storlekar den fångas.
24. Har man erfarit att den så kallade loddfillen har rom och mjölke?
- Sällan; — och sådant inträffar endast hos de större bland dem.

25. Åger man erfarenhet, att den stora fillen, som under det sednast för hand warande fiskefångades, war försedd med rom och mjölke?

J allmänhet war det ej förhållandet. Endast hos ett mindre antal af den fångade fillen wisade sig rom och mjölke.

26. Hysar man den mening att loddan kan fortpanta sig?

Derom wet man ej något med säkerhet.

27. Åger man kännedom hwar den fill, som fordom gick till kusten och här fångades, affatte sin rom?

Derom war man i okunnighet, men förmodade att sådant skedd uti i hafwet.

28. Ansåg man ynglet, som wisade sig, wara afkomlingar af loddan, eller af någon annan fill?

Någon kunskap i den delen ägde man ej, emedan man ej wiste hwar det ena eller andra slaget af fill affatte rom och huru ynglet, som om wåren wisade sig, framalstrades.

29. Hysar man den förmodan, att den så kallade loddfillen härstammar af det om wåren synliga ynglet?

Detta kunde ej nekas eller bejakas, då man ej hade kännedom om huru och hwarest ynglet alstrades.

30. Hwilken tid af året går fillen wanligen nu mera till wid denna kust?

Hufwudsakligen om wintern före Kyndelsmässan; men någon fill fås äfwen om sommaren före Larsmässan; — denna är fet och kallas här "ganefill," äfwen begripen under den allmänna benämningen loddfill.

31. Fångas i denna trakt någon annan sill, än den redan nämnda, af mindre slag?

Nej! icke här; men i Idesfjorden wid Swinesund fångas nu med garn en sort så kallad wårfill, som har rom och mjölke och är stor. Denna är dock olif den sill, som fångades under förra fiskeiden. — I Maj 1830 fiskades äfwen och insaltades på Koster några tunnor större sill. Sådän sill, som denna sistnämnda, har på 30 år ej här warit sedd.

32. Har erfarenheten wisat, att efter en eller flera stränga wintrar sill här blifwit fångad i större mängd, än då de föregående wintrarne warit milda?

Nej! man har här icke anmärkt, att ett sådant förhållande ägt rum.

33. Är den sill, som fångas här, lika alla år?

Ja! denna sill som, på sätt anmärkt är, i allmänhet kallas loddfill, är alla år af ungefär samma storlek; någon gång synes en obetydlig skillnad. Siftiden höst erhöi man uti ett notkast en och annan sill, som war större än den förra sillen och liknade den så kallade gråbenssillen, som fås i Norrige, ehuru ej så fet som denna.

34. Är den sill, som nu fås i Norrige, lik wår förra sill?

Den Norrska är gröfre och synes wara af annat slag.

35. Med hwad redskap fiskas sillen?

Med wadar.

36. Huru stora äro maskorna i de wadar, som nu begagnas till sillfisket?

De äro i filen så stora, att tummen knapt kan stickas igenom.

37. Woro maskorna på de gamla wadarna af lika storlek?

Nej! de woro något gröfre, emedan sillen war större.

38. Wore det ej lämpligt att aflägga bruket af sillwadar och i stället nyttja garn med större maskor, för att derigenom få den mindre sillen besparad och möjligen för framtiden bereda tillgång på större?

Nej! ty med dylika garn skulle man endast kunna fånga alltför litet af den större sill bland den mindre, som nu här går till land; och man anser den mindre sillen, eller loddan, som den kallas, icke blifwa större än den är.

39. Männe ej den sill, som här wisar sig, skulle, i fall den någon tid skonades, tillwäxa och blifwa lika stor som den förra sillen?

Nej! ty om denna sill kunde blifwa stor, skulle den, under de många år hon här blifwit fiskad, från 1817 till närwarande tid, wäl någon gång inkommit i stimmar af stor sill, hwilket ej har varit förhållandet.

På fråga om de öfrige närwarande fiskarne instämde i de swar, som här blifwit afgifna, och om något wore att derwid tillägga eller erinra, swarades allmänneligen, att hwad nu blifwit anfördt, wore öfwerensstämmande med förhållandet, och att derwid ej wore något att tillägga.

På enahanda fråga, som likaledes gjordes de närvarande af Stadens innewanare, afgåwo de fleste enahanda swar; men följande tillägg och förklaranden gjordes:

Af Consuln Norberg: Orsaken till sillens bortgång war hennes natur att periodiskt flytta, ej att den blifwit bortskrämd af buller eller skjutande. Lodd-sillen kan ej bli större än den nu synes; man skulle eljest någon gång hafwa sett den större. Bland den wid Jultiden sistlidet är fångade lodd-sillen fick man någon sill, lik den gamla och olik lodd-sillen deruti, att hufvudet war mindre, den öfrige kroppen fetare och sillen, såsom saltad, bättre i smaken; då lodd-sillen deremot är mycket lösare i köttet och därför ej så tjenlig till saltning, samt swärligen låter transportera sig på hjul, då den sönderfaller.

Af Salteri-idkaren Simonsson: Det yngel, som synes wid kusten, måste vara af någon annan sort stor sill, som går utanför Skärgården och der affäta rom, men ej af lodd-sillen, hwilken, efter hans mening, icke är mogen till fortplantning. — På fråga huru sig förhölle att ynglet wore en afkomma efter någon stor sill, och ej af loddan, enär det uppgafs att loddan ej blef större, swarade Simonsson att ynglet möjligen äfwen kunde vara efter den Norriska, så kallade gråbens-sillen.

Handlanden Boman uppgaf: att han af en trovärdig person, Engelske Hummerhandlaren Appleton, hört berättas, att denne i slutet af sistlidne September månad sett en större mängd af stor sill utanför Winga, än han någon gång blifwit warse på Skottiska bankarna, hwaraf wore att sluta att stor sill fanns utanföre kusten, ehuru denna ei gick till land.

Slutligen frågades, huruwida någre anstalter eller åtgärder kunde uppgifwas under förmodan, att sillfisket skulle derigenom återbringas i det stic, det war före 1808?

Härtill swarades nej! — Sillen förmodades ombyta wistelse-orter, af orsaker som ej woro kände. Den kunde komma åter för eller senare likasom den gått bort, — allt efter Försynens sticelse, och hwad deraf ej fångades då den nalkades kusten, skulle återgå till hafwet, samt gå förloradt för kustboerne. Mängden af sill, då den wisade sig i stimar, wore så stor, att det för menskliga ögon icke syntes, som skulle den lida minskning af hwad deraf nu kunde fiskas.

Sammankomsten upplöstes.

In filem

Rob. Engelke.

Bilaga till Protocollet, hållet wid Sammankomsten i Strömstad, d. 17 Juni 1833.

Efter inhämtad känedom, att Grofshandlaren härstädes, Herr Chr. Norberg, som, för sin höga ålder och emedan han nu wore beröfwad sin syn, icke kunnat tillstädeskomma wid det sammanträde, som i dag ägt rum för undersökning om fiskerierna, hade, under hela den tid sillen gick till i denna trakt, warit boende härstädes, och, i följd af sin widsträckt befattning med så wäl saltning som tranckning af sill, haft tillfälle att lära känna sillfisket och alla dermed gemenskap ägande förhållanden; — begäfw

sig Herr Presidenten och Commendeuren Poppius, Herr General-Lieutenanten Grefwe Rosen samt Herr Profesorn och Riddaren Nilsson till bemälda Großhandlare Norbergs hus, för att af honom erhålla de upplysningar rörande sillfisket, han kunde hafwa att meddela, hwarwid äfwen Salteri-idkaren Simonsson war närwarande.

Großhandlaren Norberg, född år 1761, ännu i full besittning af alla sina själsförmögenheter, afgaf, på de till honom ställda frågor, bestämda swar, innefattande hufwudsfalligen följande:

Den sistförflutna sillfiske-perioden började på 1740-talet; wid Lindholmen nära Götheborg fångades då den första sillen. Sedan spridde den sig småningom norr ut, hwarwid först salterier och sedan tranfokerier alltid anlades på de ställen, der hon gick till. År 1758 fördes af Norbergs fader den första sill till Strömstad, för att der saltas.

Den första tran koktes af sillens affräde i gjutna grytor; sedan bereddes den af sill i större kopparkittlar.

Tillgången af sill war otroligt ymnig: i en enda wad kunde man fånga 1,400 tunnor. Det hände äfwen, att sillen lyfte waden upp och gick bort under den.

Sillens bortgång kan man wäl med största sannolikhet tillskrifwa en naturdrift; men omständigheter förekomma äfwen, som gifwa anledning till den förmodan, att trangrumset varit i någon mon härtill wällande. Då westliga windar drefwo den från tranfokeri-werken flytande orenligheten inåt stranden, gick sillen wanligen närmare derintill.

De första tranfokerierna anlades i södra Skärgården; der upphörde äfwen sillfisket tidigare, än i den norra, hwarest dylika verk byggdes senare och

aldrig funnos i så stort antal. — Sillen blef ej genom buller bortjagad.

Den förra Bohustännska sillen war olif alla de slag af sill, som fås i Norrige. Dessa äro hufwudsakligen 3:ne: gråbens-sillen, som är mycket grof och omkring 12 tum lång; sommar-sillen, hwilken är mycket bred, fet och äfwen ganska stor; samt en sort kallad medel-sill, något mindre än wår förra. Desutom fångas äfwen i Norrige en sort sill, kallad Brestling, nästan lik Skarpsillen hos oss, och några andra slag af sill, som äro af mindre betydhet.

Äfwen den sill, som fås i Idesjorden, är olif wår gamla. Den förstnämnda uppehåller sig hela året om på samma ställe, då deremot wår förra sill endast kom på en kort tid in i Skärgården.

Nu mera fångas här 2:ne särskilda slag af sill: Skarpsill och så kallad lodd-sill. Denna lodd-sill är hwarken till Skapnad eller storlek lik den gamla; "hon utgör ett slag för sig sjelf." Loddans wanliga storlek är 5 eller 6 tum. Om någon större sill fås bland denna, så är det ej lodd-sill, utan spridda sillar, troligen från de stämmar som gå till wid Norrige.

Det yngel, som här synes, är loddans afföda; denna sill har äfwen rom och mjölke.

Norberg hade af loddan, på ett år, saltat 500 tunnor, och kunde således beständt känna förhållandet härmed. — På 3 a 4 år hinner loddan wära till den storlek, som hos detta sillslag är wanlig.

Då den stora sillen fordom funnits wid wår kust och derifrån bortgått, samt efter någon tids förlopp åter insunnit sig (hwarpå bland annat de wid sista sillfiskets början i Skärgården besiftnlige ruiner efter byggnader i äldre tider woro ett säkert bewis),

så hade man all anledning att hoppas des återkomst, hwartill likwäl ingen menskelig åtgärd kunde i någon mon bidraga.

Simonssons och Norbergs uppmärksamhet fastades på den skiljaktighet, som ägde rum mellan deras uppgifter angående sill-yngets tillkomst; hwarwid likwäl en hwar af dem förblef wid sin yttrade mening.

In fidem

Rob. Engelke.

Den 18 Juni å Siskelåget Gråbbestöd.

Till den sammankomst, som blifwit utfatt att i ofwannämnde asseende hållas på detta ställe, hwarest Krono-Befallningsmannen C. Hedensskog, till hvars fögderi siskelåget hörer, nu infunnit sig, hade samtliga fiskare i skärgården wid Tanums härad blifwit kallade; och då ett betydligt antal af dem nu woro församlade, fingo de, efter härom gjord anmälan, företräde, och blefwo, i likhet med hwad wid sammanträdet i Strömstad ägt rum, underrättade om föremålet för och affigten med denna undersökning; hwarefter de anmodades att bland sig utwälja några gamle män, hwilka ansågos kunna gifwa de mest tillförlitliga swar på de frågor, rörande fisket, som nu för dem skulle framställas; en hwar af de närvarande obetaget, att wid dessa swar göra de anmärkingar eller tillägg, som han ansåg kunna bidra till en närmare utveckling af det ifrågavarande ämnet.

Sedan

Sedan för detta ändamål blifwit utsedde:
 Jon Olsson på Pinnö, 74 år gammal,
 Alexander Hansson i Kuseröd, 76 år,
 Olle Persson på Sannö, 67 år,
 Jan Larsson i Långeby, 60 år,
 Anders Andersson på Kuseröd, 60 år, — och an-
 märkt blifwit, att folcknummern och antalet af jord-
 brukare och fiskare, samt fiskebåtar med mera war
 inbegripet i uppgiften derom, i Strömstad, för hela
 fogderiet; så företogs undersökningen på sätt som
 följer:

1. Hwilla fisken idkas egentligen i denna trakt?

Sill-, ostron- och hummer-fiske; äfwen fångas
 makrill, kolsja, långa, torrk m. m., men i obe-
 tydlig mängd och ej till saltning.

2. Urkas några särskildta rättigheter af strand-ägarna
 i afseende på fisket?

Nej; — icke i allmänhet, men af makrill,
 som tages med wad, erlägges en sextondedel
 till strand-ägaren.

Om Sillfisket.

3. Åro några personer närwarande, som minnas wid
 hwad tid på året sillen först gick till i denna
 skärgård?

Ja: — Sillen kom i början in wid Michaeli-
 tiden och sedan längre fram på hösten.

4. Känner man orsaken till sillens senare ankomst?

Nej; orsaken härtill är obekant; men ju senare
 på året den kom in, des magrare war hon
 alltid.

5. Fanns denna sill i allmänhet hafwa rom och mjölke?

Nej — äfwen i början af sillfiske-perioden war ej mer än ungefärligen en tiondedel af den fångade sillen försedd med rom och mjölke, och tillgången på dylik så kallad fet eller wald sill astog mer och mer.

6. Gick man bland den stora sillen äfwen någon småsill?

Nej; icke annan än skarpsill; men före den stora sillens ankomst hwarje år, fiskeade man något af det mindre slaget.

7. Med hwad redskap fångade man den förra sillen?

Alltid med wadar; i början med sådana som woro gjorda för makrillfisket; men, då maskor-
na i dessa woro något för stora, gjordes sär-
skildta, finare wadar för sillfisket.

8. Syntes tillgången på sill vara mindre mot slutet af sillfisketiden?

Nej; då sillen den sista gången under ifrågawarande period gick till här i Kämperswil, wid Kyndelsmäsotiden år 1808, kom den i sådan mängd, att, under fisket, flere wadar gingo sönder wid upptagningen.

Jon Olsson i Pinnö anmärkte härwid, att under den senare delen af sillfisket blefwo stimmarna i allmänhet mindre; så att man deraf kunde förmoda att sillen blifwit utfiskad. De öfrige närwarande yttrade att detta ej wore enligt med deras öfvertygelse och erfarenhet.

9. Hvad förmodas vara orsaken till sillens bortgång från denna kust?

Det synes ligga i denna fiskarts natur, att endast under en wiß tid besöka någon trakt af hafskusten och derefter flytta till en annan.

10. Måne ej sillgrumsets uttrinnande i sjön bidrog till sillens bortgång?

Nej ingalunda.

Hemmansägaren Brunius war af den tanken att grums, buller och död sill, som fått ruttna på botten, orsakat sillens aflägsnande från kusten. De öfrige närwarande trodde, att den ruttnade sillen härtill kunde hafwa bidragit, men alldeles icke någon af de andra uppgifna orsakerna.

11. Såg man, sedan den stora fångsten år 1808, på en längre tid ej någon sill i Skärgården?

Från 1808 till år 1817 fångades ingen sill här; men sillhyngel syntes äfwen under denna tid. Detta war ej olift det yngel, som nu finnes, och om det war den gamla, stora sillsortens afföda eller ej, kan man icke bestämma.

Hemmansägaren Brunius förmälte härwid, att man emellan åren 1808 och 1817 ej försökte fiska sill, hwarföre han förmodade att sillen möjligen under denna tid kan ha warit inne i Skärgården, fastän man icke märkte hennes närvaro. Han war sielf den förste i denna trakt, som gjorde nya wadar, sedan det stora sillfisket upphörde, nemligen år 1815.

12. Har någon olifhet ägt rum emellan den fill, som sedan år 1817 här blifwit fångad?

Nej icke i allmänhet. Sådan den första gången wisade sig har den alltid återkommit, utan att den under 16 års tid synes hafwa wuxit eller i betydlig mån blifwit ymnigare. Denna fill kallas i allmänhet loddfill.

13. Finnes bland denna fill någon med rom och mjölke?

Ja; — bland den större loddfillen finner man någon med rom och mjölke.

14. Är denna nu fångade större fill lik den gamla?

Nej; — den stora fill man nu får, har mindre hufwud och tjockare kropp, än den gamla hade.

15. Synes någon större fill utanför skären i hafwet?

Man förmodar att den uppehåller sig der, emedan man i magen på fångad sej finner fill, temmeligen lik Kulla-fillen, men ej lik den förra Bohuslänska.

16. Ser man här aldrig någon fill, lik den Norriska gråbens-fillen?

Nej; — äfwen den fill, som nu fås i Norrige på denna sidan om Lindesnäs, är mindre än gråbens-fillen, och något mera lik vår förra.

17. Hurudan har tillgången varit af fill sedan 1817?

Den har varit ojemn, men ej bestämdt af- eller tilltagande. 4 a 5,000 tunnor hafwa några år blifwit fångade i denna trakt, andra år, såsom det innewarande, blott 400 tunnor.

18. Hvilka orsaker anses härtill hafwa bidragit?

De äro obehakanta. Wäderleken har i år warit lika gynnande som förr, och man har detta oaktadt ej fått någon sill.

19. Har man anmärkt, att om, under något eller några år, sill till mindre belopp blifwit fångad, tillgången på större sill derefter warit ymnigare?

Nej; — under perioden från 1817 till närwarande tid har det inträffat, att man på 4 a 5 år fått ganska litet sill, och då den, efter ett dylikt uppehåll, åter gått till, har hon warit fullkomligt lik den, som förut och äfwen för närwarande fångas.

20. Är det kändt hwar det sillhyngel alstras, som wisar sig wid kusten om wären och bortgår om hösten?

Nej; — ej widare än att sådant måste ske ute i hafwet. Wid kusten sker det ej, emedan man ej erfarit att sill der affätter rom och mjölke.

21. Anser man sig äga kännedom, af hwad slag sill det yngel är, som wisar sig wid kusten?

Nej; — i den delen är man lika okunnig som om stället, hwarest rom och mjölke af sill i allmänhet affättas.

22. Ansas någon åtgärd kunna widtagas, som skulle befordra fiskets återställande i det stic det war före 1808?

Nej; men då sillen nu gått förbi Lindesnäs, har man anledning hoppas att återfå den äfwen här. I denna förmodan bibehållas ännu de gamla wadarna, och nya uppsättas.

Herr Profeforn Nilsson framställde följande frågor:

23. Då en större mängd sill fångades om wintern 1817 och 1818, woro ej de nästföregående wintarne stränga iswintrar?

Man kunde ej erinra sig om detta werkligen varit förhållandet. Twenne goda fiskeår, det ena efter det andra, inträffa aldrig nu; ej heller war det fallet under förra fisketiden. Åren 1823 och 1824 fick man mycket sill; omkring 2,000 tunnor saltades då i Tanums härad. 1826, 1827 och 1828 fångades deremot ganska litet sill.

24. Skulle ej, om man blott fiskade större sill, den små tillwäxa och blifwa stor sill?

Jo troligen; men den går då till hafwet. Gräsejens yngel, t. ex. synes ofta i Skärgården, men då det wurit till, går det alltid ut på djupet.

25. Ser man nånsin loddfill med flytande rom och mjölke?

Bland loddfillen finnes någon som har rom och mjölke, och denna sill är då större än den wanliga, men likwäl icke lik den förra fillen. Man har ej anmärkt, att rommen och mjölken funnits flytande.

Derefter frågades:

26. Skulle det ej wara gagneligt, att göra maskor-
na i wadarna större, för att derigenom skona den mindre fillen?

Med större maskor än de nu brukliga, skulle man ej få någon sill. Dessa äro desutom till-

räckligt vida för att släppa ynglet igenom.
Småfyll af loddan under 5 tumslängd fångas ej.

27. Kunna ej garn här begagnas till sillfiske?

Nej — watten i denna skärgård är för djupt och strömmen för stark, för att de ändamålsenligt här skulle kunna användas.

28. I fall ett ymnigt sillfiske åter inträffar wid denna kust, anses ej några särskildta förordnanden vara af nöden för att försäkra sig om dess fortsarande?

Jo; bland annat borde tranfokerierna kanske ej så anläggas ute på skären.

In fidem

Rob. Engelke.

Den 18 Juni å Själlbacka Siskeläge i Qwille
Härad och Norrwikens Sögderi.

Samtelige åboerne af de i Qwille härad belägne fiskelägen och stränder woro kallade, att deltaga i detta sammanträde. Sedan Krono-Befallningsman Hedenskog, till hwars sögderi äfwen detta fiskeläge hörer och som härwid war närwarande, gifwit tillkänna, att ett betydligt antal af dem nu wore närwarande, erhöillo de företräde. På sätt, som skedd i Strömstad, underrättades wederbörande om undersökningens föremål, samt anmodades tillika, att bland sig namngifwa några af de äldste, hwilka

skulle beswara de frågor, som komme att framställas, hwarwid de öfrige närvarande ägde göra de tillägg och anmärkningar, som de funno nödige.

Sedan härtill blifwit nämnde: Jacob Johansson från Hamburgsund, 55 år; Johan Simonsson från Dyngö, 61 år; Olof Jacobsson i Fjellbacka, 61 år, och Anders Andersson på samma ställe, 60 år; och jemväl blifwit anmärkt, att folknummern och antalet af fiskebåtar m. m. äro inbegripne uti uppgifterne derom för hela fögderiet, företogs undersökningen med frågor, nemligen:

1. Hvilka fiskeslag äro hufvudsakligen föremål för fisket i denna trakt?

Sill, gråsej, makrill, hummer och ostron!

2. Anses hwar och en wara berättigad att fiska på alla ställen wid kusten, eller äro några särskildta förmoner i detta afseende förbehållne strand-ägare?

Rättigheten att fånga strykande fisk är medgifwen hwar och en; men hummer- och ostronfisket anses uteslutande tillhöra strand-ägaren.

Om Sillfisket.

3. När gick sillen till här wid kusten, under förra sillfisket?

I den äldsta tid man ännu minnes, kom sillen in 2 månader, och senare en månad före Jul!

4. Är orsaken till detta olika förhållande bekant?

Nej!

5. Fångades under denna period äfwen småsill?

Ja! Skarpill; men denna gick i särskilda stimar. Bland den stora såg man ingen småsill.

6. Säg man förra sillen leka eller lägga sin rom här?

Nej!

7. Syntes, under ifrågavarande period, sillhyngel inne i sjerdarne?

Ja! likasom nu.

8. På hwad tid af året?

Om våren!

9. Fångades detta sill-hyngel?

De första åren efter 1808 hade man snärre wadar, hwarmed det fiskeades, men detta ssker ej nu sedan loddssillen kommit!

10. Huru länge synes detta hyngel inne i wikarna?

Stundom längre, stundom kortare tid; men det försvinner wankligen om hösten!

11. När upphörde det stora sillfisket?

År 1808!

12. Känner man orsaken härtill?

Nej! man wet derom ingenting med någon wiskhet.

13. War ej grumsfets utkastande eller uttrinmande ur dammarne wällande till sillens bortgång?

Nej! Sillen gick nära intill trankoferier, der grums war utkastadt, och slydde ej sådana sjerdar der dylika werk woro anlagda.

14. Minskades snåningom mängden af den förra stora sillen, innan hon alldeles upphörde att synas här?

Nej! hon gick på en gång bort, och derefter fick man ingen sådan.

15. Kanske försökte man ej att fånga den, och underlät att göra notkast, då sillen ej wisade sig i samma mängd som förut?

Man hade då ännu alla wadar i behåll och gjorde flera försök med dem; men fick intet?

16. När fångades den första sill efter det stora fiskets upphörande?

År 1817 kom en ny sort sill in, olif den gamla i synnerhet deri, att den hade större hufvud. Denna nya sort, som här kallas lodd-sill, har sedan fortfarit oförändrad.

17. Har denna lodd-sill sedan gått till wid kusten hwarje år?

Nej! den har flere gånger varit borta; en gång under 5 års tid.

18. Synes hon, efter detta uppehåll, i större mängd än förut?

Nej! någon skillnad i detta afseende är ej anmärkt.

19. Åger man anledningar att sluta till några särskildta orsaker, att sill fångades i denna skärgård år 1831 till större mängd?

Nej! man wet ej derom annat, än att det kunnat vara tillfälligt, eller af orsaker hwilka ej äro bekante.

20. Ser man nånsin lodd-sillen leka?

Nej! man har ej märkt det här; men några sillar af detta slag hafwa rom och mjölke.

21. Skulle ej denna sill kunna wäxa till och blifwa lika stor som den gamla?

Hon har på tjugo år ej tilltagit i storlek!

22. Ser man aldrig nu mera någon sill af den gamla sorten?

Jo! man ser den stundom i Kattegat, och finner den äfwen i magen på gråsej, som der blifwit fångad.

23. Får man den äfwen icke på annat sätt?

Nej! aldrig.

24. Fångas här ej någon annan sillsort, än den nämnda lodd-sillen?

Jo! om sommaren får man någon sill, lik Kulla-sillen och den Alsborgska; bred och med litet hufwud.

25. Är den sill, som nu fås i Norrige, lik den förra Bohuslänska?

Nej! den Norrska sillen är olif så wäl den förra Bohuslänska, som den nu warande sommarsillen.

26. Måne man ej, genom bruket af gröfre wadar och småsillens fredande, skulle kunna bereda ett ymnigare fiske?

Nej! Lodd-sillen blir troligen ej större.

27. Skulle ej garn här, likasom i Norrige, kunna begagnas till sillfisket?

Nej! Fjerdarne i denna skärgård äro för djupa och strömmen så stark, att garn der ej skulle kunna användas; äfwen i Norrige, wester om Näset, nyttjas stora wadar, der belägenheten medgifwer deras begagnande.

28. Huru stora äro de nu brukliga sillwadarne?

Omkring 12 famnar djupa och 120 famnar långa; maskorna hålla en knapp tum från knut till knut.

29. Huru många personer fordras till fisket med en dylik wad?

Minst 14 personer!

Herr Profesör Nilsson framställde särskildt följande frågor:

30. Förekommer i skärgården så wäl sill-yngel, som lodd-sill af olika storlek?

Jo! Lodd-sillen är större och mindre; ynglet wisar sig från våren till hösten, och wäyer under denna tid från 1 till 3 tum.

31. Får man ej äfwen någon stor sill, lik den förra Bohuslänska?

Jo! man ser ute i Kattegat och finner ofta, i fångad sej, sill, lik den gamla.

32. Hwaruti består olikheten mellan denna större sill och den wanliga lodd-sillen?

Den större har jemförelsewis mindre hufwud.

33. Är ej det sill-yngel, som wisar sig i skärgården, den större sillens afföda?

Nej! Man war af den tanka att detta yngel stiftas i watten, emedan man ej har sig bekant hwar sillen affätter sin rom och mjölke.

In fidem

Rob. Engelke.

Den 20 Juni å Lysekil i Sunnerwikens
Sögderi.

Sedan Krono-Befallningsmannen J. F. Hellberg och H. F. Nordberg, som nu woro tillstådes och till hwilkas sögderier detta district hörer, anmält:

1:o Att till deltagande i denna sammankomst woro kallade, och, så widt omständigheterna medgifwit, nu härstädes insunnit sig åboerne å de i Sunnerwikens sögderi belägne fiskeflägen och stränder, åfwenksom fiskare från Grundsunds och Fiskebäcksfils i Tjörns härad belägne fiskeflägen;

2:o Att af de i Sunnerwikens sögderi mantalsfrifne 13,493 personer äro i skärgården boende 734, bland hwilka omkring 300 männer med hustrur och barn hemta sin bergning egentligen af fisket;

3:o Att här icke finnas några fiskare, som innehafwa hemmanslägenheter;

4:o Att den här befintliga fiskefredskapen egentligen består af 1,068 st. så kallade storbackeflofwar för kabljosfisket, med 40 a 50 krokar till hwardera, såsom ny wärd 8 a 9 R:dr Rgs; 1,020 st. småbackeflofwar för koljesfisket, med 90 st. krokar till hwardera, wärd 2 a 2½ R:dr Rgs; att de här wanlige sjöbåtarna, hwaraf 37 st. finnas, äro hwardera wärde från 300 till 500 R:dr Rgs; samt

5:o Att från detta sögderi årligen försäljes omkring 2,000 sjerdingar kabljo för 5 a 6½ R:dr Rgs per sjerding, 500 wåhlar långor för 4½ a 7½ R:dr Rgs wåhlan, 3, 4 a 5,000 tjug hummer för 1½ a 2 R:dr Rgs tjoget, samt 120 träd ostron för 4 a 5 R:dr Rgs trädet. Så underrättades de närvarande om föremålet för undersökningen, och anmodades att bland sig utwåhla någre personer, hwilka först kunde beswara de frågor, som nu komme att

göras; hwar och en obetaget, att härwid tillägga eller anmärka hwad han ansåg ledande till en närmare kännedom om ämnet. Sedan för detta ändamål blifwit utfsedde:

Olof Månsson på Malmö, 70 år gammal;

Anders Johansson på Kornö, 78 år;

Salteri-idkaren And. Schiller, 40 år, och

Lars Johansson på Fiskebäckskil, 40 år,

så framställdes följande frågor:

1. Hvilka slag af fisk äro för närvarande egentligen föremål för fisket i denna trakt?

Långor, torsk, makrill, sill, hummer och ostron.

2. Anses hwar och en vara berättigad, att på hwad ställe som helst idka fiske?

Ja, med undantag endast af ostronfisket, hwilket betraktas såsom tillhörande jordägaren.

3. Är således hummerfisket äfwen fritt för alla?

Ja!

Om Sillfisket.

Då de fleste närvarande uppgåfwo att de tagit werksam del i det stora sillfisket, som år 1808 upphörde, gjordes i afseende härpå följande frågor:

4. Männe orsaken till sillfiskets upphörande war att sillen blifwit utfiskad?

Nej! — dagen innan sillen gick bort syntes hon i sådan mängd, att blott en obetydlig del deraf kunde fångas.

5. Männe grunsets utkastande eller utriinnande ur dammarne kan anses härtill hafwa bidragit?

Nej! ty sill fångades inne wid sielfwa trankekerierne, flere år sedan de blifwit anlagde, och

man märkte ej att hon företrädeswis gick till
wid sådana ställen, der inga dylika werk funnos.

6. Anses sillen ej fly för skott och buller?

Hon är wäl skrygg för allt buller, och går för
ett ögonblick undan, men synes strart återkom-
ma till samma ställe. Wid Grundsunds fiske-
läge, der skott ofta lofas, får man nu mera
sill än på något annat ställe i denna trakt.

7. Kan man uppgifwa någon annan orsak till sil-
lens bortgång?

Nej! — man tror den wara föliden af en
naturdrift.

8. Gick man under förra sillfisket äfwen småsill?

Ja! i början och äfwen litet wid slutet af
fisketiden hwarje år. När den större fisken
kommer in, är det wanligt att den snärre,
som förut wisat sig, flyr undan. Sådant är
förhållandet både med sill och makrill.

9. Säg man att den förra sillen här lade sin rom?

Nej!

10. Ser man sillen nu mera här lägga sin rom?

Nej! man wet ej hwar detta sker; men tro-
ligen är det ute i hafwet.

11. Af hwad anledning förmodar man detta?

Emedan ynglet derifrån drifwes in till kusten.

12. När ser man här detta yngel?

Det wisar sig wanligen i Maj månad och drö-
jer här någon gång hela sommaren; andra år
går det bort efter 14 dagar.

13. Af hwilken sillsort tror man detta yngel wara?

Det alstras troligen af någon större sill, än den lodd-sill som nu fås här, hwilken i allmänhet ej har rom och mjölke.

14. Huru stor är den nämnde lodd-sillen?

Den är wanligen 6 tum lång.

15. Blefwe denna sill ej större, om den lemnades tid att wära?

Man kan ej bestämdt känna förhållandet härmed, men wid denna kust wisar hon sig ej som stor. Hon synes desutom i så betydlig mängd, då hon går till, att hon ej kan behöwa sparas. Med en liten not kan man på en dag få hundrade tunnor, och det är efter fångsten alltid nog sill öfwer som kunde wära till.

16. Ser man här någon stor sill liknande den gamla?

Fiskeri-idkaren Schiller, som deltagit i förra sillfisket några år näst före dess upphörande, swarade härtill: "Då för 2 år sedan en större mängd sill här gick till, fick man några stora sillar, lika den gamla, omkring 20 stycken på en båt. I fångad sej ser man äfwen dylik sill.

— En annan af de närwarande, med hwilken flere förenade sig, yttrade deremot, att den stora sill man nu får någon gång, är olif den gamla. En skillnad dem emellan är, att fenorne sitta närmare stjerten på den förstnämnde sillsorten.

17. Har man i denna trakt fiskat sill med garn?

Ja! under förra sillfisketiden brukades de på Walmö och andra ställen närmare land. De hade stora maskor och woro beräknade endast för fångsten af så kallad setsill.

18. Huru stora woro dessa garn?

20 famnar långa och 5 famnar djupa.

19. Hwad war wanligen fångsten med ett sådant garn?

Man kunde på ett dygn få 3 a 4 tunnor.

20. Har man gjort försök att begagna dessa garn på djupare watten?

Ja! men dessa försök hafwa misslyckats i anseende till starkt strömdrag.

21. Wet man ej att föreslå någon åtgärd, som för sillfiskets befordrande wore gagnelig?

Nej! man ser att tillgången på loddssillen ej minskas, utan att den går till, ehuru i olika mängd det ena året mot det andra; och man hoppas att den stora sillen skall återkomma förr eller senare.

22. Känner man någon orsak i allmänhet, hwarföre den så kallade loddssillen går till i större mängd det ena året än det andra, och af hwad anledning detta fiske år 1831 war betydligtynnigare än wanligt?

Nej! sådant kan måhända bero af windarne och wäderleken; och detta gäller äfwen om fiske 1831.

In fidem

Rob. Engelke.

Den 22 Juni å Fiskelåget Gullholmen i
Gronsts och Tjörns Sögdere.

Till den sammankomst, som blifwit utfatt att i ofwännämnde affeende härstädes hållas, hade genom wederbörande Kronobetjente blifwit kallade och nu infunnit sig flere bland åboerne så wäl å detta fiskeåge, som på Kärringön, Råön, Stocken och Hellwiksstrand; hwarjemte Herr Contracts-Prosten Beckeman, Krono-Befallningsmannen J. Hellberg och förre Salteri-idkaren Falck här tillstädeskommit. De närwarande underrättades om föremålet för undersökningen och anmodades att namngifwa några äldre personer, hwilka skulle beswara de frågor, som för dem komme att framställas, hwarwid de öfrige sedermera kunde tillägga sådane anmärkningar och upplysningar, som de funno nödwändiga för ämnets närmare utveckling.

Sedan för detta ändamål blifwit utsedde:
Jonas Andersson på Gullholmen, 72 år gammal,
Anders Jonsson på Stocken, 63 år,
Berndt Andersson på Råön, 60 år, — så framställdes följande frågor:

Om Sillfisket.

3. Idkades detta fiske här betydligt under den period, då den stora sillen gick till wid Bohuslänska kusten?

Ja! på detta fiskeåge funnos på en gång 10 stora sillwadar, och i det district, hwarifrån allmogen här är församlad, 22 stycken.

4. Känner man huruvida den förra sillen lekte här på kusten?

Man tror wäl att detta varit förhållandet, men någon erfarenhet härom har man icke haft.

5. Fanns den nämnde sillen hafwa rom och mjölke?

Nej; man fick stundom på 100 tunnor omkring 2 tunnor sill med rom och mjölke.

6. Gick man under förra sillfisket äfwen någon småsill?

Ja; — wid början af fisket hwarje år fick man någon dylik sill, sedan förswann den wauligen.

7. Tror man sig med någon säkerhet kunna bestämma orsakerna till det stora sillfiskets upphörande?

Nej; om det icke hör till sillens natur att hon flyttar från ett ställe till ett annat.

8. Wänne ej bullret i Skärgården bortjagade sillen?

Nej; wid sjelfwa fiskandet war mycket buller, men man märkte ej att sillen dertföre flydde bort.

Salteri-idkaren Falck, som sedan 1784 wilstats i Skärgården, tillade, att han ofta anmärkt det sillen, som kommit in till bryggorne, gick undan för det minsta buller, men att den ofta kom straxt tillbaka på samma ställe. Han drog deraf den slutsats, att endast ett ganska starkt och länge fortsarande buller, såsom en kanonad, skulle kunnat bortjaga sillen.

9. Flydde sillen för grums?

Härtill swarade de fleste närwarande: nej.

Falck anförde, att sillen, då hon i mängd gick till i någon fjord, ofta fångades nära grumsdammar, som för längre tid sedan blifwit an-

lagde; men efter flere års förlopp wisade sig werkan af de anlagde tranfokerierne såsom menlig. Så war förhållandet t. ex. i Hacketfjord. Detta yttrande innesfattade likwäl endast en förmodan och man kunde i detta ämne ej med wisshet bestämma något.

Då Jonas Andersson häremot anført att fillen kom in i Ellesöfjerden till och med 1806, der flere tranfokerier woro långt förut anlagda, erinrade Prosten Beckeman att detta skedde efter så stark storm, att den kunnat drifwa fillen in, utan afseende på hwad hinder som helst. — Andersson förenade sig med Falck och tillade, att fill, som man tillät ruttna på botten, war troligen ännu mera skadlig för fisket än sjelfwa grumset. Slutligen anfördes, att år 1795 gick fillen i stor mängd till i Kråksund, der några tranfokerier förut woro anlagde, ehuru ej ute wid sjelfwa stranden; att efter detta år många nya verk anlades i närheten, och att fillen sedan desß aldrig kom till samma ställe, i lika stor mängd som nyknännde är.

10. Fångas i denna trakt nu mera någon fill?
Helt obetydligt och endast wid utfären.
11. Hurudan är den fill som nu här fås?
Det är småfill.
12. Är denna småfill lik den mindre som syntes under förra fillperioden?
Ja!
13. Synes här någon större fill, liknande den gamla?
I Kattegat, 4 till 6 mil ut från land, ser man wid wackert wäder stinnar af större fill.

Ufwen ser man sej, som slukat sill, liknande den, som fångades under förra sillfisket.

14. Anser man den småsill, som wisar sig här, kunna wära och blifwa stor?

Den sill, som går in här i Skärgården, blir icke stor, eller wisar sig åtminstone ej här som sådan.

15. Är den småsill man fångar här, och den stora man någon gång ser, af samma slag?

En af de närwarande (Isaac Olsson) trodde att så förhåller sig och att den lilla sillen, lik annan smärre fisk, går in till kusten, under det den större står utanför i hafwet.

16. Synes här något sill-yngel?

Ja.

17. Hwaraf tror man att detta yngel alstras?

Uf större sillar, hwaraf man stundom ser några om wären.

18. Finnes här någon bland de närwarande, som i afseende på sillfisket har någon ytterligare upplysning att meddela?

Nej.

In fidem

Rob. Engelke.

Den 26 Juni å Siskläget Klädesholmen
i Orousts och Tjörns Sögdari.

Samtelige Fiskare från Kyrkesunds Skärgård,
samt Klädesholmens och Könnängs Capellförsamlin-

gar, äfwen som Herr Contractsprosten Rhedin och Capellpredikanten Lundbeck woro kallade att deltaga i detta sammanträde. Sedan Krono-Befallningsmannen Hellberg, till hvars fögderi detta district hörer och som härwid äfwen war närwarande, gifwit tillkänna att ett betydligt antal af de kallade nu woro tillstädes, erhöillo de företräde. På sätt som skett wid de förra sammanträdena, underrättades wederbörande om undersökningens föremål samt anmodades att bland sig namngifwa någre af de äldste, hwilka skulle beswara de frågor, som komme att framställas, hwarwid de öfrige närwarande ägde göra de tillägg och anmärkningar, som de funno nödige. Sedan härtill blifwit utfedde:

Johan Gullbranson på Åstol, 60 år gammal,
 Pehr Rasmusson på Herrö, 64 år,
 Olof Torbjörns son på Tjörnskalf, 56 år, och
 Abraham Ohman på Klädesholmen, 56 år,

och jemwäl blifwit anmärkt att antalet af fiskare och fiskebåtar m. m. i denna trakt äro inbegripne uti uppgifterne derom för hela fögderiet, företogs undersökningen med frågor, nemligen:

1. Hwilka slag af fiske idkas i denna trakt?

Fiske af långa, torff och hummer äro de som hufwudsakligen här idkas; äfwen fås flundror, rockor m. m.

2. Förmenas någon, att på hwad ställe som helst idka fiske af alla slag?

Nej: — Äfwen ostronfisket drifwes på grundar wid Klädesholmen af fiskare från andra orter.

Om Sillsfisket.

3. Erinar man sig ännu huru sig förhöll under det förra stora sillsfisket?

Ja: — ty sillen gick till här i ymnighet.

4. Vid hwad tid på året kom den till kusten?

I början wid Michaeli och derefter senare på året, nära Jul.

5. Gick man då äfwen någon småsill?

Ja skarp-sill, och i början af fisket hwarje år äfwen sådan mindre sill, som nu fångas och kallas i allmänhet lodd-sill; men denna försvann då den stora sillen senare på året kom in.

6. Är lodd-sillen af samma slag som den förra stora sillen?

Man känner ej detta med wisshet, men lodd-sillen är i smaken olif annan sill och liknande hwittling; den är desutom mindre och har aldrig fångats till den storlek som den förra.

7. Har man sedan år 1808 här fått någon stor sill?

Ja; år 1809 tog man, på Hakefjord, någon stor och små sill, blandad, under isen. Sedan denna tid har man endast fått några få sillar liknande den gamla sillen, och dessa mycket magra samt med mindre fjäll än den gamla.

8. Wisar sig sill längre ut i sjön?

Ja; på 4 a 5 mils afstånd från land ser man stundom i wattenytan både stor och små sill; äfwen fås någon i fångad stor fisk.

9. Känner man här någon sill, som kallas gräs-sill eller ganessill?

Ja; men denna inbegripes äfwen under den allmänna benämningen af lodd-sill.

10. Är ej denna fill lik den förra stora fillen?
 Nej; — hon är kortare, tjockare och äfwen i smaken olifa.
11. Fick man äfwen sådan fill under förra sillfisket?
 Ja, något.
12. Fanns den förra stora fillen hafwa rom och mjölke?
 Ja; en mindre del bland dem.
13. Finner man äfwen hos lodd-sillen rom och mjölke?
 Ja: — men litet och endast hos de större lodd-sillarne, hwilka likwäl äro mindre än den gamla fillen.
14. Säg man rommen och mjölken wara flytande hos den förra fillen?
 Nej; åtminstone sällan och det endast hos några få.
15. Huru är förhållandet i detta afseende med lodd-sillen?
 Man har ej sett des rom eller mjölke wara så beskaffad.
16. Gäller denna uppgift äfwen om den lodda, som kallas gräsfill?
 Nej: — hos denna wisar sig flytande rom och mjölke om wären.
17. Har man anmärkt att någon fill af den större eller mindre sorten laggt sin rom här wid stränderne?
 Nej, och man känner ej hwar detta sker, — troligen på grund i hafwet, om wintern nära wären.

18. Synes här sill-nygel?

Ja om våren, först ej större än en nål. Under sommaren växer det till 3 a 4 tumms storlek och går sedan ut i hafvet. Enahanda war förhållandet under förra fisktiden.

19. Fångades eller fångas nu detta nygel?

Nej, det går ut genom maskorna i wadan.

20. Har man här sett sill, fångad wid andra kuster, lik den förra Bohuslänska?

Nej; den man får i Danmark och annorstädes är ej lik vår förra.

21. Har man här sett någon af den sill, som i år blifwit fångad på denna sidan om Lindesnäs?

Nej. — En af de närwarande, Olof Torbjörns-son, som biträdt wid det år 1816 för Kronans räkning försökta fisket på djupet, yttrade härwid, att han bland den fångade sillen sett sådan som liknade vår förra stora, äfwen som mindre sill lik den man nu fångar här.

22. Är det bekant hwaraf sillen tager sin föda?

Man tror att den äter sillfjäll, dels emedan man sett den öppna munnen för att sluka dem, dels äfwen derföre att man i sillens mage finner ett fint grus, som tros vara af sillfjäll. Lemningar af andra födoämnen finner man icke.

23. Hvilka orsaker tros hafwa bidragit till det stora sillfiskets upphörande?

De äro okända. Man kan ej tillskrifwa det sillgrumset, emedan detta förwarades uti dertill inrättade dammar. Ofta fångades sill inwid dese lång tid sedan de blifwit anlagde. Sådant war förhållandet beständt i Hafesjord.

Lika litet kan man antaga att fillen war utfiskad; ty tillgången war lika stor wid slutet af sillfisketiden som förut. Bullret i skärgården kan ej heller anses som en tillräcklig förklaringsgrund. Den förra fillen gick alltid, liksom loddfillen nu, i slutna stimmar och på rak lineä; om hon blef skrämmd, gjorde hon en hastig wändning, men kom snart igen på samma ställe.

24. Då Capellpredikanten Herr Lundbeck i en af honom från trycket utgifwen skrift tillkännagifwit åsigtter, som till någon del icke äro öfwerensstämmande med de här yttrade, så anmodades Herr Pastorn att närmare förklara de anledninggar han haft att anse fillen hafwa blifwit bortjagad genom buller från kusten?

Uppgiften i denna del war endast föranledd af en förmodan, grundad på det kända förhållande, att fillen i början af den tid hon här gick till, fångades långt in i skärdarne, och deremot wid slutet af samma period ej kunde fås utan längre ut i skärgården.

En af de närvarande gjorde härwid den anmärkning, att fillen år 1807 war inne wid Swansund, således inom skärgården. Detta nekades ej heller af de öfrige.

25. Hvilken war Herr Pastorns mening om sillens föda?

Det swar som redan blifwit gifwit på denna fråga, öfwerensstämdes afwen med hans erfarenhet; men hos den så kallade gräsfillen träffas afwen lemningar af flere slags födoämnen.

26. Måne ej beskaffenheten af de födoämnen sillen förtär, verkar på des storlek och större eller mindre fetma?

Man känner ej de orsaker, som härtill bidraga.

27. Vet man bestämdt att lodd-sillen har rom och mjölke?

Ja, af egen erfarenhet, hwad den större lodd-sillen angår.

28. Kan tiden då sillen leker uppgifwas?

Nej icke med säkerhet; men det förmodades ske om vintern eller bittida om våren.

Profesör Nilsson framställde härefter 2:ne frågor:

29. Fås någon stor sill bland den småsill, som nu fångas?

Ja.

30. Är denna stora sill lik den, som förr fångades här?

Ja: — Tillfällen gifwas då några sillar afwen fås, som både i storlek och smak äro lika den förr wanliga stora sillsorten.

31. På den fråga, som ytterligare framställdes och särskilt gjordes Herr Prosten Rhedin samt Krono-Befallningsmannen Hellberg och Pastor Lundbeck, huruwida man kunde föreslå någon åtgärd, som, med någorlunda säker beräkning, kunde anses verka till sillfiskets befrämjande, swarades:

Nej: — men man hyste det hopp att sillen, som under flera perioder gått till wid denna kust, skulle förr eller senare återkomma. — Häri instämde samtelige närvarande.

In fidem

Rob. Engelke.

Den 27 Juni å Kalfsund i Götheborgs
Fögderi.

Till denna sammankomst woro kallade fiskarne inom Götheborgs Fögderi, af hwilka flere härstädes infunnit sig, och på derom gjord anmälan af Krono-Befallningsmannen i orten, E. Bratt, som äfwen tillstädeskommit, nu erhöillo företräde.

Härefter underrättades de närwarande om sammankomstens ändamål och anmodades att bland sig namngifwa några så personer, hwilka först skulle beswara de frågor som komma att framställas, hwarwid en hwar sedermera borde göra de påminnelser eller tillägg, han trodde kunna bidra till ämnets närmare kändedom. Sedan för detta ändamål blifwit utsedde:

Anders Henricsson i Thorslanda, 72 år gammal,
Förre Salteri-Bokhållaren Widegren, 63 år, och
Salteri-Bokaren Mjöberg, 55 år gammal,

börjades undersökningen med frågor, som följer:

1. Hwilka slag af fiske äro egentligen föremål för fisket i denna tract?

Torsf, kolja, hwittling, makrill och sill, äfwen långa och hummer, ehuru ej till betydnhet.

2. Anses fiskerättigheten på hwad ställe som helst fri för alla?

Ja, äfwen wid stränderna förmenas ingen att idka något slags fiske, eller att der upptaga skal.

Om Sillfisket.

3. Minnes man ännu här det förra stora sillfisket?

Ja; ty den stora sillen gick allmänt till i denna trakt, och det i hymnighet.

4. Fick man under förra sillfisketiden äfwen sill, som war mindre än den då wanliga?

Ja, wid början af fisketiden hwarje år fick man wanligen skarpfyll, sedan kom den stora sillen och slutligen på våren loddfyll, sådan som ännu fås här.

5. War den stora sillen någon gång blandad med småfyll?

Nej — icke förr än åren 1806, 1807 och 1808, då den stora sill, som inkom senare på våren, war blandad med småfyll, hwilken war mager och otjenlig både till saltning och tranfokning, samt lik den loddfyll, hwilken äfwen nu allmänt förekommer.

6. Fanns den stora sillen hafwa rom och mjölke?

Ja; men endast en ringa del af den, omkring 1 tunna på 150.

7. Har loddfyllen rom och mjölke?

Nej icke i allmänhet, men då hon är något större än den, som wanligen förekommer, finnes äfwen hos denna sill rom och mjölke.

8. Såg man den förra sillen leka här wid kusten?

Nej.

Salteri-Ädparen Wjöberg yttrade härwid att, enligt hans tanka, sillen affatte här sin rom.

9. War den förr fångade loddfillen af samma fillslag, som den förra stora fillen?

Mjöberg swarade härtill Ja; och att detta äfwen gällde om den loddfill som nu fås.

10. Är detta öfwerensstämmande med de öfrige närvarande fiskarnes tanka?

Nej.

11. Säg man här under förra fillperioden något fill-nygel?

Ja, i Maj och Juni månader wisade det sig här, och war 2 till 3 tum långt.

12. Ser man ännu dylikt nygel?

Ja, man ser det inne i wikarne wid nämnde tid och finner det äfwen i fångad fisk.

13. Wisar det sig i samma mängd nu som förr?

Detta kan man ej afgöra.

14. Wet man, hwarthän fill-nyglet går, då det upphör att synas här?

Det går ut på djupet.

15. Synes loddfillen här under hela året?

Nej, den går och kommer; man ser den 2 till 3 mil ute ifrån kusten, och får den äfwen i buken på der fångad fisk.

16. Känner man här det slag af fill, som i norra skärgården förekommer under benämning af gräsfill?

Ja, dylikt fill fås också här, om wåren, wid hwilken tid hon äfwen fångades under förra fillfisketiden.

17. Är denna gräsfyll af samma slag som den förra fillen?

Nej, denna fill, som har rom och mjölke, är mindre och af olika smak.

Mjöberg yttrade härwid, att han ansåg den omnämnda gräsfyllen, äfvensom loddan och den stora fillen, vara af samma slag; hwaremot de öfrige närvarande anmärkte, att gräsfyll aldrig är fullt så stor, som den förr wanliga storsfillen.

18. Är tillgången på gräsfyll hnuig?

Man har någon gång i ett notkast fått 12 tunnor deraf.

19. Förekommer här fill under andra benämningar än de redan omtalta?

Endast en så kallad sommar- eller ister-fill, hwilken är af samma slag som loddfillen, och någon gång fångas här i obetydlig mängd. Denna fill wisar ej rom eller mjölke.

Profesor Nilsson gjorde nu följande frågor:

20. Fångades ej i denna trakt omkring 150 tunnor storsfill om wären år 1832?

Jo.

21. På hwad ställe fkedde denna fångst?

På Björköfjorden.

22. Af hwad slag war denna fill?

Det war gräsfyll.

23. War den lik den gamla stora?

Nej, den war något kortare och mera tjock.

24. Vidare frågades, om man känner orsaken dertill, att den stora sillen upphörde att komma in i denna skärgård?

Nej; — men den blef icke utfiskad. En af de sista åren af förra sillfisketiden wisade hon sig i större mängd än förut varit wanligt; ej heller flydde hon för grums eller buller, ty man tog sill t. ex. i Baggesund, 20 famnar från tranfokeri-werk, som woro anlagda många år förut; och af buller skrämdes sillen wäl ganska lätt, men syntes ej fly mer än några famnar, då den återwände. Kanske hör det till sillens natur, att tidtals besöka wiså kuster. Den har i äldre tider sökt denna skärgård, den kan ock komma åter i sinom tid.

25. Får man bland den lodd-sill, som nu fångas, någon stor sill?

Det händer stundom att man i ett netkast får några få dylika sillar.

26. Äro dessa stora sillar af samma slag som de öfrige?

Man kan ej bestämma huru härmed förhåller sig.

Njöberg yttrade härwid, att han år 1818 saltade 1,000 tunnor sill. Denna sill war af olika storlek; och deribland fanns stor sill, lik den gamla.

27. Känner man orsakerna dertill, att sill-fångsten blirynnigare ett år än ett annat, och wet man derom något rörande fisket år 1831?

Nej. Man känner ej annat, än att wäderlek och windar dertill kunna bidra.

28. Har man erfarit att, då flere stränga iswintrar följt efter hwarandra, sillfisket varitynnigare näst derefter.

Nej; — man kan ej bestämdt erinra sig att förhållandet varit sådant, men det är wanligt att, då isen under vintern bryter opp, gör man god fångst.

29. War vintern år 1818, före det då inträffade sillfiske, så kallad isvinter?

Ja.

30. Woro wintrarne, närmast före 1831 års sillfiske, iswintrar?

Man kunde härå ej lemna något bestämdt swar.

31. Upphör sillfisket alldeles under en isvinter?

Nej; man fångar äfwen då något sill, enär, såsom wanligen händer, isen tidtals uppbruter.

32. Känner man medel, att använda till sillfiskets förbättrande?

Nej.

33. Wore det ej nyttigt, att spara småsillen?

Nej, den går i alla fall bort från kusten, och man finge i sådant fall hwarken liten eller stor sill.

In fidem

Rob. Engelke.

Till dagens justerings-protocoll får jag wörd-
samt andraga följande:

Att de i undersöknings-protocollen intagna upp-
gifterne äro sådana, som de wid förhören tillstådes-
warande personer lemnat eller medgifwit dem, får
jag härmed intyga. Likwäl, i fall man på dessa
uppgifter skulle wilja grunda ett bestämdt omdöme
om det förra sillfiskets förfall och de nuwarande
fiskeriernas tillstånd i Skärgården, anser jag min pligt
fordra att wid nämnda uppgifter bifoga en och an-
nan anmärkning.

Enligt mitt förmenande kunna de lämpligast
indelas i sådana, som grunda sig på fiskarens egen
erfarenhet, och sådana, som endast bero af förmodan
och gissning. Till de förra tror jag mig, hwad sill-
fisket beträffar, böra räkna följande:

1:o Att utansför norra Skärgården finnes en mängd
stor, mogen sill; att denna ofta fås i den gräsen och
torff, som derute fångas; att den wisa årstider be-
finnes hafwa rom och mjölke; att den är mycket olif
den Norriska wintersillen, som fångas på westkusten
af Norrige.

2:o Att om wåren träffas en större eller mindre
mängd sill-yngel i de inre delarna af Skärgården, i
wikar och kring holmar; att detta yngel tydligen
wärer under första sommaren till en längd af 3 tum;
att den småsill, som hunnit kring 4 tum i längd,
kallas fjoryngla; att den småsill, som är större, kal-
las lodd-sill eller lodda; att lodda finnes af olika stor-
lek, från 5 till 9—10 tums längd; att i den större
loddan träffas rom och mjölke, ehuru aldrig mogen
och flytande, och att ibland lodd-sillen stundom fån-
gas någon stor mogen sill, lik den förra och lik den,
som omtalas i första momentet.

Deſa öſwerensſtämmande uppgifter grunda ſig på fiſkarens egna iakttagelser och kunna ſåledes ſwårligen betwiflas. Men på helt annat ſätt förhåller det ſig med de uppgifter, ſom ej äro annat än mer eller mindre rimliga ſlutſöljder af iakttagelserna. Deſa befinnas ockſå alldeles icke öſwerensſtämmande: hwad den ena jakar, nekar den andre. De äro ſåledes blott att anſe ſåſom fiſkarens egna meningar, tycken, gifningar. Till ſådana ämnen anſer jag följande böra räknas:

1:o Huruwida det yngel, ſom under wårtiden och ſommaren wiſar ſig i de inre delarna af ſkårgården, tillkommit genom rom och mjölke af den stora mogna ſillen, eller thy förutan ſtiftas, d. w. ſ. alſtras af hafswattnet. Den förra meningen delas af de fleſta fiſkare; den ſenare förſåktades af dem, ſom inſunnit ſig wid förhöret i Fjällbacka.

2:o Huruwida ſillen leſwer af animalifk eller vegetabilifk föda, och om den mogna ſillen ſamlar ſig på wiſa årtider för att ſkaffa ſig födoämnen, eller för att lägga rom.

3:o Huruwida loddan, eller den ſill ſom beſtmes wara mellan 5 och 9—10 tum, är en egen art, hwilken aldrig blir ſtörre, eller ock utgör mellanlänkar mellan ynglet och den stora ſillen, ſom träffas utanför ſkåren och ſom, ehuru i mindre antal, ſtundom går in.

4:o Huruwida den ſå kallade iſterſillen, hwaraf ibland fiſkas några tjog eller några tunnor under ſommartiden, utgör en egen art, eller är ſamma art ſom den wantiga loddan.

5:o Huruwida gråsſill eller Majſill, ſom i April och Maj, ehuru i ringa antal, beſtmes gå in på grunderna wid land och der leſa, ſamt der-efter är lös och ſliddrig i köttet, är en egen ſämre

art, eller också samma art som den öfriga goda storsillen, hvilken försämrats därför att den blifwit landständer.

Alla dessa frågor torde det vara af mer eller mindre wigt att så bestämdt afgjorda; men de swar, som fiskarena lemna, äro osäkra och hwarandra motsägande.

1:o Någon torde anse öfwerflödigt att jag upptagit den i första momentet anförda fråga; men så förhåller det sig icke. Den står i nära samband med de följande. Ty ehuru nu mera ingen, som gör anspråk på bildning, lärer antaga de fiskares mening, som påstå att loddan stiftas ur hafswattnet, torde dock ingen kunna neka att ju nämnde fiskare i sina uppgifter äro ganska consequenta. De försäkra nemligen, såsom följd af långwarig erfarenhet, att den stora sill, som wistas utanför skären, är fullkomligt lik den förra sillen, samt att loddan aldrig leker. Härigenom twingas de verkligen att antingen anse loddan som omogen sill, hvilken fullwärt utgör romläggande storsill, eller också antaga att ingen romläggande sill behöfwes för att alstra det yngel, hwilket småningom utwäxer till loddan. Hwarföre de icke anse loddan för omogen storsill, skall jag nedanför söka wisa.

2:o Rörande sillens födoämnen äro äfwen uppgifterna ganska olika i skärgården. Några fiskare antaga att sillen lefwer af sill-yngel, andra synas tro att hon lefwer endast af hafswattnet; några deremot att hon lefwer af de fjäll, som andra sillar skaka från sig. Denna sista mening war den rådande wid Klädesholmen och antogs äfwen af Herr Kapellpredikanten Lundbeck. Jag kan ej antaga denna mening. I alla de sillar jag öppnat, och de utgöra ett ganska stort antal, har jag funnit mer eller mindre tydliga lemmingar af entomostraca och andra

crustaceer; stundom besinnes magen dermed alldeles fullproppad, stundom förekommer bland de nämnda födoämnen äfwen fiff-yngel.

Således har jag genom egna repeterade iakttagelser kunnat stadga min öfvertygelse rörande sillens födoämnen. Härvid bör jag också anmärka, att jag merendels alltid funnit en wida större mängd af nämnde födoämnen hos de mindre sillar, än hos de stora, som haft mogen rom och mjölke. Af denna omständighet, i förening med den wäl kända att sillen afmagrar mot lektiden, har jag trott mig kunna draga den slutföljd, att den mogna fillen ej samlar sig på bankarna eller ingår i stim i skärgården för att söka födoämnen, utan i synnerhet för att lägga rom.

3:o Huruwida loddan är egen art eller utgör ungar af den stora fillen, lärer utan twiswel anses för en af de wigtigaste frågorna. Jag torde derföre böra utförligare söka utreda den.

De fiskare, som mena att loddan är en egen art, hwilken aldrig wäper till stor sill, anföra såsom grund för denna mening, att loddan skiljer sig från storsillen genom större huswud i förhållande till kroppstorleken, smalare kropp och helt annan smak. Dessa uppgifter om skillnaden mellan lodda och storsill äro fullkomligt riftiga; men de bewisa icke det de åhysta, utan snarare motsatsen. En ju mindre sillungarna äro, desto större huswud hafwa de alltid i förhållande till kroppslängden; och denna huswudets relativa storlek aftager småningom i jemm progression med kroppens tillwärt. Derom kan hwar och en lätt öfvertyga sig genom egen iakttagelse. Om man tager för sig en series af sillar från ynglet af 3 tumslängd till den fullkomligt mogna af 12 tum, skall man genom mätning finna att huswudets rela-

tiva storlek märkbart aftager för hwarje tumtal, som kroppen tillwäxer i längd.

Sos en fill af

3	tums	längd	faller	yttre	gränsen	af	4:de	hufvudlängden	nästan	midt	på	stjertfenan.																								
4	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	litet	innanför	midten.																						
5	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	på	inre	4:dedelen.																				
6	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	wid	stjertfen- roten.																			
7	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	$\frac{1}{2}$	tum	innanför	roten.																	
8	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	5:te	hufvudlängden	wid	yttre	spetsen.												
10	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	på	yttre	tredjedelen.									
11	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	ungefär	midt	på	stjertfenan.					
12	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	litet	innanför	midten	af	stjertfenan	*)

Häraf ser man tydligt hufvudets progressiva aftagande från fill-nynglet af 3 tum till den mogna fillen som håller 12. Nu är det just mellanlänkar- na af 5 till 10 tum, som i skärgården kallas lodd- fill; hwad som är mindre i serien kallas fillstagg, fillnyngel, fjoryngla; hwad som är större kallas storsfill, aflingsfill, wäljsfill. Det är derföre swårt att inse hwarföre just dessa mellanlänkar skulle utgöra en egen art. Hur man betraktar saken, nödgas man wäl antaga att den stora fillen, som nu håller 12 tum, någon gång warit mindre och hållit blott 5, 6, 7, 8 tum; men ingen har sett någon fill af nämnde längdmått, som ej kallas lod- da **). Alla filltrakter wid Sveriges kuster hafwa sitt fillnyngel, sin loddan och sin storsfill, ehuru ej under samma namn.

Hwad den andra olikheten beträffar, att loddan är smalare än storsfillen, så förhåller det sig dermed alldeles på samma sätt som med hufvudets längd. Sillen wäxer först på längden och tilltager med åren i bredd.

*) Jag får anmärka att alla de här mätta exemplaren legat i sprit.

***) Skarpfillen är en ganstka skild art, som ingen hopblandar med den ifrågawarande.

Den tredje skiljaktigheten mellan lodda och storsill, att köttet har olika smak, synes ej bewisa att de utgöra olika arter, helst köttet af andra djur, under olika ålder, icke heller har samma smak. Jag behöfwer blott erinra om den olika smaken hos kalfkött och orkött.

Widare har man anfört att loddan är egen art derföre, att hon ej befinnes större nu än för många år sedan. Denna uppgift bör man icke förstå på det sätt som skulle all lodda vara lika stor; ty lodda kallas hon från den stund hon hunnit en längd af 5 tum och till des hon blir 9—10 tum; Men större träffas hon aldrig såsom lodda, af det enkla skäl, att sedan hon blir större kallas hon ej mer lodda, utan storsill. Att anse lodda och storsill för skilda arter derföre att loddan är mindre, wore lika förhastadt, som att anse föl och häst för olika arter derföre, att man aldrig ser det förra så stort som den senare.

För att vidare öfvertyga mig om rätta förhållandet med denna wigtiga fråga, har jag undersökt så wäl de yttre som inre delarna hos mångfaldiga exemplar af lodda i olika storlek, och derwid aldrig kunnat upptäcka andra skiljaktigheter än just sådana, som olika ålder medför. Hos alla finnes samma form af mage, tarmkanal, lefwer m. m., samma antal af blindtarmar, vertebrer, resben, fenstrålar o. s. w. Hos loddan har jag desutom aldrig funnit fullt mogen rom eller mjölke; men hos den större loddan har jag alltid funnit den mer utbildad än hos den snärra.

Likwäl, ehuru loddan ej utgör en från storsillen skild art, torde dock den frågan kunna uppstå, om hon ej kan utgöra en egen mindre race af denna art och således vara ett slags strömming.

Om så förhölle sig, skulle 2:ne olika racer af samma art lefwa i samma watten och således under alldeles samma yttre inslytanden, hwilket af flera skäl icke lärers kunna antagas. Desutom försäkra alla gamla fiskare, att, oaktadt loddan fångas under alla årstider, hon dock aldrig befinnes hafwa flytande rom och mjölke.

Af alla dessa skäl synes det mig derföre otwifwelaktigt att loddan ej utgör hwarken egen art eller race, utan ungar af storsillen.

Men om man också antoge att loddan aldrig kunne större längd än kring 10 tum, så kan man wäl ändå icke neka att den lodda, som är mindre, är omogen; och det är likwäl ett factum att den mesta lodda, som med wadarna uppfiskas, ej håller mer än 5—6 tum i längd.

Angående den frågan om isterfyll eller ganesfyll är en egen art, torde jag böra anmärka att jag äfwen haft tillfälle att undersöka den fyll af 8—9 tum, som i Skärgården kallas isterfyll, och derwid icke funnit andra skiljaktigheter från den wanliga loddan af samma storlek, än att den förra warit fetare, hwilket troligast kommit deraf att hon haft större tillgång på födoämnen.

Gråsfyll eller Majfyll är ej annat än wanlig fyll, som är hwad somlige fiskare kalla landständer, d. w. s. sådan fyll, som håller sig om wåren inne på grunderna, der hon blir mager och lös i köttet, samt derigenom mindre duglig till födoämne. Enligt en skrifwelse till Kongl. Commerce-Collegium, daterad Stavanger den 14 Maj 1833, förhöll det sig på samma sätt wid Norrige år 1808, der sillen ingick under wintern, men blef stående inne i några fjordar under land ända in på sommaren och blef derigenom otjenlig till föda ("uspiselig").

Af allt detta synes mig följa: att i norra Skärgården en mängd sillhyngel årligen wisar sig: att detta småningom tillwäxer till så kallad fjoryngla, smålodda, storlodda, samt att denna, då mognadsperioden börjar nalkas, försvinner ur Skärgården och drager sig ut på djupet, der den vidare utwäxer till storsill, som derstädes leker och hwarifrån årligen, under wårtiden, ingå stimmar af yngel i det grundare wattenet. — Detta är också i fullkomlig analogi med det, som hos flera fiskarter inträffar. Sillen går således icke ur sin basin (Kattegat). I Söders Skärgård, som är belägen 12—15 mil från den förra, är förhållandet enahanda, dock med den skillnad att här ingår redan långt mera stor sill om wintern, än i norra Skärgården. Under wintern 1825—1826 fångades här kring 100 tunnor stor mogen sill, och under wintern 1831—1832 fiskades 150 tunnor dylif. Att denna icke war sådan lös och osmaklig gräs sill, som förut blifwit omtalad, utan fet och god, synes bäst deraf att hon färsk förnytrades här i Götheborg till 16 sk. tjoget, och att, efter fiskarens egen uppgift, hela fångsten betaltes med omkring 5,000 R:dr Rgs. Men under samma winter uppdrogs med wadar i samma Skärgård kring 10 gånger så mycket sillungar (Jemf. mitt underd. Betänkande af d. 1 Nov. 1832).

Swad jag här anført har afseende på fiskarens uppgifter rörande det närwarande sillfiskets tillstånd. Jag anser mig äfwen föranlåten att bifoga några anmärkningar rörande det förra sillfisket och dess upphörande med år 1808.

Att orsaken dertill icke warit den att sillen blifwit utfiskad, weta de flesta fiskare ganska wäl; och i sanning kan jag ej begripa huru en sådan mening kunnat komma i ontopp. Swad mig be-

träffar, har jag aldrig hwarfen hyst eller yttrat den. Deremot har jag på flera ställen oförtäckt yttrat att sillen gick bort 1808, och jag har äfwen lika öppet yttrat min öfvertygelse att trangrums och buller dertill bidragit. Desså detta har nu blifwit nekadt af flere fiskare, af det skäl att sill stundom blifwit tagen tätt inwid trankoken. Detta samma anföres på åttskilliga ställen i Trangrums-acten. Det är således ett factum, som ej kan bestridas; men det bewisar icke hwad fiskarena dermed welat bewisa, ty sillen fiskades wid trankoken ej förr än hon lekt ut, då hon war trög och duswen och dertföre lät indriswa sig af westliga windar. Att hon, innan hon lekt, hindrades af buller och trangrums att ingå i skärgården, samt jägtades derigenom från ett ställe till ett annat, synes tydligt af en mängd data från förra sillfisketiden.

En Författare, hvars afhandling är införd i Götheborgs Wetenskaps- och Witterhets-Samhälles Nya Skrifter, 1. D. sid. 40, och som i tjugufyra år self lagt hand wid sillens fångande och insaltning, berättar:

År 1754 seglade jag med flera — — — till Götheborgs skärgård. Wi sloge läger på söderöarna och togo hwar natt i våra nät så mycken sill som kunde skötas. — — År 1756 i September kommo 8 Swenska örlogsskepp och lade sig in på Risö fjord. Om aftonen satte wi våra nät efter wanligheten på detta ställe; men om morgonen fanns ingen sill i näten — — — wi måste fånga den i öppna sjön, så länge skeppen lågo qwar — — — År 1757 flyttade jag till Hålsö. Folket här hade förskaffat sig en not, hwarmed de fångade wid deras holmar så mycken sill de wille. Året derpå lät en köpman från Carlshamn här bygga ett salteri.

En Boråsare byggde på andra landet eller wid Skarwiken. Här blef nu mycket buller o. s. w. — — Sillen gief bort från dessa holmar. — — Jag flyttade till Bowiken. Här war sjön så full med sill, att fiskarena med ringa besvär togo så mycket de hoppades kunna få sälja. Denna herrlighet warade i 3:ne år, då en Herr Wulfflo lät bygga på denna holme. En landmätare bygde midt emot på andra sidan om sundet, hwaraf hände att sillen genast förswann från dessa klippor, o. s. w.

I Götheborgs Dagblad: Zwad Nytt? för den 26 Nov. 1782, läser man: Denna så tidigt började fokning har redan wisat, det man befarade att sillen i södra delen af Skärgården håller sig i hafsbandet, der den ej kan fångas; men deremot norr om Gulholmen och kring Lysekil, hwarest ännu inga tranfokrier förgiftat wattenet för henne, äro alla wikar uppfyllda.

I Trångrums-acten finnas följande år 1784 på ed afgifna intyg:

Sid. 176. Det är alla här (wid Marstrand) boende lotsar och fiskare nogsamnt bekant, att före tranhusets nedflyttande till sjön, både inom och wid hamnen, fångades flera tusende tunnor sill — —; men så snart tranfokningen 1765 börjades, wesk sillen undan till närmaste klippor och kom ej förr, än wid winterns början och då starka westliga stormar liksom med wåld kastade sillen hit. — — — Det är en allmänt känd sak, att förr än de stora tranfokerierna på Kråkerön, Långön m. m. anlades, fångades nästan den mesta sill i hela Bohuslänska Skärgården tätt inwid och kring dessa holmar — — —; men allt sedan har fiskaren ej kunnat utkasta sina notar på närmare håll än tre sjerdedels och en mils afstånd o. s. w.

Sid. 177. Sillen skyr verkligen för tran-grumset; men mot slutet af fångsten, då sillen är duswen, kan hon af wind och wåg indrifwas och följaktligen händelsewis wid tranfokerierna fångas.

Sid. 183. Sillens wanliga lektid är wid des första ankomst, då den alltid är skugg och yr, men då den affatt sin rom — — — finnes den sucklig och lifasom stel. — — — Sillen sätter sin rom förnämligast på tång och sjöwårter, som efter sillens lektid finnas betäckta med sillrom — —, hwadan ock på sådana ställen om wårtiden en myckenhet späd sill warit mest synbar.

I Salteri- och fiskeri-idkaren Swenssons Be-rättelse om sillfisket (Götheb. 1822) finnas följande uppgifter:

Sid. 4. Sillfisket börjades wid Styrsons samt Niso fjord — —, men, så snart man började bygga salterier och tranfokierier deromkring och i södra Skärgården, flyttade sillen sin ingång till den nordligare. — — Sedan Skärgården blifwit öfwerallt bebygd, inkom sillen, lifsom förstörd och förströdd, i mindre flockar, så wäl i södra som norra Skärgården, på åttskilliga ställen, i synnerhet der hon war mest freddad för buller och trangrums.

Sid. 18. Efter 1767 inkom ej sillen i Skärgården förr än den mesta hade lekt ut, "emedan hon är mer qwick, skugg och warsam wid lektiden än efteråt, då hon blir matt och duswen."

Sid. 17. Sedan Skärgården blifwit öfwerallt bebygd har sillen merendels inkommit med westlig wind, som hindrat allt oljud af buller och stoj, samt den motbjudande lukten från tranfokerierna, att höras och förnimmas till sjös och wid inloppen.

Sid. 12. I en Kongl. Förordning af d. 10 Febr. 1756 förbjudes allt skjutande och styckens los-

sande så wäl på fästningar i Bohuslän, som på krono- och köpmans-fartyg i hammarna och Skärgården, wid 500 Daler S:mts wite, under rätta fiske-tiderna, då fisken ifrån hafwet uppstiger till stränderna. — År 1808 i Mars månad börjades ett owanligt skjutande med kanoner på krono-, kapare- och köpmans-fartyg i Skärgården och Kattegat, hwilket fortsattes i flera påföljande år.

Åf alla dessa data, som swärligen kunna mot-sägas, synes ojäfaktigt följa:

1:o att sillen i början af sillfisket gick tidigare in i Skärgården och för att leka på grundar med gräsbottnen; 2:o att hon efter hand drog sig undan från sådana ställen, der salterier och trankekerier anlades; 3:o att hon derefter ej inkom i Skärgården förr än den mesta hade lekt, då hon war trög och dufwen, samt merendels ingick med westlig wind, som från hafwet indref det renare watten, och 4:o att hon då ibland, under nämnde sjukliga tillstånd, kunde fångas tätt inwid trankekerierna.

Mången har yttrat den förmodan, att wi kunna hoppas att snart återfå ett förmånligt sillfiske i Skärgården dertfore, att det Norriska sillfisket, hwilket börjades kring Skudsnäs samma år som förra sillfisket hos oss upphörde, ärligen finnes flytta sig mer och mer åt söder. Man tror dertfore att likaså wäl som sillen gått härifrån till Norrige 1808, kan hon oförmodadt återwända derifrån hit. Jag har ej kunnat antaga denna mening. Enligt förut anförda skrifwelse till Kongl. Commerce-Collegium, börjades sillfisket 1808 wid Skudsnäs d. 6 Januari, och enligt protocollat wid förhöret i Gräbbestöd fanns sillen samma år ännu qwar wid Kyndelsmeso-tiden i Kemperswif, i sådan mängd att flera wadar wid upptagningen gingo sönder. — Om detta factum icke

fullkomligt wederslägger den mening att Norrige 1808 fått sin sill från Sverige, så wederslägges den dock i grund deraf att den sill, som gick till wid Norriges kust, war en helt annan race, än den som lemnat Sveriges. Samma Norrska sillrace går ännu till wid Norriges westra kust, norr om Lindsnäs; men huruvida det är samma sillrace, som förliden winter blef fångad öster om näset, läser ännu ej wara afgjort och ännu mindre att denna, Nordsjön egentligen tillhöriga sillrace, kommer att bibehålla sig i Kattegat och der afgifwa ett waraktigt sillfiske för Bohuslän. Den sill, som i stimar träffas utanför Bohusskären och som der ofta fås i gråsej och torst, är, enligt de flesta fiskares försäkran, fullkomligt lik den förra Bohuslänska sillen. Af dessa skäl anser jag deras mening mycket rimligare, som tro att sistnämnda stimar en gång åter skola afgifwa ett förmånligt sillfiske för Skärgården, och det desto förr ju mer man sparar sillungarna i Skärgården, än deras som mena att sillfisket i Bohuslän skall komma att utgöras af Norrskegråbenssill.

Beträffande fiskarens uppgifter om storfisket, har jag derwid föga att anmärka. Att dessa uppgifter ej till alla delar instämma med dem, hwilka förut blifwit lemnade mig och andra, torde ha sin grund dels i de rykten om förbud, hwilka utspridt sig i Skärgården, och dels deri att fisket innewarande är hittills wisat sig förmånligare än på flera föregående.

Nörande hummerfisket torde jag endast böra anföra att man finner mogen rom hos hummern i synnerhet i Juni och början af Juli, samt att denna mest finnes wara lagd före medlet af sistnämnde månad. Efter denna tid eller i Augusti ombyter hon skal.

Till slut torde jag böra erinra att jag anser de fina wadarna och bottengarnen i allmänhet menliga, emedan dermed bortfiskas en mängd smärre sillungar och annan omogen fisk, som mest har sin gång wid stränderna.

Götheborg den 8 Juli 1833.

S. Nilsson.

Utdrag ur Herr Professor Sundewalls d. 10
December 1839 afgifna yttrande rörande
Fiskerierne.

Sillfisket.

Derom hafwa meningarne warit mera delade än i fråga om något annat fiske, och den mängd af offentliga handlingar, som hos oss tillkommit för att upplysa de twistiga frågorna, utgöra ett högst lärorikt bidrag till den annars nog widlyftiga litteraturen om sill och sillfiske. Det är Professor Nilsson i Lund, till hvars utmärkta förtjenster om naturalhistorien i vårt land äfwen kan läggas den, att allwarligen hafwa wäckt uppmärksamheten på sillfisket så wäl som andra fiskerier, genom sina underdåniga berättelser om desamma af 1826 och 1828. Uti en sednare berättelse af d. 20 Dec. 1832 har han lennat underrättelse om de ställen af westra kusten, der sillen nu går till. Redan i den första af dessa berättelser har han på det tydligaste framlagt orimligheten af den inrotade tron, att sillen skulle komma hit från polarhafwet, och wisat att hwarje bassin eller område af hafwet bebos af en

egen wäl karakteriserad varietet af denna fiske, som, wid en för hwarje varietet gifwen tid af året, derifrån uppgår på grunden för att leka, samt att en hushållning med denna fiske, såsom med all annan, kan härpå grunda sig. Genom de tydligt framlagda bewisen har wäl nu mera en hwar blifwit fullt öfvertygad om omöjligheten af att sillen skulle wandra eller drifwas af hwalen m. m. från ishafwet eller andra långt aflägsna trakter till oss; men en annan mening, som äfwen af Nilsson bestrides, synes hafwa gjort sig gällande och råda bland fiskarna i många länder, att en wiss periodicitet eller ostadighet tillhör sillens natur, så att den alltid, efter att hafwa gått till på ett ställe under några decennier, afstyttar derifrån, för att efter någon wiss tid återkomma; och på grund af denna tro gjorde man sig förhoppning om att snart återfå sillen, då den, åren efter 1825, sades hafwa blifwit fångad öster om Lindesnäs. Denna mening torde behöfwa ännu något närmare omtalas.

Till en början får jag nämna, att sillens wandringar för längesedan blifwit alldeles bestridde af Bloch, som 1782, i sin Naturgesch. des Fische Deutschlands (Tom. I, p. 186 och följ.), på grund af fiskarnes förmåga att röra sig i watten, uträknat att de ej kunde göra rätt långa resor inom ett år, och att detta särdeles gäller om sillen, som är en af de swagare. Han bewisar ytterligare af talrika då bekanta facta, olika fortplantningstid, storlek, m. m. på olika ställen, att sillen är liksom bunden till vissa områden i hafwet som någon annan fiske, och går till stranden för att leka, på sina bestämda ställen. Men hwad som i synnerhet gör Blochs afhandling intressant för oss, är hans ominösa sätt att

yttra sig om Swenska sillfisket, som då ej ännu hade hunnit till sin största höjd; han jemförer det nemligen med det Preussiska i Österjön, som genom en oriktig behandling hade blifwit i grund förstörd, såsom en motsats mot det Holländska, hwilket genom riktig hushållning bibehållit sig i århundraden, och anklagar (pag. 193—4) "Swenskarne" sätt att äfwen fånga ynglet. Samma år har en anonym författare i Götheborgska tidningen "Swad Nytt" framställt nära nog samma åsigter om sillens lek och wisat trangrumssets skadlighet för densamma; och 1784 har Magistraten i Marstrand, uti sitt utmärkt wäl skrifna utlåtande i den beröftade trangrumsfrågan, tydligt framlagt flera facta och drag af sillens naturalhistoria, t. ex. om äggläggningen, ynglet m. m., hemtade af erfarenheten i sitt eget grannskap, alldeles så som de af Nilsson framställas, och motsatte emot hwad de af en och annan äldre fiskare kunnat, nu nyligen, ur minnet uppgifwas (se Trangrums-acten pag. 159 och följ.). Af nyare arbeten will jag allenast nämna Swensk Zoologi, 4:de häftet (1807), som refererar Blochs åsigter af ämnet, och Yarrels British Fishes (London 1836), som wäl på det bestämdaste antager att sillstocarne hafwa sina gifna områden i hafwet, nära kusterne, att bebo m. m., men som dock anser sillen för "a most capricious fish," som ej alltid stadnar qwar på de ställen den besöker.

Efter denna ingreß får jag så fort som möjligt framställa hwad jag genom läsning inhemtat, och börjar med att anföra de ställen der sill förekommer.

Sillen bebor norra Atlantiska hafwet från 45° a 47° latitud;

Wid Frankrike. Det sydligaste ställe jag funnit med säkerhet antecknad tillhåll för sill är på södra kusten af Bretagne, mellan St Gildas och utloppet af La Vilaine (enligt Duhamel); der måste dock ej wara betydligt fiske, då detta ställe ej nämnes af Milne Edwards (Littoral de la France 1832).

I kanalen omkring Dieppe: på 4 ställen mellan Dunkerque och Seine's utlopp; Sillfisket sysselsätter der 5,000 personer, med 3 a 400 fartyg af 800 a 1,200 tonneaur drägt, till större delen däckade (Milne Edwards). Detsamma beskriswes af Duhamel 1769.

Wid Britannien finnas silltrakter omkring alla kuster. De viktigaste äro på bankarne utanför östra kusten, och det är der som Holländarne drifwa sitt största fiske. Enligt stadgan för provinsen Holland 1827, sker det ej närmare land än wid påß 1 swenssk landmil, wid Shetland eller Hitland, Orkneyöarne, på höjden af Edinburg och nära Newcastle. Dessa ställen hafwa den bästa sillen, försmålet för Holländarnes stora fiske (groote wischery), som börjas wid midsommar. Widare utanför Har-mouth, der Holländarne drifwa sitt "lilla fiske;" sillen är der mindre god, men användes till rökning; den får ej saltas: "för att ej skada det stora fiskets intresse" (Nederl. Stadg. 1818, 16). Båda dessa fisken hafwa oafbrutet fortfarit sedan 1100-talet. De drifwas endast med garn, och hafwa ansetts rendera 10 millioner (enligt Brewste), samt sysselsätta 2,000 bunser årligen. På östra sidan äro fiskena mindre wiktiga, men dock betydliga wid Skottland. Sillen går der in i bugter eller skärgårdar i November — Februari: wid Long-island bland Hebriderne, på några ställen wid Högländerne,

o. s. w. Här har den blifwit ansedd för omdyktlig, hwartill orsaken sökes i kelp-tillverkning under lek-tiden. Engelska stadgarne söka på allt sätt att här genom premier uppmuntra bruket af större båtar eller fartyg, som kunna fånga sillen längre ut från stranden. — I Irländska kanalen fås äfwen sill (t. ex. wid inloppet till Inwerary (Loch-Fyne), Man, Liverpool) om hösten; och på westra kusten af Cork går den till i Augusti (Harrell, Brewste).

Wid Nederländerne på flera ställen, äfwen inuti Zuydersee. Här fiskas sillen inwid landet och anses ostadig. Då en sämre sort går till här tyckes man ej hushålla dermed, och det är uttryckligen förbudet att insalta den i kaggar (Allm. Stadgar, 1818). Här tillåtas alla slags redskap, men tran lär ej kokas, ehuru det ej synes wara förbudet.

I Skagerrack och Kattegat. I Limfjorden på Jutland, från den mynning inåt Kattegat till utwidningen wid Lögstøer, särdeles i den bredare wiken wid Ribe (enligt Underr. från Swenska Consuln i Alborg 1829, 1830 och 31). Här har den sedan urminnes tider fortfarit, men hade omkring 1830 betydligen aftagit i mängd. Fångsten sker med garn, som pröfwas med normal-sill af metall. Frankof har warit försökt, men ej lönat sig. Twenne varieteter synas här gå in, nemligen en som fångas från den 12 Mars till början af Juni; och en för hwars skull all segling öfwer sillplatsarne är förbjuden från 29 Sept. till den 11 November. Pulswadar få endast begagnas från midssommar till den 24 Augusti, då ingen sill finnes.

Anm. Wid westra sidan af Jutland synes ej sillen gå in, då ett Sillfiske-Compani i Altona (sedan i Flensburg) fiskar wid Sletland. (Enligt Underr. från Swenska Consulatet i Flensburg 1830.)

I Mariagers fjord, något sydligare på Jutland, har fordom varit sillfiske. Nu är det der högst obetydligt (enligt Rasch i bref till Commerce-Collegium 1829).

På Swenska sidan (enligt Nilssons underd. Berättelse 1832) wid Kullen i Skelderwiken; ingår i Juli; leker mest wid Michaelis; fångst med garn (uti Laholms-bugten: en något olika varietet i ringa mängd). I norra Halland, kring Bua söder om Warberg, förhåller sig temligen nära så som wid Kullen. I Kalfsunds skårgård, mellan Götha elfs båda utlopp; inkommer om wintern, leker i Mars, April. Fångst med wad. I norra skårgården innansför Wåderöarne, inkommer etc. som föregående. Denna samma varietet ingår på flera mellanliggande ställen i mindre mängd (dock betydligt wid Fiskebäcks kil utansför Uddewalla (enligt underrättelser af framl. Professor Fries, som der observerade den 1837—8).

I Östersjön fångas Kiwiksill om wåren på många ställen, t. ex. omkring syd-östliga delen af Skåne. Jag har ej haft tillfälle att lära känna de olika sillplatserna wid Swenska så wäl som motsatta sidan, och nedåt Pommern, Danska öarne, o. s. w., ej heller huruvida flera varieteter der finnas. I Bottniska wiken och ett godt stycke nedåt Östersjön förekommer strömming, som är en liten varietet af sill. Den går upp och leker, och fångas i slutet af Maj och hela Juni, men wistas hela året i grannskapet (se Gisle's Wet.-Akad. Handl. 1748). I Bottniska wiken fås äfwen "sill," men blott hanar, och i obetydlig mängd (Gisle). Tro- ligtwis äro dessa hit förirrade från sydligare delar af Östersjön.

Wid Norrige. Inåt Skagerrack, öster från Lindsnäs, tyckes, efter förhandenwarande underrättelser, sillen aldrig hafwa reguliert gått till. Blott omkring Lindsnäs (t. ex. wid Mandal) skola mindre flockar wisa sig då och då. Något ostare synas dylika flockar förekomma åt wester från Lindsnäs, upp emot Stawanger, och så widt jag af de genom Kongl. Collegium förskaffade underrättelserne kan sluta inträffar detta då sillen blir antingen för mycket hymig, eller betydligen oroad wid sitt egentliga stamhåll Skudesnäs på Karmö, nordwest från Stawanger. Der har sillen warit borta i 20 år till 1699; sedan oafbrutet fortsarit till 1784, då man påstod att den fördrefs af de till otrolig myckenhet förökade hajarne (Haa, som är en ganska liten hajart, enligt underrättelser från Gøstrup i Stawanger 1833). Under slutet af denna tid war det som säll förekom kring Lindsnäs, men den upphörde der förr än wid Skudesnäs. Ester 24 års förlopp återkom sillen till Skudesnäs, 1808 den 6 Januari, således wid samma tid som sillen för sista gången ingick wid Bohuslän (hwilket först skedde i Januari 1808). Det kunde således ej wara samma säll, hwilket desutom motsäges deraf att man alltid känt skillnaden mellan Norrsk och Bohuslänsk säll (jensf. Nilsson). Gråbenssäll, wintersäll och wårsäll äro synonymmer (enligt Norriska Finans-Departementets bref 1829 och 30). Den går in i Januari, under 3 a 4 wcekör. Under sednare åren (från 1825) hade äfwen säll wisat sig något sydligare. Sejen hade otroligt ökat sig wid Skudesnäs, och ansågs oroa sillen.

På kusten omkring Bergen inkommer sillen något sednare än wid Skudesnäs (Norriska underrättelser 1833). Den har der "sina wanliga ställen, der den årligen utgjuter sin rom och mjölke"

(Pontoppidan, *Norr. Nat. Hist.* p. 236). Fångsten sker ända sedan Pontoppidans tid (1752) med sättgarn, eller äfwen med wad, något sednare.

Utmed Trondhjems stift förekomma flera varieteter, blott på enskilda lokaler, men der i stor rymnighet. Sommarsillen börjar wid midsommar; höstfyll börjar i October, wårfill i Januari—Februari (*Norriska stadg. och Ström*). Enligt *Ström* gick sommarsillen wid Söndmör till sedan äldre tider. Wårfillen kom 1736—40 i stor mängd, men den hade redan förut wistats der i ringare mängd. Den ingick då hufwudsakligen i Breesund ($62\frac{1}{2}^{\circ}$ latitud), hwarest efter några års förlopp blef stort fiske, då folk samlades dit från alla håll och fiskeade med wad; men sedan 1756 upphörde wårfillen att gå in.

Wid Helgeland o. fl. ställen i Nordlanden fångas sillen från Augusti till årets slut, med sättgarn. Not eller wad tillåtas endast på wiså ställen. Drifgarn få blott användas då sillen gått ut och alla fiskarena äro ense om att den ej på annat sätt kan fås (*Fiskestadga 1786*, för hela Nordlanden sedan 1816). Wid denna kust har sill sunnits alla tider, och här skedde det första stora sillfiske man känner, år 888, då Thorolf, Jarl i Hadelogaland, lät fiska en hel skeppsladdning.

Wid Finnmarken skall äfwen sill fångas. I Swita hafswet fångas 10 a 12 tums sill, enligt Pallas.

Wid Färöarne wisar sig sill "in manchen jahren;" men plägar sedan ej synas der på lång tid (*Faber*).

Wid Island är den sällsynt, men förekommer dock estersom det synes årligen. Blott sällan ses den i något större mängd, t. ex. 1773 wid nord-

westra kusten. Derefter hade den ej blifwit sedd i någon myckenhet (Faber 1829).

Wid Grönland finnes säll i ringa mängd (Egede, Erantes, D. Fabricius). En ganska liten varietet förekommer i norra delarne af Bassins wik, och en dylik fanns af Franklin på hans andra resa norr om Amerikas fast-land.

Wid Canada, Newfoundland och kusten af norra Sörenta Staterne äro äfwen betydliga sillfischen. Sillen skall ytterligare förekomma i norra delen af Stilla hafwet, wid Kamtschatka o. s. w. Omkring Spetsbergen synes den ej förekomma; åtminstone war detta obekant för en skeppare från Tromsö, som ofta warit der på hwalrofsfångst och 1828 medföljde såsom lots, då jag besökte Spetsbergen.

Denna lista är ganska ofullständig, men torde likwäl kunna tjena till grund för en bättre. Den är upprättad efter de uppgifter som warit till hands, hwilka ej alltid omnämnt sådant som hade warit af intresse att känna, såsom lokaler, lektid, fiskets historia och beskifning.

Åf alla underrättelser upplyses, att sillstimmarne, då de fritt få följa sin naturdrift, wisa sig nära lekplatserna ett par månader före lektiden, blott gå till på ganska inskränkta områden af kusten, och att de hwarje år återkomma till samma plats, nemligen till samma udde, fjord etc., samt blott så wida ändra sig, att de efter olika wind eller annan orsak, det ena året leka på högra, det andra på wenska sidan deraf o. s. w. Att detta ej sker af brist på andra tjenliga platser syntes aldrabäst i Bohuslän, hwarest nästan hwarje trakt successiwe tyckes hafwa

wisat sig vara tjenlig, ty då sillen, förjagad eller ej, lemnade ett ställe, sökte den sig strax, nemligen under påstående lektid, in till ett annat i grannskapet, och återkom sedan wanligtwis årligen dit, eller till båda ställena, tills den vidare måste söka sig ännu en ny plats. Att denna flyttning skett till följe af bullret i Skärgården m. m. synes mig både vara tydligan framställdt af Nilsson, och bekräftadt af alla de gamla beskifningar jag sett. Man jemföre blott Dubbs beskifning i Wetenskaps-Akademins Handlingar 1817, hwarest nämnes, att på 1750-talet, då ännu sillen gick in öfwerallt i wiskarne, har den blifwit fördrifwen från en wisk till en annan af det buller, som tunnbindarne förorsakade på de kala klipporne ute i skären (jemf. Protocollet i Droust 1833). Men hwarthän sillen riktade sig följde fiskarena ester; salterier och, något sednare, trankofenier anlades, och samma skådespel förnyades. Sedan de flesta tjenliga platser i Skärgården woro sålunda upptagna, och vegetationen på hafsbotten utmed kusten war förstörd af trangrumsset, kom sillen ej mera in till stranden medan den war god, utan lekte längre ut, der ännu botten war bewärt och bullret mindre oroade den. Men likwäl hände det ännu länge, att sillen under eller före lektiden sökte rätt på en och annan af de dittills förbigångna platserna, och der inkom till stranden. Detta inhemtas genom jemförelse mellan en mängd uppgifter från den tiden; t. ex.: 1773 skedde första sillfisket i Skärgården d. 14 October; men i början af Augusti war sill inne i stor mängd wid Sotenäs, "hwarest hwarken fanns salt eller tunnor."

1774. Första fisket d. 26 October; men sill sägs wid Winga d. 19 Sept. (jemf. Trangrumsacten Sillfiskets historia, och tilläggen).

Man synes mig ej hafwa rätt uti att invända, att de uppgifne orsakerna först verkade till sillens fördrifwande efter 70 års förlopp; ty den wisade sig eller upptäcktes först 1746; men förr än 1762 gjordes ej någon rätt betydande fångst, och då först började tranfokierier anläggas. Sillen inkom då i Augusti och September. Kring 1770 ingick den, eller rättare, erhöles den ej wid de bebyggda platserna förr än i October; omkring 1780 ej förr än i November och på 1800-talet ej förr än i December. Nu upplyses, af alla gamla så wäl som nya underrättelser, att man i allmänhet endast fiskade på det ännu öfliga sättet, med wad, hwarmed sillen instängdes i wikarne då den kom in, och i underrättelser från den tiden får man ofta se, långt före fiskets början hwarje år, att "sillen synes utanföre, men sås ej, emedan den ej gått in" (se Jurikes Tidningar 1800 n:o 142; 1802 n:o 128; 1803 n:o 141). Vidare finner man att i början af sillfiske-tiden ingick sillen i Bohuslän, liksom på alla ställen der den får följa sin naturdrift och, liksom strömmingen i Östersjön, emot vinden; men att den på sednare hälften af samma tid endast indrefs af westan storm, såsom Nilsson utförligare detaljerat. — Af allt detta synes det mig tydligt, att ju mera botten af den långsamt verkande, men årligen återkommande, orsaken förderfwades inwid landet och utåt skärgården, desto werksammare blefwo öfrige uppgifna orsaker att afhålla sillen, som likwäl fortfor att gå in i grannskapet af sina gamla lekställen, ända till des hela botten-vegetationen war så medtagen, att hon ej mera fann några platser för äggläggningen, och då först blef hon rent borta. Det synes äfwen att sillen länge war i trakten, men fick gå utanför skären, innan man började fiska den.

För att få begagna det beqväma och gifwande sät-
tet, att taga den med wad, wäntade man tills den
indrefs, dålig och utlekt, i stället för att liksom i
andra länder fånga den med garn ute i sjön, medan
den ännu war god.

Efter all anledning är Bohuslän det enda ställe,
hwarest sillen rent af bortgått från en hel kust, utan
att åtminstone bli qwar wid ett och annat lekställe.
Men af det anförda synes mig äfwen kunna slutas
att Bohuslänska Skärgården är ett så tjenligt tillhåll
för sillen, att den ej af egen drift hade alldeles lem-
nat den, utan på sin höjd flyttat sig mellan de olika
fjordarne, såsom ofta sker i Skottland, Norrige,
Holland och flera ställen, om den ej hade blifwit i
en så öfwerdrifwen grad oroad.

Jag har ej funnit några så noggranna under-
rättelser, att deraf kunnat med säkerhet slutas, huru-
wida sillens återkomst till förra lekställen, i andra
länder, skett af ynglets tillwärt på stället, eller af
nya, från andra närgränsande sillplatser tillkomne
flokar; men att den kunnat ske och äfwen ofta skett
af den ena lika wäl som af den andra orsaken sy-
nes mig vara ganska troligt; äfvensom att den ofta
skett af båda orsakerna i förening, hwaraf man då
lätt kan förklara det förutnämnda förhållandet, att
2:ne sillvarieteteter gå till på samma ställe. (De stäl-
len, der detta inträffar, förtjena framför andra att
noggrant undersökas, ty man skulle möjligtwis der
kunna få reda på lokalens förmåga att inverka på
en gifwen varietet, till förändring i dess utseende,
lektid o. m. s.)

Af de långa tider, under hwilka sill gått in
på wisa ställen *), synes, att ej någon inre drift att

*) I Limfjorden och på Skottlands bankar i flera århundraden;
wid Skudsnäs 85 år.

periodiskt bortwandra kan antagas hos sillen, utan att, om den går bort, så sker det af yttre orsaker. Möjligtwis kan denna utvandring jemföras med de utvandringar af fjellmöß och många fogelarter, trollsländor, gräshoppor m. fl., som äro wäl bekanta, och hwarom Nilsson talar i sin berättelse 1828. Och dessa fenomen böra äfwen fullständigt jemföras. Då en sådan utvandring skett, har alltid en del individer eller ägg eller yngel qwarblifwit, som åter fortplantat arten på sitt gamla ställe, för att efter en längre eller kortare tids förlopp aflemna en ny flock. Det är ej många år sedan fjellmößen på Skandinaviens fjell utwandrade förra gången, och likwäl har åter en ganska stor utvandring af dem skett i år (1839) från alla trakter af fjellen, hwarifrån jag kunnat insamla underrättelser. Men de utwandrade individerna återwända aldrig, och stadna aldrig för att fortplanta och föröka sig på något annat ställe, emedan de ej finna något nytt fjell der de kunna förblifwa; de förgås samtliga i hafwet och floderne (eller kanske äfwen om sommaren på låglandet), eller bli offer för rosdjuren; och likwäl förökas arten åter på fjellen. Så synes det förhålla sig med alla sådana utvandringar, och sannolikt äfwen med sillens, blott med den skillnad, att det är wida mera sannolikt att ett eller annat stäm kan åter uppträda wid någon främmande kust. Men man har alltid anmärkt, att dessa från hemmet förwillade eller uttågande skaror af djur följa en rät kosa framåt, om den äfwen leder dem till undergång. T. ex. fjellmößen undwika hwarken berg eller watten, utan gifwa sig ut i floderne eller, om de hinna så långt, i hafwet. Trollsländorna, som i Juni 1831 tågade öfwer Skåne, woro observerade från Stora Bält, hwarifrån de, efter 2 dagars oafbruten flugt i rät

linea, hunnit till Skånes östra kust, och utan afbrott fortsatte de derifrån utåt Östersjön, der de säkert till större delen omkommo; — och sådane iakttagelser finnas många. Om wi af analogien sluta till sillen, så blir det sannolikt att äfwen större delen af den, då den utvandrar, fortsätter tills den i oceanens djup eller i otjenliga klimat förgås; men det blir någorlunda säkert att wi ej kunna påräkna återkomsten af det förlorade, och, hwad som är för oss wigtigast, att wi kunna af de på gamla stället qwarblifne individerne åter få ett lika stort sillfiske som någonsin förr.

Jag har flera gånger hört nämnas, att, genom det nuwarande sillynglets fredande i Bohuslän, skulle wäl troligtwis kunna erhållas ett litet sillfiske, men aldrig sådane otaliga massor af fisk som före 1808; men kan ej inse något, som hindrar. Stället är desamma som förr; sillen är lika fruktig, och åtgången af densamma genom rosdjur borde under de första åren ej bli betydligt större än den redan är och länge warit. Men då wi se att på en winter (1831—2) kunnat upptagas 30,000 tunnor ung sill, och tänka oss att denna massa blott en enda gång fått lägga rom, och att ynglet deraf hade fått wäxa till mogen ålder, så borde detta ej hafwa blifwit någon obetydlig quantitet.

Nilsson har 1832 fästat uppmärksamheten derpå, att efter hwarje iswinter, då fisket warit hindradt, har alltid under påföljande året erhållits betydliga quantiteter sill-yngel; och detta har sedan af andra blifwit bekräftadt. Framlidne Prof. B. Fries erfor det (enligt hans berättelse till Wetenskaps-Akademien och muntligt mig meddelad underrättelse) efter 1837—8 års winter wid Lysekil och Fiskebäckskil utanför Uddewalla, hwarest han såg de sinbundna

wadarna fyllda af sill-nygel från 3 till 5 tumslängd; och han berättade att ett enda warp inbringat ett wärde af 120 R:dr. Men han såg äfwen en ringare mängd ("några tunnor åt gången") af fullwuxen lekfill, och hade således godt tillfälle att förnya de af Nilsson gjorda jemförelserna mellan den yngre och äldre fill, som nu finnes i Kattegat. Min bror, Prosectorn F. Sundewall, anförer i sin berättelse i Landtbruks-Akademiens Handlingar 1835, att ett par wadlag wid Grafwarne, under wintern 1834, upptogo fill, till större delen ung, för ett wärde af 3,000 R:dr hwardera, efter 1 R:dr a 1: 16 B:co tunnan. För att rätt fatta betydigheten af dessa fisken bör man ihågkomma volumförhållandet mellan unga och fullwuxna fiskar. Då den fullwuxna sillen har 12 tumslängd, så är en unge af 6 tum åtminstone 8 gånger, en af 4 tum 27 gånger, och en af 3 tum 64 gånger mindre än den fullwuxna, enligt matematikens nödwändiga lagar. Då man tar i betraktande att sillen, gammal så wäl som ung, går i ytterst tätt slutna stim, och att de stim, som nu finnas, ej äro af särdeles betydligt omfång, och således lätt kunna upptagas med wadarna så att knappt en enda unge undslipper, samt att wadar finnas på alla de ställen, der fill wisar sig, så inser man lätt att den wida största delen af densamma blir uppfiskad innan den hinner en för fortplantningens tjenlig ålder, som enligt Nilsson bör inträffa wid 5 a 6 år. Det blir äfwen tydligt, att några års inhiheradt fiske med wad skulle återgifwa westra kusten ett lönande sillfiske, som troligtwis efter ganska få års förlopp kunde utan synnerlig skada drifwas med garn, och gifwa en god wara af större wärde än det nuwarande sillfisket, hwilken wore att med säkerhet påräkna hwarje år.

Om de åtgärder till sillfiskets förbättrande, som nu kunna vara att widtaga, har Justitie-Ombudsmannen yttrat sig i sitt förslag till Fiskeriernas upphjelpande 1831, och Nilsson uti sin berättelse d. 1 Nov. 1832. Uti denna sednare Skrift föreslås förbud af ingenting annat än bruket af wadar, och detta till en början allenast uti Kallsunds Skärgård, der de kunde inlösas af Kronan, eller, om ägarne ej wille sälja dem, hänwisas till bruk i norra Skärgården. — Enligt Protocollet wid undersökningen i Skärgården 1833, funnos då i Kallsunds Skärgård 541 fiskare, hwaraf 315 desutom hade hemmansbruk, samt 7 st. sillwadar. Dessas värde uppgifwes ej, men af protocollet i Gullholmen upplyses att värdet af en wad uppgår till omkring 600 R:dr.

Uti 1774 års Förordning anbefalles sillfiske på djupet med garn, sådant som andra nationer bruka, och det uppmuntras der med premier. Det måste dock aldrig hos oss hafwa varit begagnadt i någon betydlig scala; åtminstone har jag blott uti protocollet i Hjellbacka, den 18 Juni 1833, funnit uppgifwet att det varit användt "på Malm-ö och andra ställen närmare land," och detta för att få något fetfill. Sådän kunde under sednare hälften af sillfisketiden ej fås med wad af förr nämnde Skäl, emedan sillen då ej kom in förr än efter leken. — Bruket af wad har tidigt uppkommit och varit alltför lönande, för att lemna rum åt något annat sätt. Att den med garn fångade sillen ej varit något betydligt quantum, kan man afwen sluta af den klagan, som finnes i Skrifter före 1808, att swenskt sill endast kunde affättas till ett ganska ringa pris i jemförelse med utländskt; men att detta ej varit hellska fiskfortens fel synes deraf, att den i Brewsters Edinb. Enc. (Art. Fisheries p. 361) jemföres

med den Holländska (troligtwis efter uppgifter före 1780-talet, hwilka dock ej citeras).

Undersökningarne om orsakerna till det gamla sillfiskets förfall stå wiserligen i ett nära sammanhang med dem om möjligheten af att åstadkomma ett nytt; men de skulle dock kunna afhandlas hwardera för sig. Jag har likwäl trott mig böra ingå i detaljer angående den förstnämnda frågan, som ledt till en kånhända alltför stor widlyftighet; men detta har skett till följe af den öfvertygelsen, att en riktig kännedom om de gamla misbruken bör blifwa en ledning för deras framtida undwikande, och jag tror att de reglor, som i detta hänseende kunde behöfwa iakttagas, i forthet wore följande:

1:o Att fisket åtminstone i början endast finge drifwas med garn.

2:o Att trankekeriers anläggande för alla tider inskränktes till fasta landet och några af de större öarne, på wistt afstånd från sjelfwa strandbrädden, så att trangrums ingenstädes finge utflyta i wattnet.

3:o Att anläggandet af salterier och alla andra etablissementer i skärgården något inskränktes, efter anledningar hemtade af lokalerne, så att buller och stark trafik under fiskeri-tiden så mycket som möjligt förekommes.

Mången torde anse detta för en cura posterior, men det är wäl säkert, att om t. ex. trankekeriernes läge wore bestämmt innan ännu något finnes, så skulle man sedan slippa att utdömma dem, och att nu, medan sillfisket är obetydligt, skulle ej någon menniskas intresse skadas af förbud emot sådana anläggningar, som ej kunna komma i fråga förr än fisket blir större. Den swårighet, som nu möter wid utförandet af Nilssons ofta citerade förslag, är ersättningen till de fiskare, hwars wadar bleswe in-

köpte eller ej finge brukas på samma ställen som förr, och denna ersättning har uti båda de nämnda förslagen ansetts böra gifwas genom dessa personers användande wid ett storfiske, som wore bättre anordnad än det som nu drifwes.

Utdrag af Herr Professor Lowéns d. 9 Januari 1840 afgifna utlåtande om Fiskerierne.

Lekfiske.

Granskar man de upplysningar wi ega om sillens förhållande då den "gick till" wid Bohuslän, så finner man: att äfwen den, innan den lekte, stod utanför skären; att den inom skärgården, omvärlande mer eller mindre starkt, besökte olika trakter; att den wid ankomsten war kraftigast och först sednare gick in för att sluta leken på de med tång bewärta grunden. I Kattegatt är nemligen, som annorstädes, djupet wanligen betäckt med sand eller ler, utan vegetation, och denna finnes blott på grunderna, samt inom dessa blott till ett wist djup. Wid Bohusläns kust kan gränsen för detta djup öfwer hufwud antagas till högst 30 famnar, men derinom hafwa de olika slagen af hafs växter sina wisa regioner. Derigenom kan, om en wist fiskart, t. ex. sillen, såsom troligt är, helst söker ett wist slag af tång, dess lekplats blifwa ganska inskränkt.

Att

Att könen höllo sig åtskilda är wäl ej wid sillen iakttaget, men är mer än troligt, så wäl af analogien, som af den högst anmärkningsvärda observation, Giesler gjort, att man i Bottniska wiken fångat "sill," men endast hanar. Man bör därför antaga, att sillens lek, liksom torskens, begynner dermed, att könen i skilda stäm söka hwarandra. Slutet af leken är deremot romläggningen, och emellan dessa gränser ligger det egentliga fisket. Båda dessa perioder äro utan twiswel de, under hwilka fisken mest bör skonas. Detta iaktogs wiserligen med lekens början så wida, att sillen fick stå utanför kusten, stundom lång tid, utan att bli fångad, men rätta fisketiden försumrades, och romläggningen stördes med den största obetänksamhet. Det är utkastande af rål och gäl och af trangrums, samt bruket af wadar, som härtill måste bära skulden.

Swad rål och gäl angår, är des utkastande wiserligen af ingen menlig werkan i öppet haf, men der förefaller det sällan och i ringa mängd. I wiskar och sund måste des werkan deremot vara skadlig, ej så mycket på det mindre strandfisket, som mer och i hög grad på sillfisket, dels emedan sillen mer än andra fiskar tyckes beswäras af orenadt watten, och dels emedan fångstens stora mängd medför en stor massa af utkastade innanmäten.

Med afseende åter på trangrumset kan jag ej underlåta att tillägga ännu ett bewis på des långvariga skadlighet. Ännu sistlidet år, således mer än 30 år efter sillfiskets upphörande, har jag i närheten af ett gammalt tranfokeri funnit botten beväckt af trangrums, des vegetation förstörd och, så att säga, öde på alla de mindre hafsdjur, som eljest plåga bebo densamma. En sådan botten benämnes

af fiskarena "död," och De gjorde mig uppmärksam på trangrumset, såsom orsak dertill.

Swad "wadan" beträffar, så är des enda nytta att man dermed inom kort tid kan fånga en stor mängd fiske. Des mångfaldiga skadlighet deremot är, att, då den sträckes, maskorna, om än eljest af någorlunda storlek, så starkt sammandragas, att äfwen små ungar, maskar och insekter medfölja; att den wid uppdragningen släpas mot stranden öfwer grunden, hwarigenom bottenens vegetation skadas, samt fiskrom och yngel, som der döljer sig, förstöres. Denna skada är utan twifwel stor, och är det derföre t. ex. wid det stora fisket wid Newfoundland, der ett slags wad nyttjas till agntägt, uttryckligen förbudet att draga densamma i land. Desutom, och detta är ej af ringa wigt, underhåller wadan, som kan nyttjas blott inom skären i sund och wikar, det hos fiskaren rådande begäret till beqwämlighet, i det han, wis om fångsten när fisken kommer in, syflös wäntar tills han ser den från bryggan.

På grund af dessa anmärkningar får jag till de af Profesör Sundewall uppgifne regler för skyddande af ett möjligen blifwande sillfiske göra några tillägg, så att dessa regler i deras helhet blifwa följande:

1:o Att då sillen gått till, fisket ej förr begynnes, än den haft tid att samla sig, och ej lätteligen mera kan bli bortskrämd, hwarföre allt störande buler bör förbjudas.

2:o Att bruket af wadar helt och hållet upphörer, och fångsten göres endast med garn.

3:o Att dessa sättas från stranden utåt sjön, ej tvärs för wikar eller längs med landet.

4:o Att hvarje fiskeläge får sitt district anwist, och detta åter indelas i wiså "sätt" för ett bestämdt antal båtar eller redskap.

5:o Att utkastande i sjön af trangrums uttryckligen förbjudes, hvarföre tranfokeriers anläggande för alla tider inskränkes till fasta landet eller de större öarne, som ega jordbruk, der det såsom gödsel kan användas.

6:o Att anläggningen af salterier inskränkes efter anledningar, hemtade af lokalerne, så att buller och utkastande af affräde så mycket som möjligt aflägsnas.

7:o Att mot slutet af fisket, sedan rommen blifwit hos den större mängden af honor så lös, att den snart skall läggas, de mindre djupa och tångbewärta trakterne skyddas, på det ägglagningen så obehindradt som möjligt må kunna fullbordas.

Åf alla de undersökningar man anställt öfwer sillfiskets upphörande synes tydligen, att sillen ej hastigt gick bort, utan att den långsamt och ihärdigt blef fördrifwen. Följden kunde ej blifwa någon annan af stadganden, som åt denna dyrbara fisk ej beredde något skydd, ej en gång det som skogens wilda djur äga, dem man kan fridlysa. Att sillen gick bort weta wi, men om och när den möjligtwis kan komma tillbaka, känna wi icke, och hafwa ingen anledning wänta, det en sådan tillfällighet kan inträffa. Att deremot sill ännu finnes i Bohuslän, att den der ännu leker, att den efter hvarje skyddande iswinter blir talrikare, är wist.

Swad den i Bohuslans skärgård så kallade "lodd-sillen" angår, kan jag, efter egna iakttagelser och efter kunnige fiskares utsagor, ej annat än fullkomligt instämma med Profesör Nilsson deri, att den är ung sill af samma slag, som hvarje år i

ringa mängd fångas fullwuren, en åsigt, som Profefor Sundewall ansett så fullständigt grundad, att han blott dertfore ej widare welat ingå i detta ämne. Till dessa Herrars auctoritet kan jag ännu lägga den af framl. Profefor Fries, som till mig yttrade samma öfwertygelse.

Churu wi ej känna härledningen af ordet lodd-sill, såsom den af "sillmör," som nyttjas för sillungar af 2—5 tuns längd, och will säga sillmörja, för att uttrycka den liksom kokande rörelsen i watten öfwer ett stim af småsill, kan det förra, likaså litet som det sednare, antagas att, äfwen i fiskarens mun, utmärka någon "egen sort." Godtycket råder ensamt wid dylika benämningar. Således tyda namnen: kulling, knubbling, koljetorff, bergtorff, rödtorff, alla på den wanliga torffen, men uttrycka hwar för sig någon wiß storlek eller färgförändring efter ålder och lokal. Samma förhållande är med hanse, hansing, marisfundera, som alla tillhöra rödspottans olika varieteter, med mollar, som i Bohuslän är en halfwuren sej, med dort, grönspor, dill, småsej, som i Norrige asse sej af olika storlek. Namnet lodde, äfwen silblodde eller siil-lodde (siil är egentligen tobis) tillhör i det nordligaste Norrige en der wäl känd fiff, *Mallotus Groenlandicus*, närslägtad med norßen, och som, i det den närmar sig till lagarne, är wida skild ifrån sillen. Att man i Bohuslän förenat detta namn med sillens betyder lika litet, som att man i det nordliga Norrige med ordet Willing, hängt framför ett annat fiffnamn, menar en individ af medelstorlek, t. ex. willing-sej, då likwäl willing något sydligare utmärker en egen fiffart, wår wittling, som i norden är nästan alldeles okänd.

Jungen förständig fiskare nekar af öfvertygelse, att både sillmörn och loddfillen äro ungar af storfillen, och de gamle anse den sednare för samma slag som den bortgångne. Afwen om man lemna denna sednare mening, som är stödd på blotta minnet, i sitt värde, är det dock att anse som säkert, att om den sill, som nu finnes i westra skärgården, skyddas och tillåtes ostörd leka, densamma, förökad, efter en ej lång tidrymd skall gifwa ett fiske af stor betydighet, åtminstone i jemförelse med det, som nu här och der idkas efter någon sträng vinter. Men detta skydd måste, om det skall blifwa verkligt, utsträckas så, att ej blott den fullwurna fillen bevaras under lektiden, utan afwen den unga sillmören och loddfillen skonas under hela året. Fiskaren, som för sitt dagliga uppehälle är i behof af småsill till agn, skall utan twifwel till en början finna ett förbud i detta afseende ganska känbart. En tilltagande sjöfart, införandet af sodatillverkning och andra binäringar, samt framför allt ett förbättradt storfiske torde i betydlig mån kunna ersätta denna förlust, som defutom kan minskas genom användandet af flera hittills oförsökta agnsorter.

Till Chefen för Kongl. Maj:ts och Rikets Civil-Departement får jag äran härmedelst aflemna en kort berättelse om den undersökning jag, till följe af derom erhållet uppdrag, verkställde i Bohuslän, om den sill som der i vinter, till större mängd än vanligt under de sednare föregående åren, blifwit sångad och om sjelfwa fisket.

Så wäl enligt fiskares berättelse, som enligt mina egne, under flera föregående år förnyade, iakttagelser, har en sorts sill, af fullkomligt lika beskaffenhet med den som i år wisat sig, förut årligen ingått i ringa och ofta högst obetydlig quantitet på wiså ställen i Skärgården, om wintern fulla af rom och mjölke, således för att leka. Ynglet finnes året om wid kusterna, och de gamla wistas, utom under lektiden, 5—6 mil från kusterna i Rattegatt, der de wid wacker wäder stimma uppe i wattnet, och skola gå i så täta stim, att wattnet lyser hwitt då man seglar genom stimmen i mörkret, i fullt wäder der emot på djupet, då de erhållas i magen på der sängad storfisk, synnerligast gråsen (*Gadus virens*), hwilket intygas af alla fiskare och galler om den större arten (*Clupea Harengus*), som alltid warit föremålet för de stora fiskena. Omkring en månad innan leken eller rättare romläggningen verkställles, närmar sig denna sill kusterna, i täta, ofta otroligt stora stim, och går då sluteligen in i ganska tränga sund, der rommen lägges, från slutet af Mars till slutet af April, hwarefter de åter småningom aflägsna sig till sjös. Så widt jag wet är Gullmarsfjorden, i denna trakt det enda inre wattendrag, der hon förekommer hela sommaren, och fiskas under namn af gråssill. Denna fjord är owanligt djup. Ställen der sillen årligen lekt äro: innanföör Ellösfjorden, Malösten kallad, och wid Gullmarsen Drwil; wid Mjören och i utloppet af norra grenen af Götha elf. Ynglet, som förekommer i ofantliga stim på grundt watten, kallas sillmör tills det når 1½ tumns längd; sedan sillstagg tills omkring 3 tum; så agnsill mellan 3 och 5—6 tum; loddssill eller loddaderifrån till omkring 7 tum, då den är aflingsför och kallas stor- eller samsill; om den är fet och har

rom eller mjölke wälje- eller fet-sill, derföre att de fetaste fordom utwaldes bland fångsten, som äfwen då bestod af både ung och gammal sill om hwartannat, — endast någon gång af bara gammal, liksom i winter. Swårt är att weta om de yngre följa de gamla från djupet, eller om de gamla stöta ihop med dem när de inkomma till kusterna, det sednare är troligast. Wäderlekens beskaffenhet inverkar på sillens ankomst till våra kuster så wida, att sillen ingår till lekställena, det will säga åt land, med landwind och utgående ström, så att hon alltid går både mot winden och strömmen. Derföre är det med östlig wind sillen går in i Bohuslän och stannar i land så länge denna wind räcker, men blifwer det deremot westlig wind, går hon till sjös och blifwer der tills landwind åter inträffar. Att hwalarne injaga sillen är en orimlig fabel, men att hwalarne följa de stora sillstimmarne ända mot land, så långt watten är så djupt att de wåga följa efter, är deremot en wälkänd sanning. Ty det är med hwalarne som med andra rosdjur, att de samlas dit der åtelen finnes. Så war äfwen förhållandet i winter wid Fjellbacka, ty många hwalar hade wisat sig utanför kusten tills sillen gick in i bugterna, men förswunno sedan.

Den andra arten eller Skarp-sillen (*Clupea Sprattus*) förekommer mera bestämt året om i Bohusläns inre fjordar; om sommaren under stillt wäder ofta upp i wattenytan, om wintern mest wid botten. Le tiden är om hösten och räcker en månad ungefär. Fisket efter denna begynner wanligen i October månad eller början af November, med wad. Någon gång står den ute i sjön, nära kusten likwäl, i wattenytan i så täta stim, att den då tages med rof (en sorts håf) directe ur öppna sjön, i stor mängd.

Denna art är mycket mindre, ganska fet och betalas wäl, hwarföre den flitigt sökes af fiskarena, som lätt skilja den från loddssillen, ehuru de högst föga plåga gifwa akt på sådant som kan upplysa fiskarternas naturalhistoria, fastän de nästan dagligen se och handtera dem. Bland de fiskare, med hwilka jag våkade tala om sillen på Fjellbacka, fanns blott en enda som wiste att skarpsillen någonsin hade rom eller mjölke, de öfrige bestredo alldeles detta, till des de fingo se flera exemplar fulla af rom, som togos ur ett större förråd saltad sill. Till och med en handlande, på stället närwarande och egare af nämnde sillar, hade aldrig förut anmärkt att denna sill hade mjölke eller rom, och war derföre af samma tanke med fiskarena. Äfwen flera andra ståndspersoner woro af samma tanke. Fiskarena kände wäl att den större arten sill hade rom och mjölke, men flera af dem kunde ingalunda tro att den fortplantades genom romläggning, utan påstodo den stiftas (födas) i hafwet, en gång i hwarje månad, året om, af någon grön substance som flyter i wattnet, hwarföre ock sillen aldrig kunde utödas på något wis.

Sillsiffet i winter war det största som inträffat i Bohuslän, åtminstone sedan wintern 1833, då ett betydligt sillsiffet skedde i Strömstads-trakten*). Annars har det händt på denna mellantid, att större sill blifwit fiskad ej så obetydligt wiså år, fastän ej till den mängd som nu, såsom åren 1837 och 1840. Att siffet i winter war betydligt, synes derutaf, att de 22 sillwadar, som dermed woro sybelsatte, förtjenade mellan 50 och 60,000 R:dr Rgs. Det lyckades mig icke att erhålla bestämmd uppgift af mer än 20

*) Ett ganska betydligt siffet wid Grafwerna, år 1834, omtalas af S. Sundewall, i Landtbruks-Akademiens Handlingar för 1835.

wadlag på deras inkomst, och den utgjorde 51,206 R:dr 30 ff. Rgs, ehuru priserne woro låga; derigenom att salt saknades för förvaringen af fångsten. Sill såldes till och med för 8 ff. tunnan ibland af wadägarena på stället wid Fjellbacka; dock war medelpriset kanske något öfwer 32 ff. Härwid bör anmärkas, att kanske hälften af denna winst influtit, icke för egentlig sill, utan för Skarpsillen (*Clupea Sprattus*), hwilken, såsom förut nämndes, mycket värderas. Wigtigheten af denna art, som årligen och under hela året finnes i Skärgården, kan slutas af följande anekdot, som berättades mig af en gammal Herr Falck på Tofta, som sjelf varit först bofhållare på ett tranfokeri och sedan ägare af ett sådant. Det hände nemligen att till hans brygga anlände några fiskare med en båtlast Skarpsill och erbjödo honom den till köps, men som Herr Falck wäl kände att alla ansågo endast den stora sillen tjenlig till tranfokning, wille han ej köpa deras sill. Då erbjödo de honom göra ett försök att af denna sillen koka tran, på de wilkor att han ej behöfde betala sillen om af den ingen tran blef; då lät Hr Falck göra försök med en kittel, sedan han tillstängt dörren, så att ingen af fiskarena fick inträde. Resultatet blef att denna sillen gaf jemnt dubbelt mera tran än den stora och att fiskarena genast blefwo utaf med sin last, emot en ringa penning. Detta hände just wid slutet af det forðna sillfisket och blef derföre obekant troligen för alla andra tranfokare. Omöjligt blifwer att utröna huru många tunnor sill som fångades, emedan fiskarena sälja sillen directe ur wadan på slump, efter båtens storlek, utan att mäta den. Saltbristen war så stor och affättningen derutaf så förswärad, att fisket upphörde, ej af brist på sill, utan af brist på köpare, som kunde betala

så mycket att det hade lönat söka sillen längre ute i skären, dit den, som är ganska skugg, slutligen blef jagad af det obeskristliga owäsende, ett ständigt dragande med 22 wadar förorsakar. Det är swårt att göra sig begrepp om ett sådant wäsende som hålles af fiskarena wid ett stort sillfiske. Waden, som skötes af 15 a 16 man, med 3 båtar, är 120 famnar lång, 13½ famn hög (djup) och försedd med 560 famnars linor, och rensopar allt hwad som blifwit inneslutet i kastet. Hwad 22 sådana wadar, skötta af 350 man med 60 båtar, göra för förstörrelse i en ofta så inskränkt bukt, att wadarna måste utläggas den ena wid den andra, som förhållandet war nu wid Fjellbacka, är otroligt. Till allt detta oljud kommer den otaliga mängd uppköpare och tiggarebåtar, som alldeles belägra wadarne, wanligen till den mängd att en 40—50 alnars bred flotta bildas omkring wadan; der handeln tillgår sålunda, att de närmsta båtarne köpa sin last af wadbrusen, den som sköter wadlagets kassa, och sedan, oförmögen att röra sig från stället, säljer den till en annan båt utanföre, som igen i sin ordning säljer bort den till en tredje, af samma orsak som den första. På detta sättet kommer sillen slutligen i de yttersta båtarne, som segla med den, antingen till städerna eller inåt sjordarne, der bönderne uppköpa den i ofta 5:te a 6:te hand.

Fisket beghnte i winter, som wanligt, med skarp-sillen, en månad före Jul i Fjellbacka-trakten, i Gullmaren, wid Kalfsund etc., men något sednare eller strart efter Jul i By- och Bro-sjordarne, samt ute i sjön utanför Kongshamn, der 7 båtar en dag lastades directe ur sjön med kassar. Den fiskades dock äfwen tidigare på wisa ställen, ehuru till ringa betydighet. Sedan skarp-sillfisket warat på dessa stäl-

len till inemot slutet af Januari, inträffade liksom ett stillestånd af omkring 8 dagar, efter hwilket den egentliga sillen (*Clupea Harengus*), först lodd och 8 dagar sednare stora eller samsillen inkom, i början af Februari. Så snart det blef bekant att sillen war inkommen i Fläcköskären, inställde sig der alla wadar från hela södra delen af Skärgården, ända från Götheborg, som redan nämnt är, två och tjuge till antalet, och anställde en förfärlig lek med sillen, så att den efter omkring 14 dagars tid måste draga sig ut till sjös igen; då fisket upphörde och fiskarena wandrade hem, hwar till sitt, och på flera ställen söndertogos wadarna till uppläggning öfver sommarren. När detta stillestånd warat i något mer än 8 dagar, återwände sillen i bugterna igen, utifrån, der den gick i stora stim, nära skären, men war knappt återkommen förrän alla wadarna woro åter i ordning och förnyade samma buller, så att den nu på nytt måste ut igen, de äldre, mera försigtige, nu som förra gången, först, de yngre efter. Detta skedde i medlet af Mars, då de ännu hade hård rom och mjölke, och således ännu icke fått leka. Sedan gingo stimmarne utanför kusten ända till mot slutet af April. En stor stim stod i sjön utanför Käringön ännu i sista dagarne af April och bestod af stor sill. Medan sillen sålunda gick utanföre, inkommo flera mindre delar af stimmen till de innersta bugterna, och lade sin rom. Den 22 April fångades ej obetydligt sill wid Örewik, i Bälögeströmmarne, d. 24 wid Malösten, innanföre Ellösforden, och samma dagar wid Flåtö och flera andra ställen i grannskapet. All denna sill war fullvärt och hade rinnande rom och mjölke på några när, som ännu hade den hårdare.

Isigtarna om denna sillen war af samma sort med den som fordom fiskades, eller af en annan,

woro delade. De flesta som varit med wid fordna fisset trodde sig med säkerhet kunna påstå att det förra war fallet, och anförde såsom bewis derföre likheten i smaken. Utan att kunna erkänna ett sådant kännemärke, är det dock tämmeligen säkert att denna sillen war alldeles af samma sort med den fordna, men också lika säkert just densamma som alltsedan de tiderna årligen blifwit fiskad i Bohuslänska Skärgården, fastän wänligen i ringa quantitet och af yngre exemplar, som uppwärt på stället, af den rom som årligen af ett ringare antal mogen sill blifwit lagd der. Detta förhållande är längesedan wisadt tydeligen af så utmärkte Zoologer som Professorerne Nilsson, Fries, Sundewall m. fl., att det ej skäligen kan betwiflas, oaktadt dese Herrar icke haft exemplar af den fordna sillen till jemförelse. Till förekommande af en sådan brist för framtiden, då möjligen ett större fiske åter kunde inträffa, och fråga kunde blifwa huruwida den nu i winter fångade sillen varit af samma art med den dåwarande, har jag i sprit förwarat och till Nils-Museum aflemnat ett större antal exemplar i olika åldrar af den sill som nu fiskades, och desutom gjort en con- turteckning, så noggrann som möjligt, af ett stort exemplar, för att wisa fiskens form inman den hopdragits af spriten.

Om orsakerna till sillfiskets upphörande 1808 är så utförligen afhandladt, uti de förut återopade skrifterna af Professor Nilsson m. fl., att jag ingenting kan hafwa att tillägga i den saken, utan får jag fullkomligen förena mig med dem, och endast korteligen nämna, att flera af de gamle, förståndigare män, som varit fiskare, tranckoferi-ägare eller annars varit med i den tiden, dela dese wetskapsmäns åsigter om tranckoferiets och oljudets

menliga inflytande på sillens trefnad; såsom Herrar D. B. Bildt, på Lorebo, Falck, på Tofta, fiskaren Lars Strand, på Smögen, m. fl., fastän man å andra sidan träffar dem som tro motsatsen eller som alldeles icke äga någon tro i detta ämne. Herr Falck, som förut nämnt är, sjelf ägare af ett tranckoferi wid fordna sillfiskets slut, omtalar huruledes författningarne, som förbjödo trangrumsfets utkastande i sjön, efterleddes. Man hade nemligen inrättat lönluckor under wattenytan, som om nätterna öppnades, när grumsdammarne blefwo fulla, och utsläppte grumset i hafwet, der det syntes långt ute, flytande på wattnet i så kallade stora blekor, i stället för att med de båtar som blefwo inrättade till grumsets transporterande inåt Kihlarnne, till gödningsämmen å åkerbrukarena, dit föra det. Ofta hände att dessa båtar, när de någon gång blifwit lastade ur grumsdammarne, ej affeglade förr än mot natten, då de i mörkret kastade grumset öfwer bord i hafwet, och återwände sedan hem. På samma sätt efterföljdes andra goda författningar, och man omtalar huruledes de för sin skadlighet utdömda tranckoferierne ända stodo qwar, till följe af använda klingande skäl hos dem, som utdömt dessa tranckoferier. Såsom ett exempel på den lätt sinnighet, med hwilken många fiskare anse författningar, till och med till deras eget bästa, kan jag anföra följande: Jag sade en gång till en fiskare, att han och andra fiskare ingalunda borde störa hummern under fortplantningstiden, så framt de ej sjelfwa wille förstöra alldeles det lönande hummerfisket, men fick det bestämda swar att Gud tog bort sillen fordom, och säkert nu skulle göra sammaledes med hummern, just dertfore att författningar utfärdades, som hindrade folket att taga huru och när de kunde hans gäfwor.

Ingen nekar att sillen, som i början af fordna stora fiske gick in i söder i Skärgården, småningom drefs norrut tills den alldeles bortgick, men få wilja ändå nu, wid utsigten om ett åter inträffande större sillfiske, förekomma samma skadliga orsaker till fiskets förstörande, af hwilka de stora wadarne otwiswelaktigt intaga första rummet, men också minst gerna skulle afstås af dem som ej bry sig om, om de bland 1,000 tunnor sill fångade endast 40 tunnor gammal och 960 tunnor yngel, som knappt kunde användas till något, om ej till gödsel, såsom fallet lärer warit i winter wid Kallsund, med twenne båtlaster sådan ung sill. Ofta skall inträffat fordom wid det stora sillfisket, att wadan instängde en så stor mängd sill att den ej kunde dragas i land, utan måste tagas upp baklänges; sedan den NB. stått i sjön så länge, att den trängt instängda sillen allaredan war död och oduglig, hwarföre den lemnades qwar i sjön, till ingen nytta, men wäl stor skada, derigenom att den ruttnade och skände bort wattnet och botten. Twärtom, ehuru osäkert det är att någon sill i nästa höst inkommer till samma myckenhet som nu, har man redan i Bohuslän bildat, eller åtminstone funderat på bolag till nästa winter, som skulle utrusta nya än större wadar och anlägga tranfokerier. Man berättar att 36 wadar redan skola wara beslutne till instundande höst.

Anledningen, hwarföre fiskarena tro på ett fortfarande större sillfiske, består deruti, att den stora sillen (*Clupea Harengus*) i winter först wisade sig söderföre, såsom utanför Tjörn, Marstrand och Kåringön och sedan ingick wid Fläckö och Bjellbacka samt Gräbbestöd, såsom den skulle hafwa gjort fordom. Detta lärer ej warit deremot händelsen de sednare

åren, såsom 1833—37 och 40, då sillfisket war betydligare.

Angående sillens föda har jag gjort följande iakttagelse. De som jag öppnade i början af leken, då rommen ännu war hård, woro alla tomma, men de jag sednare undersökte, mot slutet af leken, när rom och mjölke woro rinnande, hade deremot nästan alla magen full af 2 tumns långa sillungar, troligen kläckta af den rom skarpsillen (*Clupea Sprattus*) lagt sista hösten. Hos en fanns i magen, jemte flera sillungar, en tumslång aphrodite och hos flera ett grönt slem.

Jag anser det wara hwarken tillständigt eller behöfligt för mig, att inlåta mig i något yttrande om de åtgärder, Regeringen borde widtaga till sillfiskets befrämjande, då Den Sjelf inser det mycket bättre och redan äger de utlåtanden i saken, som Den inhemtat af Professorerne Nilsson, Sundewall och Lowén.

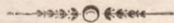
Med fullkomligaste högaktning har jag äran framhärda

Chefens för Kongl. Maj:ts och Rikets Civil-
Departement

Stockholm d. 23 Juni 1843.

Sdmjukaste Tjenare

Wilh. von Wright.

ste
de
är
sål
fö
tig
1
och
till
i
un
sill
att
up
att
od
ing
rut
om
inf
red
på
än
rät
inf

far
sill
söd
ön
Gr
De

den sätom 1843--44 och 45 de tillföret var

Anders Ållens son har för sitt följande
skattskatte. Den som har svarat i betän af liden,
de ronnin dunn var där, word alla ronnin, men
de lag skann, under till, mot hiet af liden, när
tom och mittle word ronnin, hade betrorer nahan
alla maren fall af 2 ronnin lagna tilländer, ronnin
kläcke af den som skattellen (Lagen spallus)
lagt silt höllen. Dös en ronnin i maren, ronnin
heta tilländer, en ronnin dapperer och hos heta
en ronnin heta.

Jag öfver det vara haren tillföret eller
skattskatte för mig, att utläta mig i näder strande
om de maren, skattskatten dösse worda till silt
heta betänning, de den silt iort det maren
dösse och ronnin eller de maren i liden, som
en ronnin af Propertorene tillsten, Sundvall
och Loven.

Eno fullständiga begäran har jag från skattskatte

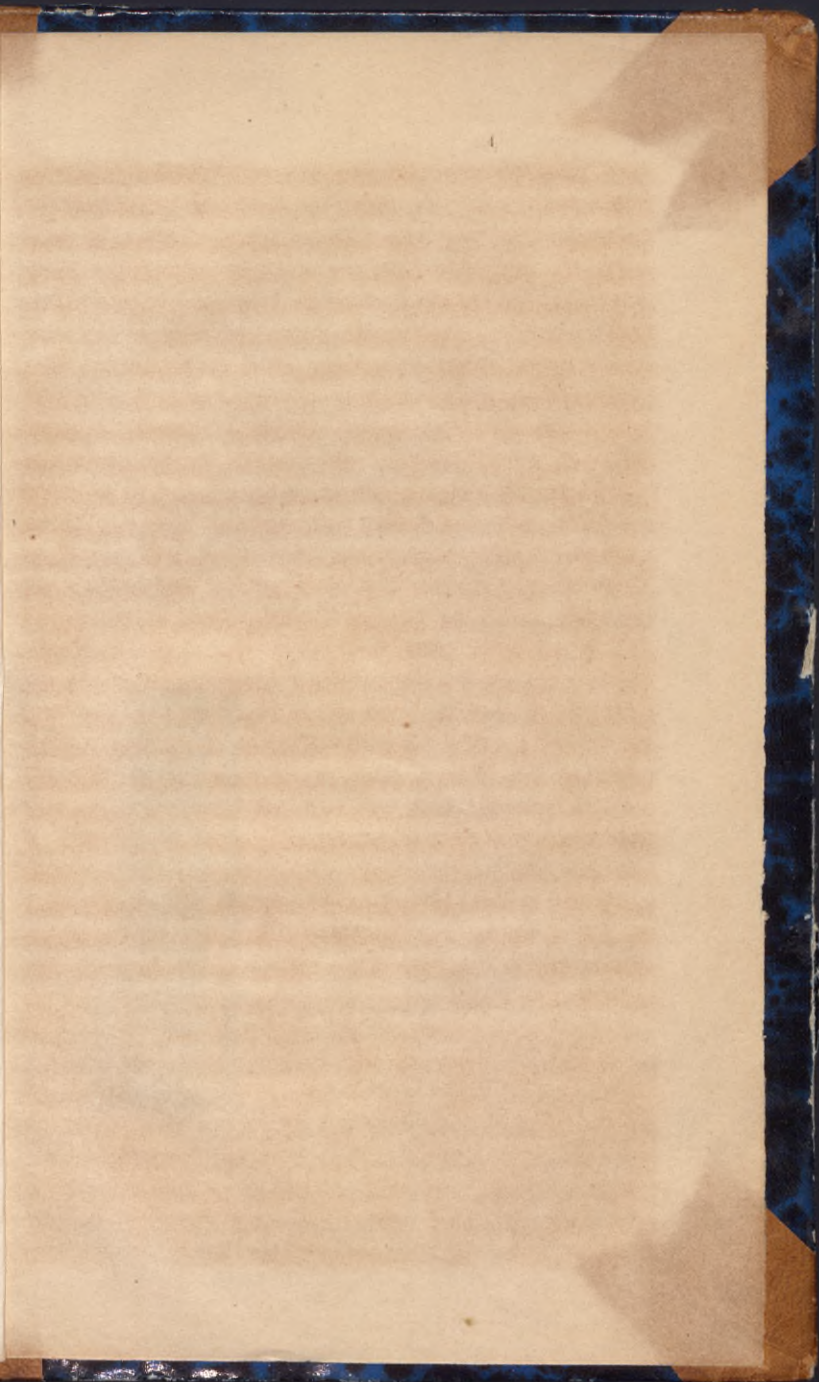
Skattskatte för Ronnin, Skattskatte och Skattskatte

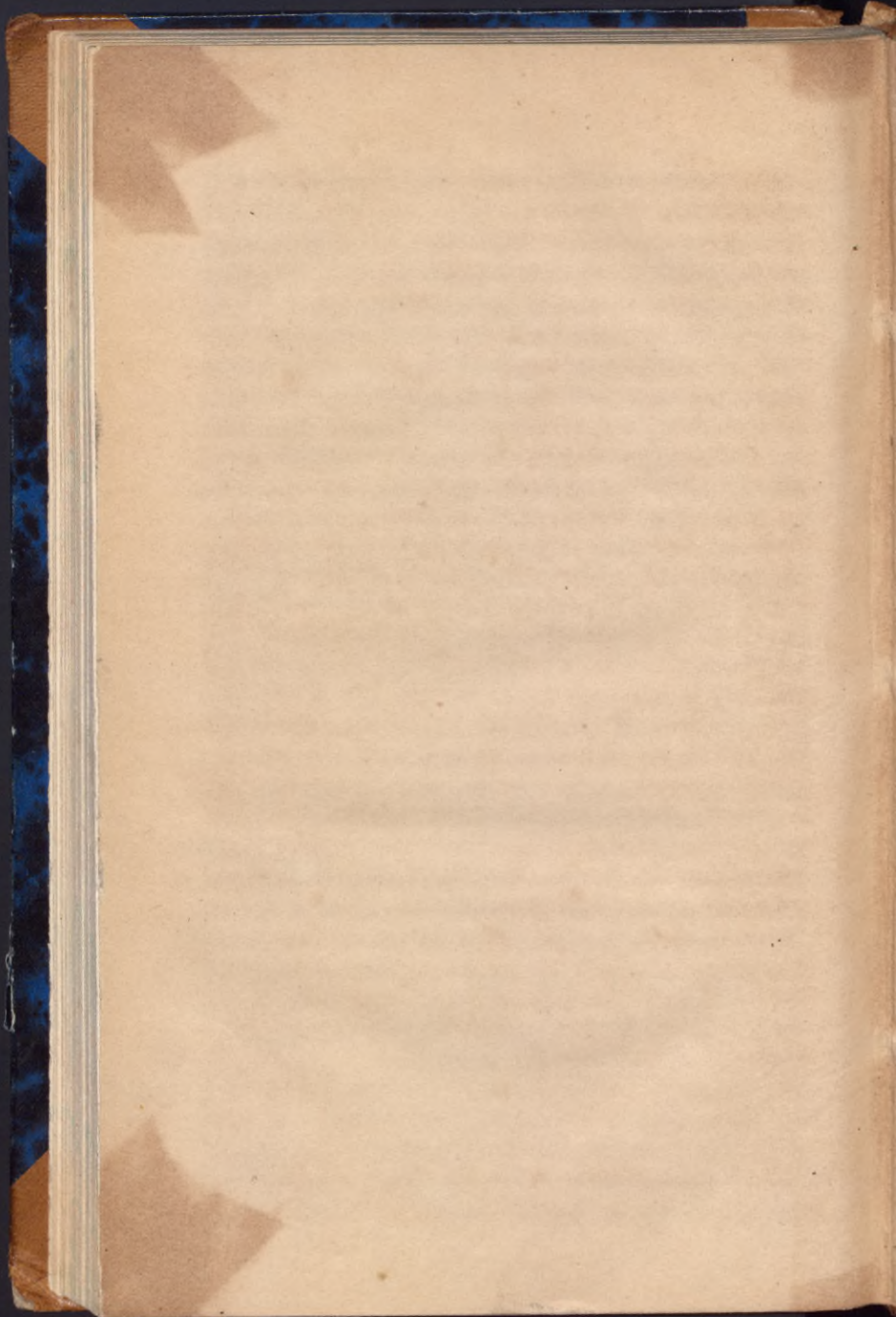
Departementet
den silt dösse ronnin dösse ronnin
den silt dösse ronnin dösse ronnin

Stockholm d. 23 Juni 1843.

Carlsson
M. H. von Wright

den silt dösse ronnin dösse ronnin
den silt dösse ronnin dösse ronnin

6000136118

Göteborgs universitetsbibliotek

